

**Hewhewii winéwí'wii wo' ga loo
Yéesu Kiristaa ee
Lúkkaa
bínnda
Wo'eencii légís Këyítfiida**

Wii wëri en Hewhewii winéwí'wii Lúkkaa bínnda. Lúkkaa bokéeríi ga apotaa'caa Yéesu, wayee ya enee na buwaa taabee na Yéesuda, kimeekisba bi lee' daa kipeskaa Yéesu madeeda. Waa ennda da, ya bínnda këyítfii fii, ya woso-hhafa fiiliici Tewoofiil. Lúkkaa enee doktoo' ee ya taabin waas ciyewin na Pool yaa Yéesu tanukkee ga waas Damaas tummbari apotaa'da. Ga béeb buwii bín ga loo Hewhewii winéwí'wiida, ya donj yëri enndii yaawúu' ga. Ya yewinnda kibéesti' ga daa baahcaa yaawúu'caa manda, doonaa buwaa fodaa gari mín ki'ínoh dijófi' baa en Yéesuda.

Lúkkaa wo'ee an yaawúu'caa enee na kiseku buuraa yahba kimúsalda. Buuraama yëri en Músalkaataa seldíiga-Koohcaa yéegalohee ga Këyítfaa fisela'í'faa an Kooh hayyi kiwos öldúnada. Kooh ínoheera an Músalkaataama laakkiinaa, béeb buwii hay kisaŋku'. Iñaama tah ya wosohha Kowukaagari ya laakka ka donjda, kimúsal buwaa gëman gakaða, heetoo heet. Yéesu Kiristaa yëri en Kowukaama.

Lúkkaa bídín ga këyítfii daa kilímukkaa Yéesu eneeda, na iña Yéesu tum ga öldúnada, iña ya jëgí' buwaada, iña aaw ga kikaankaa na

kimílískaagari. Yéesu jégíree buwaa ee ya yëréméerí wo'eenci; ya yaa wéki' dúukoolí'caa, yaa kaal rabcaa ga buwaa, ya yaa tum enaama cidóoyí'-waa'.

Lúkkaa bídin ñan këyít filiis, faa teeku "Tumeencaa apotaa'caa". Ya béestí' ga këyítfaama iñaa dalee apotaa'caa aboh ga waa Yéesu ñewíru asamaanda, na daa kikerceen kooroh bi le''a daa en béeb ga èldúna.

Këyítfií Lúkkaa bínda mínin kimédírohu lool na iñaa Mëccëe bínda, na Marka ñan, ee wa tíidoh anee:

- 1 - Iñii tah Lúkkaa kibín këyítfiida (1: 1-4)
- 2 - Kilímukkaa Sañ-Bëtís na kilímukkaa Yéesu (1: 5-2: 52)
- 3 - Jangataa Sañ-Bëtís (3: 1-20)
- 4 - Sañ bëtísi''a Yéesu, Seytaani fi'ta Yéesu (3: 21-4: 1-13)
- 5 - Yéesu tessa ga gohaa Gëlílée (4: 14-9: 50)
- 6 - Yéesu meyohha Gëlílée yaa yah Yéerúsaleem (9: 51-19: 27)
- 7 - Bescaa méeñjoh ga kipeskaa Yéesufa (19: 28-23: 56)
- 8 - Yéesu mílissa ga kikaankaa (24: 1-12)
- 9 - Yéesu feeñukka tëelíbéecaagari; Yéesu boyukka ga ñook (24: 13-53)

Iñii tah Lúkkaa kibínda

¹ Fiilii Tewoofiil,

Bo' biyewin daluunun kibín tóoh iñaa laakee dii ga ñuuyciida.

² Ba béestí'ka fodaa daa buwaa maasohsee iñaama wo'seeka na kúuwbaada, ga waa iñaama dal, ee ña enee yéegalohcaa wo'eenaa Kooh.

³ Kèrí tah, Kiyaakii, mi ban waa mi heella bi jof wëe'wëeraa ga iñaa laakeeda tooh, aboh ga dalaaraa, helloo ka'ta ga kibéesti'taaca ga bin wiinoo wiinoo.

⁴ Fodaama fu inoh bi jof an inii fu jégíruɗa, kayoh fiyaak.

Malaakaa yéegalohha kilímukkaa Saɗ

⁵ Waama lak Eroot en buu' ga kúlkaa Yúudée. Laakka sarahohaa teeku Sakarí, bokee ga lagaa sarahohcaa ensee na Abíyaada. Betici teeksee Ilisabeet ee bokee ga gíraa Aaron.

⁶ Sakarí na betici Ilisabeet júbseera béebba ga fíkíi Kooh, ba taabuki ga daa gëndá Waas-Kooh na iñaa ya nakohda.

⁷ Wayee ba laakéeríi kowu ndaga Ilisabeet mínéeríi kilaak, ee ba banak, ba ensee yaak.

⁸ Laakka bes, Sakarí enee na kitum lëgëy-sarahohaagari ga fíkíi Kooh, lak buwaa ya bok nabaɗa, bëri hëyrohee kitum bërii.

⁹ Ga baahaa sarahohcaa, ba daani kiyíp tudoo' ki'inoh baa iñaama hídan garíɗa. Iñaa hínda ga Sakarí, ya jommba ki'aas d'uuy Kaanfaa Kooh ga dekataa wëñ kisela'ɗa, kitëkí' cúuraayaa.

¹⁰ Biɓo' biyewin enussa ga fooh, baa kiim Kooh daama ga wahtaa cúuraayaa taaluda.

¹¹ Waa ennda ɗa, laakka malaakaa Kooh mey ga fíkíi Sakarí, tuukohha iñaa hanoh yah ñaabaa dekataa tëkírohsi cúuraayɗa.

¹² Daa Sakarí hoteeri hen, fiitaagari tuukka tek, ya tíitta tír.

¹³ Wayee malaakaa wo''ari an:

- Kaa niik dara Sakarí, iñaa fu kímɗa Kooh tookɗinndaari: Betifu Ilisabeet hayyaa kilaaki' kowu kiyaal, ee fu teekanka Saŋ.

¹⁴ Keeñfu hay kisoos gari lool, ee ɓo' ɓiyewin hay kineɓluku ga kilímukkaagari.

¹⁵ Ndaga ya hay ki'en ɓo' yiyaak ga fíkii Ha'mudii. Ya yahhii anoh, enndii biiñ enndii anahaa laallukohi ɓo', ee aboh ga daa ya enan sah ga lookaa eeciɗa, ya hay kilíif na doolaa Helaa yisela'íyaa.

¹⁶ Ya hay kitah bi ɓu-Isarayeel ɓiyewin gëmaatu ga Ha'mudii en Koohyiigabaɗa.

¹⁷ Ya hay kitiiin ga fíkii Kooh, líif na hel na doolaa seldíiga Ili ɓayeeda. Ya júwohí' paamuncaa na towutaa, ya haydoh keeñ sagoh-taycii ga halaat cijúwí'; fodaama ya waayuki' Ha'mudii ɓuwaa sekanndiɗa✧.

¹⁸ Sakarí loffa malaakaa an:

- Mi ínohan iñaama na? Ndaga mi gu'gi, ee betiroo ɓan yakakin.

¹⁹ Malaakaa taassari an:

- Mi yëri en Gëbíriyeel. Mi en ga fíkii Kooh, kitum iñaa ya nakohɗa. Ya woseeroo kiwo''aa na kiyéegallaa Hewhewii winéwí'wii wii.

²⁰ Diima fu hay kiluuɓ, fu mínanndii kiwo' bi ga daa iñii mi wo'ɗa laakan, ndaga fu gëmbii wo'eeniigoo yah kilaakoh ga wahtaagawada.

²¹ Waama, lak ɓuwaa ensee na kikiim Kooh ga foohɗa ɓaa sek Sakarí daama. ʼBa jaahli''a ga daa ya tes iñaa maañin ga dekataa wisela'í'waa ga ɗuuy Kaanfaa Koohɗa.

✧ **1:17** 1: 17 Malkat Malasii 3: 23-24.

²² Ga waa ya meycá, ya mǎnndii náfa kiwo' ee fá ínohha an ya hot yen ga defkataa wisela'í'waa. Ya tessa luub, ee ya wo'i náfa na yahcaa.

²³ Waa bescaa Sakarí jomee kihëyroh ga Kaanfaa Koohda leehha, ya boyukka kaanci.

²⁴ Bes cera tikka ga, betici Ilisabeet ennda na look. Ya daakukka ñiin ciyëtúus ga kaanci. Ya wo'ee ga duuyci an:

²⁵ «Íñii yii, Kooh tumi'toori: Ya malkinndoo bi ya nísinndoo ga iñaa enee kaciroo ga duuy buwiida.»

Malaakaa yéegalohha kilímukkaa Yéesu

²⁶ Waa lookaa Ilisabeet laak ñiin ciyitniinooda, Kooh wossa malaaka Gëbíryeel ga teeraa Nasareet, ga gohaa Gëlílee.

²⁷ Ya wossari ga oomaa-jowaa onohu kipañ ga oomaa-filaa teeku Yoseef, kucaasamun Dëwít. Oomaa-jowaa teeku Mariyaama.

²⁸ Malaakaa aassa kaan Mariyaama, wo''ari an:

- Jam namohat naraa, fu yii Ha'mudii teeb kijofkiigarida! Ya yii naraa.

²⁹ Daa Mariyaama kelohee iñaa malaakaa wo' yaama, fitaagari tuukka tek. Ya yaa wo' ga helaagari an: «Këñdohuma waa' yee kiwo'e?»

³⁰ Malaakaa wo''ari an:

- Mariyaama, kaa niik, fu newin Kooh.

³¹ Diima, fu hay ki'en na look, fu laak kowu kiyaal, fu teekka Yéesu.

³² Ya hay kiyak ga fíkii buwii ee ya teeksan Kowukii yii ga dookaa-dookda. Ha'mudii en Koohda hayyi kitum buu' fodaa caasamci Dëwít.

³³ Ya yah buurii bu-kaan Yakoop bi taa' ee nguuraagari leehoo taa'.

³⁴ Mariyaama loffa malaakaa an:

- Iñaama mínan na ki'en? Mi ínohoo yaal.

³⁵ Malaakaa taassari an:

- Helii yisela'í'yii hay kiyosuk ga dookfu ee doolaa meyoh ga Kooh yii ga dookaa-dookda úullaa fodii sēegúu. Kēri tah oomaanii yah kilímuda yah kibayu yisela'í'yii, Kowukii Kooh.

³⁶ Malka, mbokfu Ilisabeet, ya ban, yaa na look, kowu kiyaal, ga kiya'fuci. Baa wo'see an mínoo kilaak kowuda, yaa ga ñiin ciyitniinoo wati.

³⁷ Ndaga dara wooñjii Kooh.

³⁸ Mariyaama wo''a an:

- Mi en ñaamii Ha'mudii. Iñii fu wo' garooda, laakohat da.

Malaakaa tagohha nari, yaa yah.

Mariyaama ka'ta kibaab Ilisabeet

³⁹ Ga wahtaama, Mariyaama bewukka, yaa gaaw kiyah ga bak gohaa Yúudée wiyéwní' janjanwaa, ga teeru wínoo daama.

⁴⁰ Ya aassa kaan Sakarí, ya kēñí'ta Ilisabeet.

⁴¹ Kowukaa ga lookaa Ilisabeetda yēngelukka ga duuyci ga wahtaa Ilisabeet keloh kēñdohaa Mariyaama. Ilisabeet líiffa na Helaa yisela'í'yaa.

⁴² Ee ya yaa wo' didóolí' an:

- Kooh wēñjaa kibarkeel ga beticii béebba ee ya barkeelin kowukii fu yah kilaakda!

⁴³ Mi yēri en ba, bi eew Ha'mudiigoo, hay kaanndoo?

44 Ndaga malka, daa mi kelohee kēñdohiigaraa hen rek, kowukii dalla kiyēngēluk ga lookiigoo ndaga kisafa'.

45 Fu yewinin múu', fu yii fu gēmin an iñaa yéegalohu ga teekaa Ha'mudiida, hay da ki-laakoh.

Mariyaama yeekka Kooh

46 Mariyaama dalla kiwo' an:

- Fítiigoo béebwa wii kañ kiyakkii Ha'mudii,

47 ee keeñjoo soosin ga Kooh, Músalkaatiigoo.

48 Ndaga ya malkinndoo, mi ñaamiigari ee mi enndii darada.

Aboh ga diima, buwii wati na baa hayanda, bi taa' wo'san garoo baa yewinin múu'.

49 Ndaga Kooh yii laak doolida tumdinndoo enaama yiyaak. Teekiigari sela'in.

50 Ee ya hay kiyērēm buwaa niikussi fodii Koohda, bi taa'.

51 Ya tumin enaama ciyaak na dooli yahci: ya aañin buwaa tíku hafba ga dookda.

52 Ya kaalin buu'caa ga nguuraa ba enohda, ee ya bēwí'ta buwaa enussii darada.

53 Ya erin buwaa yaabda enaama cinéwí' bi dooyin, ee ya boykidohin ha'-alalcaa yah buucuuc.

54-55 Ya hayin ki'amdoh bu-Isarayeel, súrgaciigari:

ya allii múk kiteewoh yërmaandaagari ga Abaraham na buwaa meyoh garida bi taa'a fodaa daa ya dígeeka caasamuncaagaruuda.

56 Mariyaama tessa na Ilisabeet iñaa le'in ñiin kaahay, lēehí'ta ya boyukka kaanci.

Kilímukkaa Saŋ-Bētís

⁵⁷ Wahtaa Ilisabeet jomee kilaakoh kowuɗa le''a, ya laakka kowu kiyaal.

⁵⁸ Buwaa dēk naridfa na mbokcaagari yéegussa an Ha'mudii, teewinndi yërmaandi wiyaak, ee bééɓba ɓaa neɓluk ga iñaama nari.

⁵⁹ Waa ku'oomaakaa límukka bi laakka bes ciy-itnakaahay, ɓuwaa hayyaja kigú* . Ba waareeja ki'e' teekaa paamci, Sakarí.

⁶⁰ Wayee eemunaa loffa an:

- Ó'óo, ja teeksan Saŋ.

⁶¹ Ba wo''ari an:

- Man laakoo mbokfu yaa ɓay teekuma!

⁶² Buwaa meekisohha paamunaa na yah-caagaba, ya wo'ɓa daa ya waa' kiteek kowukaa-garidfa.

⁶³ Sakarí nakka ɓuwaa, ɓa haydohi'ti haanga wibídaah, ya bínnda an: «Teeku Saŋ.» Buwaa bééɓba jaahli'ussa ga iñaama.

⁶⁴ Ga dɛkataama, perimpaa Sakarí lógísukka, ya mínnda kiwo' fodaa múus, ya yaa kañ Kooh.

⁶⁵ Buwaa dēk nari ga dēkaadfa títussa ga iñaama, ee ɓuwaa ɓaa béestíroh iña laakee yaama ga duuy janjancaa ga gohaa Yúudée tóhɗa.

⁶⁶ Baa iñaama aasin nofci bééɓ, ammbaka ga helci ee ya yaa wo' an:

- Ku'oomaakii jii yah ɓee?

En ki'ena, doolaa Ha'mudii, enee nari.

* **1:59 1:** 59 Ga baahaa yaawúu'caa, oomaa yiyaalyaa límu bééɓ, jom kigúruk ga besaa wu-yitnakanakwaa ya límohuɗa. Malkat Léwítik 12: 3

Sakarí yeekka Kooh

⁶⁷ Sakarí, paam ku'oomaakaa líiffa na Helaa yisela'í'yaa. Ya yaa jangat fodii seldíiga-Kooh an:

⁶⁸ - Ha'mudii, Koohyii bu-Isarayeel, kañsat, ndaga ya hayin kibaab na kilaassuu, du buwiigari.

⁶⁹ Ya wosinnduu Músalkaat yiyaak, yaa bok ga níilaa buu' Dēwít, súrugaagari.

⁷⁰ Ya yéegalohheera iñaama kimēēñí', koorohhawa ga túuwtaa seldíigacaagari bisela'í'baa ensee waamada:

⁷¹ Ya dígohee an ya hayyuu kimúsal ga buwii sagoh naruuda na ga yah buwii waarussii garuu kihotda.

⁷² Fodaama ya teeḅ caasamuncaaruu yërmaandaagari, ee ya allii kifiliimunkaagari kisela'í'kaa na buuncida.

⁷³ Kooh dígee caasammbuu Abaraham,

⁷⁴ an ya hayyuu kimeydoh ga yah buwii enu naruu kilebirohda, doonaa du minndi kijaamuk fodaama, na fít wiyégísí'.

⁷⁵ Doonaa du sela' ee du júḅ ga fíkíici besaa Kooh onnduu kipes bééḅ.

⁷⁶ Fu nak, kowuroo, fu yah seldíigii Koohyii ga dookaa-dookda, ndaga fu yah kidēwíruk Ha'mudii, fu waayuki'ti waasiigari ya yah kihayohda,

⁷⁷ na ki'ínohlukoh buwiigari an waasaa yahba kimúsalda kooroh ga kibayalkaa ba bay-alsan baakaa'caagabada.

⁷⁸ Koohyiiruu yewinin yërmaandi, kērí tah bi ya hay kiyóoskí' ga dookkuu lee'laataa

meyoh dook man na lee'laataa nohaa en na kimey.

⁷⁹ En danaa ya léerí' buwaa tesu ga ñúusii ee ba dëk ga kinúp kikaanda, ya níi' kotcaagaba, ëewdohca ga waas jam.

⁸⁰ Oomaanaa yaa yak ga faan na hel. Ya tessa ga dekat, ga egíraa, bi ga daa ya mey, ya teewukohha ga fikii bu-Isarayeel.

2

Kilímukkaa Yéesu ga Betlee'em (Mëccëe 1: 18-25)

¹ Ga waama, buuraa yiyaakyaa wo'u Ógís nakohha an buwaa en ga kúlkaagari toohda, ba bídukat bi ya ínoh ga daa ba hínda.

² Bídukaama wërí def kilaak ee wa enee ga waa Kíríñús nguurukee ga gohaa Síriída.

³ Baa en béeb yaa yah kibíduknee ga teeraa ya meyohta.

⁴ Yoseef ban bebkohha ga teeraa Nasareet ga gohaa Gélílee, ya yaa yah Betlee'em, teeraa buu' Dëwít límohuda, ga gohaa Yúudée. Inaa tahkada, ya Yoseef, ya bok ga níilaa buu' Dëwít.

⁵ Ya ka'ta daama kibíduknee, ya taamma na jowujaagari, Mariyaama, lak na look.

⁶ Wahtaa Mariyaama jomee kilaak kowuda le"a lak ba baa ga Betlee'em.

⁷ Ya laakka kowu kiyaal, ennda saawaagari. Ya múulla kuli'kaa, faannadaja ga d'uuy mbalka ndaga lak ga daa buwaa yuñdusee ga kaancaada líifin, ee ba laakéerii daa ba enan.

Malaakaa yéegalla níirohcaa

⁸ Ga egíraama, laakeera nírohcaa neehsee ga yopcaa.

⁹ Laakka malaakaa Kooh mey gaba. Ndamaa Kooh yoosukka ga dookba, ennda fodii melic, wiillaba. Ba tíitta tír.

¹⁰ Wayee malaakaa wo'aba an:

- Kaa niikat, ndaga mi haydohi'túu Hewhew wijófi' waa yah ki'en neblaata ga buwii béebba:

¹¹ wati*, ga teeraa buu' Dēwít límohuda, laakin Músalkaataa límuki'túu, yeri en Kiristaanii, Ha'mudii.

¹² Ee dú inohsohanndi ga mandargii wii: dú hay kilaak daama kuli'kaa múuluunun, faanu ga duuy mbalka.

¹³ Ga dekataama, laakka malaaka biyewin baa meyoh dook hayussa ga yaama, ba taammba béebba, baa kañ Kooh anee:

¹⁴ «Ndam aawat ga Kooh ga dookaa-dook, ee ga kakay jamaagari enat na buwaa ya tанда!»

Nírohcaa karussa Betlee'em

¹⁵ Waa ennda da, malaakacaa tagohussa na nírohcaa, baa boyuk dook-Kooh. Nírohcaa baa wo' ga díkaantiba an:

- Du yahat kon bi ga Betlee'em, du hot iña laak daama ee Ha'mudii, hayeeruuka kiyéegalda.

¹⁶ Ba gaawwa da kika', laakussa Mariyaama na Yoseef daama ee kuli'kaa faanuunun ga mbalkaa.

* **2:11 2: 11** Ga baahaa yaawúu'caa, bes dali ga noh-soos bi ga daa noh-soos haysisan

17 Waa ba hottaja, ba hannda kibéesti' iñaa malaakaa wo'eeba aaw ga ku'oomaakaada.

18 Béeb buwaa kelohsee iñaa nírohcaa béesti'seeda, jaahli'ussa ga.

19 Mariyaama nak ammba iñcaama tooh ga helaagari ee ya yaa halaat ga.

20 Léehi'ta nírohcaa boykussa yopcaa, baa ndam Kooh, baa kañji ndaga iñaa ba kelohda, na iñaa ba hotda. Iñcaama tooh laakee fodaa daa malaakaa wo'eebakada.

Yéesu bayussa ga teekaagari

21 Waa ku'oomaakaa límussa bi laakka bes ciyitnakaahay, ja gúrusa, ba e'tari teekaa Yéesu. Teekaa waama wéri malaakaa erohee lak Mariyaama enndii na look duum.

Yéesu teewohsuneera ga Kaanfaa Kooh

22 Besaa kiséti'sirukkaa† Mariyaama le''a foda daa Waasaa Móyíis nakohkada, Yoseef nari bayussa ku'oomaakaa teeraa Yéerúsaleem ga Kaanfaa Kooh, kiteewohhi ga Ha'mudii;

23 ndaga bídu ga Waasaa Ha'mudii, an: «Kowu kisaaw kiyaal kaa límu béeb faandusat Kooh.»

24 Ba tummba sarah ban fodaa iñaa Waasaama nakohda: «Ho'-mbarfat banak wala ho'-húul banak biyín.»

25 Laakeera waama ga Yéerúsaleem, baa teeku Simewon. Baa yaama júweera ee kelohdeera Kooh ee ya sekee baa yah kihay kinaas coonucaa bu-Isarayeelda. Helaa yisela'í'yaa taabee nari

† 2:22 2: 22 Malkat Léwítík 12: 3-6. Beti han kilaak kowaa ee ka bétisi'unaa, ya hay kites bes ciyewin (bes cidaanakaah kaahay, en kowu kiyaalaa, bes cidaanakaah-yitniinoo na ciyitniinoo, en betinaa) balaa ya setaa

²⁶ ee ya ínohluokoheerari ga heey an ya kaanoo ee ya hottii Kiristaanaa Ha'mudii, wosohda.

²⁷ Helaa yisela'í'yaa bayyari bi ga Kaanfaa Kooh, hídohha lak paam Yéesu na eeci haydo-huununndi daama kitum ínaa Waasaa nakoh garída.

²⁸ Simewoŋ beɓpari ga yahcaagari, ya yaa kañ Kooh an:

²⁹ - Cic Kooh, diima ínaa fu dígoheeda laakin. Fu mínin ki'fis súrgiigaraa ya kaan na jam.

³⁰ Ndaga mi hotin na tuhastiigoo kimúckii meyoh garaada,

³¹ ee kimúckiiima, fu waayukka ga fíkii buwii béebba:

³² Kéri en lee'laataa tahaandaa ki'ínohuk ga buwii ga éldúnada tooh, ee kéri onan ndam bu-kaanfu, Isarayeel.

³³ Paam Yéesu na eew Yéesu jaahli'ussa ga ínaa Simewoŋ wo'ee ga oomaanaada.

³⁴ Simewoŋ barkeellaba, wo''a Mariyaama eew Yéesu an:

- Malka, bii yii hay kitah bíbo' biyewin ga Isarayeel sooyu ga fíkii Kooh ee bo' biyewin hay kimúcu. Ya hay ki'en mandargaa Kooh teewoh ee ya hay kisagu ga duuy buwii.

³⁵ Ee fodaama, ya hay kiméyí' halaatcaa daakuk ga keeñcaa bíbo' biyewin. Fu nak, Mariyaama, fu hay kilaak mesiklaat ciyaak ga keeñfu bi man na jípíl maanngaa.

³⁶ Laakeera ban séldíiga-Kooh yibeti, yaa teeku Aana. Paamci teeksee Fanuwel ee bok ga níílaa bu-kaan Asee'. Ya ya'bu'eera lool. Ya enin

tíkíis tiyitnatanak na yaalaa ya pajukee gari ga ki'oomaa-jowucida.

³⁷ Lëehí'ta, waa yaalaa kaannda, ya pajukissii. Ya tessa da bi ga tikiistaa tidaan'kaah-yitnataahay na tinikiistaa ya laakda. Aana tagohéeríi Kaanfaa Kooh. Wekoo nohoo, ya enee ga kijaamuk Kooh: ya oori, ya kíimi Kooh.

³⁸ Daa ya hídukohee ga iñaama, ya yaa gërëm Kooh ga ku'oomaakaa. Ee ya yaa béestírukoh ku'oomaakaa ga béeb buwaa seku daa Kooh laasohan bu-Yéerúsaleemda.

Paam Yéesu na eeci boykussa Nasareet

³⁹ Paam Yéesu na eew Yéesu mëtírussa kitum iñcaa Waasaa Ha'mudii, nakohda, lëehí'ta ba sooffa Nasareet, teeraa ba dëkohda ga gohaa Gëlílee.

⁴⁰ Ku'oomaakaa nak, jaa yak, jaa wëñ kilaak hel, ja jaa yewin hamham ee jaa nebloh Kooh.

Yéesu han ki'aas Kaanfaa Kooh

⁴¹ Kíiskaa en béeb, paam Yéesu na eew Yéesu daanse kikaru Yéerúsaleem ga feetaa Paak.

⁴² Ga waa Yéesu laakka tikiis tidaan'kaah na tanak, ba ka'ta nari feetaa fodaa daa baahaa nakohkada.

⁴³ Ga waa feetaa leehha, ba baa boyuk, wayee Yéesu, ku'oomaa-yaalkaa, tessa ga Yéerúsaleem ee paamci na eeci ínohussii dara ga.

⁴⁴ Ba tíinnda iña hín na noh-noh wíinoo ee ba foonnga rek an Yéesu yii ga duuy buwii ba taam nabaða. Lëehí'ta ba baa en ga kiraassi ga duuy buwaa bokoh nabaða na buwaa ba ínohda.

⁴⁵ Wayee ba hottiiri. Ba boyukka kon kiraassi bi ga Yéerúsaleem.

⁴⁶ Ga besaa wukaahaywaa, ba hottari ga duuy Kaanfaa Kooh: ya yugin ga leelo jégíroh yaawúu'caa, ya yaa súkúrukba ee ya yaa meekisba.

⁴⁷ Béeb buwaa súkúrukseerida lëyseera ga kiñaañkaagari na iñcaa ya taaseebada.

⁴⁸ Paamci na eeci hotussi hen, ba waaru''a; eeci meekissari an:

- Kowuroo, iñii tah ya fu tummbíi iñii yii? Mi na paapu dí jaahli'eera lool ga dii dí eneeraa na kiraasda.

⁴⁹ Ya loffaba an:

- Dú raaseeroo doo ya? Dú ínohéeríi an mi jom ki'en ga kaanfii Paammboo hene?

⁵⁰ Wayee ba ínohhii iñaa ya waareeba kiwo'da.

⁵¹ Lëehí'ta Yéesu sooffa naba Nasareet ee ya yaa kelohi'ba. Eeci ammba iñcaama tooh ga helaagari ee ya yaa halaat ga.

⁵² Yéesu nak yaa en yaak, hamhamaagari waa baatuk, ee ya yaa wëñ kinebloh Kooh na buwaa.

3

Jangataa Saŋ-Bëtís

(Mëccëe 3: 1-12; Marka 1: 1-8; Saŋ 1: 19-28)

¹ Iñii yii laakee ga kíiskaa kudaan̄kaah na kuyëtúuskaa ga nguuraa buuraa yiyaakya teeku Tíbee'da. Lak Poos-Pílaat yaa nguuruk ga kúlkaa Yúudée, ee Eroot nguurukee ga gohaa Gëlílee, ee këmëen̄kíci Filiip nguurukee ga gohaa Ítúrée na waa Tarakonit, Lisañas nguurukee ga Abíleen.

² Ee ßan lak Aan na Kayíř ßerí kuliyukee ga sarahohcaa ßiyaakßaa. Waama Kooh wo''a na Saŋ, kowukaa Sakarí, ga ðuuy egíraa.

³ Waa ennda ða, Saŋ ka'ta ga ðekcaa wíil húlúwaa Yúrdenða toohca. Ya yaa jangat an buwaa súpítat kipeskaagaba, ßa ßetísi'u, en ðanaa baakaa'caagaba bayalu.

⁴ Fodaama, iŋaa bínsee ga keyítfaa Ísayíi, séldiiga-Koohða laakka, ndaga ya wo'ee an:
«Laakin koonaa-ßo' kaa en na kiwo' didóolí' ga ðuuy egí'-dúndagaa an:
Waayukðat Ha'mudii waasii, júwí'ðatti tuwaas-waastii!

⁵ Cúl-cúl hay ki'úubu,
janjan na tégel hay kihíðirohu;
waascii ðeegiskohða hay kiyólóhðu,
waascii na yéltí-yéltíciida hay kileeñu.

⁶ En ðanaa, ßaa en ßéeb hay kihot kimúckaa meyoh ga Koohða.»

⁷ Buwaa ßaa hay ga Saŋ doo ya ßetísi'ßa. Ya yaa wo'ßa an:

- Heet goŋ-saamaancii, ßii ledítúu ßa iŋaa tahanndúu kiréc ga aylukaa Kooh yah kihayða?

⁸ Kon tumat iŋcaa teewohin an ðú récukin baakaa'ciigarúu, ee kaa dalat kiwo' an:
«*Abaraham en caasammbíi.» Ndaga mi wo''úu man Kooh mínin kibeb atohcii cii ya meydoh ga tucaasamun Abaraham!

⁹ Diima ðeŋ ßan kékúsaa tíimin boscaa tediktaa, kígú' níilcaa. Kon kedikkaa límmbii towu tijófi' tooh, gúru, jafu ga kiwii.

¹⁰ Mbooloomaa meekissari an:

- Kon dí jom ya kitum?

¹¹ Ya loffaɓa an:

- Baa fu laak kúlti kanakaa, laa warohaa na ɓaa laakoo, ee ɓaa fu laak iñaa fu ñamanaa, tumaa fodaama.

¹² Juuticaa hayussa ɓan kibētísi'u, ɓa meekissa Saŋ an:

- Jégírohii, dí jom ya kitum?

¹³ Ya loffaɓa an:

- Kaa meekisohat ɓuwii iñaa wēñ iñaa nguura nakohɗa.

¹⁴ Laakka ɓan soldaa'caa meekissi an:

- Dí ɓan, dí jom ya kitum?

Ya wo''aba an:

- Kaa te'at hēelís ken na dooli wala ga poki' ɓo' iñcaa laakkii, wayee eemat ga fayaagarúu.

¹⁵ Buwaa ɓaa sek ga Saŋ, ndaga ɓaa en ɓéeb foogee an heyna Saŋ yëri en Kiristaanii.

¹⁶ Wayee Saŋ wo''a ɓuwaa ɓéebɓa an:

- Mi, mi bētísi''úu ga músú, wayee ɓaa wēñjoo kiyak fúuf yaa hay: mi jutuutin sah ga kipékís liibcaa ñafa'caagari. Ya bētísi'anndúu ga Helaa yisela'í'yaa na ga kiwii.

¹⁷ Kankaa kaa ga yahci, kifaa' yoonaagari, ya ek tohootaa ga dapaagari; wayee feki'faa, ya hayfa kitēki' ga kiwiikaa yímoo taa'ɗa.

¹⁸ Fodaama, na jégíroh ciyewin ciliis caa manda, Saŋ yaa yéegal ɓuwaa Hewhewaa winéwí'waa.

¹⁹ Wayee Eroot buuraa Gélílee, ga waa ya te' Erojaas beti kēmēenki'ci, ya pokkarida, Saŋ ña'tari ga na enaama cibóní' ciyewin ciliis caa buuraa tumee.

20 Wayee Eroot baatissa kitum iñaa weñ kisepi': ya amlukka Sanj ga kasu.

Sanj bētisi''a Yéesu

(Mëccëe 3: 13-17; Marka 1: 9-11)

21 Ga waa buwaa béebba ñoodussa ga músúmaa, Yéesu ñoodussa ga ban. Waa ya ñoodussa bi ya meycá, ya yaa kiim Kooh. Ga wahtaama, dook-Kooh lëgísukka.

22 Helaa yisela'í'yaa yoosukka ga dookci fodii iñaa man na ho'. Laakka koonaa kelohuk, meyoh dook-Kooh an: «Fu yëri en kowuroo ee mi waarinndaa. Keeñjoo soosin garaa.»

Nílaa biYéesu

(Mëccëe 1: 1-17)

23 Ga waa Yéesu dal kimey ga fíkii buwaa, ya laakeera tíkiistaa le' tidaañkaah-kaahay. Buwaa abee an yëri en kowu Yoseef yaa enee kowu Helída.

24 Helí ennda kowu Mataat, Mataat kowu Léwí, Léwí kowu Melki, Melki kowu Yanay, Yanay kowu Yoseef,

25 Yoseef kowu Matacas, Matacas kowu Amoos, Amoos kowu Nahum, Nahum kowu Esli, Esli kowu Nagay,

26 Nagay kowu Maat, Maat kowu Matacas, Matacas kowu Simi', Simi' kowu Yooseek, Yooseek kowu Yoodaa,

27 Yoodaa kowu Yohanan, Yohanan kowu Resa, Resa kowu Sorobabeel, Sorobabeel kowu Salceel, Salceel kowu Néri,

28 Néri kowu Melki, Melki kowu Adi, Adi kowu Kosam, Kosam kowu Elmamad, Elmamad kowu Ee',

29 Ee' kowu Yéesu, Yéesu kowu Eliyesee',
Eliyesee' kowu Yoorim, Yoorim kowu Mataat,
Mataat kowu Léwí,

30 Léwí kowu Simewoŋ, Simewoŋ kowu
Yúdaa, Yúdaa kowu Yoseef, Yoseef kowu Yonam,
Yonam kowu Elíyakím,

31 Elíyakím kowu Meleyaa, Meleyaa kowu
Menna, Menna kowu Matata, Matata kowu
Natan, Natan kowu Dëwít,

32 Dëwít kowu Yesee, Yesee kowu Yobet, Yobet
kowu Boas, Boas kowu Sala, Sala kowu Naason,

33 Naason kowu Amínadap, Amínadap kowu
Atmin, Atmin kowu Arni, Arni kowu Esarom,
Esarom kowu Peres, Peres kowu Yúdaa,

34 Yúdaa kowu Yakoop, Yakoop kowu Ísaak,
Ísaak kowu Abaraham, Abaraham kowu Tera,
Tera kowu Nakoo',

35 Nakoo' kowu Sérúk, Sérúk kowu Rewu,
Rewu kowu Pelek, Pelek kowu Ebee', Ebee' kowu
Sala,

36 Sala kowu Kaynam, Kaynam kowu Arapak-
sat, Arapaksat kowu Seem, Seem kowu Nowee,
Nowee kowu Lamek,

37 Lamek kowu Metusela, Metusela kowu
Henok, Henok kowu Yaret, Yaret kowu Maha-
laleel, Mahalaleel kowu Kaynam,

38 Kaynam kowu Enos, Enos kowu Set, Set
kowu Aadama, Aadama kowu Kooh.

4

Seytaani fí'ta Yéesu
(*Mëccëe 4: 1-11; Marka 1: 12-13*)

¹ Ga waa Yéesu líiffa na Helaa yisela'í'yaa, ya meyohha húlúwaa Yúrden. Helaa yisela'í'yaa woocari, bayyari ga dekat, egi'-dúndaŋ.

² Daama ya ennda da bes cidaan'kaah-nikiis, caa wée'taa ga an cii, Seytaani yaa fi'ti. Ya ñammbii dara ga duuy bescaama. Ga waa bescaama paaffa, kiyaaf ammbari.

³ Waa ennda da, Seytaani wo'ari an:

- En lak fu en Kowukii Koohaa, nakaa atohii wii wa súpítuk mbúurú, fu ñam.

⁴ Yéesu loffari an:

- Kéyítfaa wo' an: «Bo' pesohanndii na mbúurú doŋ.»

⁵ Seytaani bayyari ga dekat wikéri' dook, ya teebpari ga saasi dekcii ga eídúnafa tooh.

⁶ Léehi'ta ya wo'ari an:

- Mi hayyaa ki'on kinguurok ga dook dekciiima tooh na kilaak ndamaa nguuraagaca: mi eru-unun iñaama tooh ee mi míninwa ki'e' baa nebpoo.

⁷ Kon fu, binaa fu yí' ga fíkíiroonaa, iñaama tooh fu hayyi kilaak.

⁸ Yéesu loffari an:

- Kéyítfaa wo' an: «Fu yí'dan Ha'mudii, Koohyigaraa, ee fu jaamukanndi ya doŋ.»

⁹ Léehi'ta Seytaani bayyari Yéerusaleem, yíppari ga dook Kaanfaa Kooh, ya wo'ari an:

- En lak fu en Kowukii Koohaa yípukaa kakay;

¹⁰ ndaga Kéyítfaa wo' an:

«Kooh hayyaa kinaki' malaakacaagari, ba sommbaa.»

¹¹ Ee ban: «Malaakacaa teenngaa ga yah-caagaɓa, doonaa kotfu kéftukoo ga atoh.»

12 Yéesu loffari an:
- Këyítfaa wo' an: «Kaa jéematuk Ha'mudii, Koohyiigaraa.»

13 Ga waa Seytaani lëehí'ta kifí' Yéesu ga bakaa en béeb, ya úsaayya Yéesu, ya yaa sek bes wiliis.

Yéesu boyukka Gëlílee

(Mëccëe 4: 12-17; Marka 1: 14-15)

14 Yéesu líiffa na Helaa yisela'íyaa, boyukka Gëlílee. Teekaagari síwwa ga gohaama toohwa.

15 Ya yaa jégíroh ga duuy jaangu-yaawúu'caa daamadfa ee buwaa béeb baa kañji.

Yéesu kaalussa ga jaangu-yaawúu' ga Nasareet

(Mëccëe 13: 53-58; Marka 6: 1-6)

16 Yéesu ka'ta Nasareet, teeraa ya yakohda. Ga besaa Sabat, ya aassa jaangu-yaawúuraa fodaa daa ya meereeka kitumda. Ya kolukka kijan Këyítfaa Kooh.

17 Ya erussa Këyítfaa seldiiga Ísayii. Ya lërissafa, ya le''a bi ga dëkataa bídu an:

18 «Helii meyoh ga Ha'mudiidfa, wii ga dookkoo ndaga ya tanukinndoo kihaydoh Hewhewii winéwí'wii ga buwii laakoodfa.

Ya wosinndoo kiyéegal buwii abudfa an ba hay kirëc

na kiwo' buwii hascii búumda an ba hay kihotis, buwii en na kitogisohudfa an ba hay kilaak haffba;

19 Ya nakinndoo kiyéegaloh kúskii Ha'mudii yah kitewoh an buwaa neblohinndi.»

20 Lëehí'ta Yéesu ponnda Këyítfaa, ya íkkafa baa daakifada, ya yuŋga. Buwaa enee ga jaangaada béebba yípussari hascaa.

²¹ Daama, ya yaa wo'ba an:

- Wati, wo'eenii ga Këyítfií dú han kikelohda laakohin ga dii wa wo'da.

²² Baa en béeb yaa wo' iñaa morin ga Yéesu, ee ba jaahli'a ga wo'eencaa cinéwí'caa ya meydoh ga kúuwkaagarida. Ba baa wo' an:

- Bii enndii kowu Yoseefe?

²³ Yéesu wo'aba an:

- Wóorinn-doo an dú hayyoo kicah an: «Pay-ohii, wékíraa haffu!» Dú hayyoo kiwo' ban an: «Dí yéegin iñcaa fu tum ga Kafarnawomda tóohca; tumaa caa manda dii ga dëkii fu meyhoda.»

²⁴ Lëehí'ta, ya baatta ga an:

- Mi wo''úuka ee kayoh; laakkii seldíiga-Kooh yaa te'u ga dëkaa ya meyhoda.

²⁵ Ee mi yii wo'issúu ban kayoh-kayohda: níindískat iñaa laakee waama ga jamaanaa seldíiga Ili, lak Kooh enin karan iñaa le'in tíkiis taahay na caban ee a' wiyaak laakka ga kúlkaa tóoh, mi wo''úuka laakka waama ga kúlkaa Isarayeel beti biyewin baa yaalcaagaba kaanin;

²⁶ wayee Kooh ebillii Ili ga yíinoo gaba, ya dímalba. Ya nammbari ki'ebil ga yíinoo yaa enndii yaawúu' ee dëk teeraa Sareptaa ga gohaa Sídonja.

²⁷ Ga Isarayeel ban, ga jamaanaa seldíiga Ilisee, laakeera gaana biyewin, wayee yíinoo gaba wëkduséerii, enndii Naamaan yaama dëk Síríidanaa. Ya enndii yaawúu'.

²⁸ Buwaa enee ga duuy jaangaada béebba, daa ba kelohee wo'eencaama, keeñcaagaba tamma lool.

²⁹ Ba kolukka, ba meydohhari teeraa, ba jítallari bi ga dook janjagaa, ga daa teeraa Nasareet yípoohseedfa, doo ba ye''i ga írkísaa, ya keen kakay.

³⁰ Wayee Yéesu koo'ta ga leelooba, ya yaa paaf.

Yéesu wēkí'ta baa laak rab
(Marka 1: 21-28)

³¹ Yéesu ka'ta teeraa Kafarnawom ga gohaa Gēlílée. Ga bes Sabat ya yaa jēgí' buwaa.

³² Buwaa waaru'seera lool ga jēgírohaagari ndaga ya yērēmээрíi wo'eenci.

³³ Ga dūuy jaangu-yaawúuraa, laakeera baa rab yisóotí' am enee daama, ya yaa les koonaa kiyaak an:

³⁴ - Éey! Yéesu-Nasareet, fu naríi ya? Kidúmítíi kērí haydohhane? Mi ínohin bii fu endfa: fu yēri en bii yisela'í'yii meyoh ga Koohda.

³⁵ Yéesu gētta rawaa, wo''ari an:

- Dekoha, fu meyoh ga bii.

Daama, rawaa búukka baa kakay, ga leelo buwaa béeβba, ya meyca gari ee tummbiiri dara iñaa meskin.

³⁶ Buwaa béeβba jaahli'ussa, ba baa wo' ga díkaantiba an: «Cii wo'een ca yee? Bii laakin dooli kinak rabcii ba meyoh ga buwaa ee na wo'een wíinoo rek ba mey.»

³⁷ Fodaama teekaa Yéesu waa síw ga gohaama tóohwa.

Yéesu wēkí'ta payam Simon na bibo' biliis
(Mēccēe 8: 14-17; Marka 1: 29-34)

³⁸ Yéesu kolkohha jaangu-yaawúuraa, ya ka'ta kaan Simon. Lak payam Simon yibeti dúukoolin

bi faanfaa tamin jír. Ba kíimmba Yéesu ya dímalba ga.

³⁹ Ya hiilla ga dookci, ya gëtta tamohlaataa faanfaa; tamohlaataa meycá, ga saasi ya kolukka, ya aawwaba kitoputu'.

⁴⁰ Ga waa nohaa aassa, baa laakin dúukoolí' béeb ee ga daa ya mín kiman tooh, haydohhari ga Yéesu. Ya tíkka yahcaagari ga dook yaa en béeb gaba, ee ya wéki'taba.

⁴¹ Rabcaa ban baa meyoh ga dúukoolí' biyewin na tifiip an:

- Fu yéí en Kowukii Kooh.

Wayee yaa gëtba, ya hoonohhaba kiwo' iña aaw gari, ndaga lak ba ínoheera an yéí en Kiristaanii.

*Yéesu yaa jangat ga kúlkaa Yúudée
(Marka 1: 35-39)*

⁴² Kooh yaa wíis, Yéesu yaa mey teeraa Kafarnawom yaa yah ga daa wéetin. Mbooloomaa waa raassi. Waa ba le''a bi gari, ba waa'tari kitèhdoh doo ya tagohoo naba.

⁴³ Wayee Yéesu wo''aba an:

- Mi jomin kiyéegaloh ban ga teerucii cínoo Hewhewii winéwí'wii Nguurii Kooh, ndaga iñaama yéí tah Kooh wossaroo ga éldúna.

⁴⁴ Fodaama, Yéesu ennda ga kiyéegaloh Hewhewaa winéwí'waa ga dúuy jaangu-yaawúu'caa en ga kúlkaa Yúudéeda.

5

*Yéesu bayya tēelíbéecaa ya deb kitanukfa.
(Mëccēe 4: 18-22; Marka 1: 16-20)*

¹ Laakka bes lak Yéesu yaa ga seereenaa giiyaa Senesareet, mbooloomaa wíillari bi wa waa ñaak ga dookci ndaga kisúkúruk wo'eenaa Kooh.

² Ya hotta ga seereenaa giiyaa gaal-looci kanak; laakka mbaalohcaa yoosukoh gaca, ba baa tis mbaalcaagaba.

³ Ya aassa ga gaal-loocaa wíinoowaa en wuu Simonɗa; Yéesu wo''ari kibay gaal-loocaa wa úsaay seereenaa giiyaa jutuut. Yéesu yunɗa ga loocaa ya yaa jégí' mbooloomaa.

⁴ Ga waa ya léehí'ta kijégíroh, ya wo''a Simon an:

- Bayaa loocii bi ga ɗekataa músúmaa huutin, ɗú wees mbaalii, ɗú aaw kimbaal.

⁵ Simon taassari an:

- Kiyaakii, ɗí lègëyin wekii béefɗa ee ɗí ammbii dara, wayee ga wo'eenfu mi haywa kiwees.

⁶ Ba weessa mbaalaa, ba ammba jën ciyewin bi mbaalaa waa ɗa'.

⁷ Waa ennda ɗa, ba baa kalay buwaa taam naba ee ba enee ga loocaa wíinoowaada, ba hayba kidímal. Baama hayussa, ba líifi'ta loocicaa kanakcaa na jën bi ca caa waa' kinuu'.

⁸ Daa Simon-Pee'* hotee iñaama, ya yí'a ga fikii Yéesu, ya wo''a an:

- Ha'mudii, meyaa garoo ndaga mi iñii ha'-baakaa'.

⁹ Simon wo'ee fodaama ndaga ya na buwaa taabee naridfa jaahli'seera lool ga jëncaa ciyewincaa ba amɗa.

* 5:8 5: 8 Simon, yaa Yéesu teekan Pee'ɗa. Teekaa Pee' hayan ga Lúkkaa 6: 14

¹⁰ Bi ga Saak na Saŋ, towutaa Sebedee boku na Simon lëgëyaada jaahli'seera ga ban. Wayee Yéesu wo''a Simon an:

- Kaa niik dara. Kimma, bibo' bëri fu mbaalan.

¹¹ Waa ennda da, ba soofdohha gaalloocicaagaba tewisaa, ba foñja tooh, ba baa taabuk Yéesu.

Yéesu wëkí'ta baa gaana'in
(Mëccëe 8: 1-4; Marka 1: 40-45)

¹² Laakka bes lak Yéesu yaa ga teeru wínoo ga gohaa Gëllílee, baa gaana'in bi faanfää gomin hayya. Daa ya hotee Yéesu, ya lí'ukka ga fikíci, ya kíimbari an:

- Kiyaa kii, fu waa'kanaa fu míninndoo kiwëkí'.

¹³ Yéesu lëriisa yahaagari, le''a ga baa, wo''ari an:

- Mi waarinka, waka.

Ga saasi d'úukool-gaanaa nísukka ga baa.

¹⁴ Lëehí'ta Yéesu hoonohhari kiwo' bo' iña aaw gari. Ee ya wo''ari an:

- Kara, fu teewukohnee ga sarahohaa, fu tum sarah ga kisetkiigaraa fodaa daa Móyis nakohkada, en danaa, iñaama hay kiteeb béeb an fu setin.

¹⁵ Wayee iñaama kokohhii bi teekaa Yéesu waa wëñ kisíw. 'Bibo' biyewin baa nëgírukoh ga yahaaci, kisúkúruk wo'eencaagari ee ya wëkí'ba ga d'úukoolcaagaba.

¹⁶ Ee Yéesu ka'ta daa wéetinaa, ya kíimi Kooh da.

Yéesu wëkí'ta baa lafañin
(Mëccëe 9: 1-8; Marka 2: 1-12)

17 Laakka bes, Yéesu enee na kijégíroh. BiFérisiyeen na bijégíroh-waas ee meyohu dëk-kawcaa ga gohaa Gélílee, na ga gohaa Yúudée na teeraa Yéerúsaleem ensee daama, yuguunun ga yahaaci. Doolaa Kooh, Ha'mudii, taabee na Yéesuda, waa onndi kiwëki' d'úukoolí'caa.

18 Bibo' le''a, haydohu ga dook gatan baa lafañin, ee ba baa heelli ki'ek ga d'uuu kaanfaa bi Yéesu hotti.

19 Wayee ba hottii ga daa ba paafdohanndi ndaga mbooloomaa wiyewinwaa. Ba lappa nari ga dook túuyaa, ba heella gúl ga cakaraa†, ba yóoski'tari na gatanaagari ga leelo buwaa ga fikii Yéesu.

20 Daa Yéesu hotee ngëmaagaba waama, ya wo''a lafañaan an:

- Yaal, baakaa'cumgaraa bayaluununndaa.

21 Jégíroh-waascaa na Férisiyeencaa baa halaat ga d'uuuɓa, baa wo' an: «Bii yii ya ba, ya bási Kooh? Bii mín kibaal baakaa' ba, enndii Koohaa?»

22 Wayee Yéesu ínohha halaatcaagaba, wo''aba an:

- Iñii tah ya d'ú laak halaatcuma ga helci-igarúu?

23 Kon iñii yiida wëñ kiyooɓ kiwo' lafañii: kiwo''i «Baakaa'cumgaraa bayaluununndaano», kiwo' an: «Koluka, fu tiin?»

24 Wayee bi d'ú ínoh an ga ëldúna, Kowukii bii onuunun kibayal baakaaraa -- ya wo''a lafañaan

† 5:19 5: 19 Cakaraa túuycaa ɓu-Paleestiin hëwrohsee na kakay-ban, ee ɓo' mín kiyun ga dookgaa.

an: -- Mi wo''aaka, kolka, bewaa gataniigaraa fu yee kaanfu!

²⁵ Ga saasi lafañaa kolukka ga fikíi buwaa béebba, bebpa gatanaa ya faankoheedfa, yaa ndam Kooh, ya yaa yah kaanci.

²⁶ Béeb buwaa waaru'ussa, baa ndam Kooh, ba jaahli''a bi baa wo' an: «Dí hotin wati iñaa mosoo kilaak ga fen.»

Yéesu bayya Léwí

(Mëccëe 9: 9-13; Marka 2: 13-17)

²⁷ Lëehí'ta, Yéesu meycá, ya hotta juuti, yaa teeku Léwí, yugin ga dekataa fayohsi juutida. Ya wo''ari an:

- Taabukaaroo!

²⁸ Léwí íissa tooh, kolukka yaa taabukki.

²⁹ Léwí tíkdee Yéesu ñamah cijófi' ga kaanci. Juuti biyewin na bibo' biliis bokussa naba kanu.

³⁰ Fërisiyeençaa na jëgíroh-waascaa fa' nabaða baa ña'sukoh, ba wo''a tëlíbéecaa Yéesu an:

- Iñii tah ya dú bok kiñam na ki'an na juuticii na buwii júwussiida?

³¹ Yéesu kelohhaba, loffaba an:

- Buwaa dara gaa naba laakussii sooli ga payoh, wayee buwaa dúukoolin bërí laak sooli ga.

³² Mi hayyii ga ëldúna kibay buwii júwindá wayee mi hay kibay ha'-baakaa'cii doo ba súpít kipeskiigaba.

Yéesu wo''a ga ooreenaa

(Mëccëe 9: 14-17; Marka 2: 18-22)

³³ Bibo' wo'ussa Yéesu an:

- Tēelíbécii Saŋ na bii Fērísiiyeençii oo'si leekleek ee ba kúimi Kooh, wayee biiğaraa ñami hen, ba ani.

³⁴ Yéesu loffağa an:

- Dú mínin ki'oo'lukoh bedohçii ha'-kílookkii lakanaa ha'-kílookkii yii nabane?

³⁵ Wayee bes hay kihay, ha'-kílookkaa hay kibewohu ga díkaantiba, bescaama nak ba hay ki'oo'.

³⁶ Yéesu liiwukkağa ban:

- Ken đaroo píis ga kúltí fi'as, daafwa ga líil-kúltí. Fu tumkanaa, fu hay kiða' kúltífaa fi'asfaa ee píisaa wi'aswaa nísohu gafada taabohandii na líil-kúltífaa.

³⁷ Fodaama, ken tumoo biiñ wi'as, waa dal kilúun, ga mbúus-oncaa maañin. Fu tumkanaa, biiña pook mbúus-oncaa: biiña aamuk, ee mbúuscaa yasukoh.

³⁸ Kon biiñ wi'as jom kitumu ga mbúus-on ci'as!

³⁹ Ee ken waaroo ki'an biiñ wi'as binaa ya meyoh ki'an ga wimēēñí'waanaa; ndaga ya wo'i an wimēēñí'waa wēri wēñ kineb.

6

Yéesu yēri laak bes Sabat

(Mēccēe 12: 1-8; Marka 2: 23-28)

¹ Laakka bes Sabat, Yéesu korohee ga duuy yoonaa lúudin. Tēelíbéecaagari baa weel ga boŋcaa✧, baa boliñ towutaa ga yahcaagağa, baa ñam.

² Laakka Fērísiiyeençaa wo'uba an:

✧ 6:1 6: 1 Malkat Dēteronom 23: 25.

- Iñii tah ya d'ú tum iñii Waasii kokohin kitum ga bes Sabat?

³ Yéesu loffaba an:

- Hanaa d'ú jaŋngii iñaa Dëwít tumee ga waa ya yaab, ya na buwaa taabee narida?

⁴ Ya aassa ga taalaa Kooh, ya bebpa ga mbúurúcaa meydohdusee Koohda, ya ñammba ga, ya e'ta buwaa taamsee narida ga. Ee mbúurúcaama sarahohcaa don onuca kiñam[☆].

⁵ Lëehí'ta Yéesu wo'issaba an:

- Kowukii bii kërí laak bes Sabat.

*Yéesu wëkí'ta baa yahaa d'ooykin
(Mëccëe 12: 9-14; Marka 3: 1-6)*

⁶ Laakissa bes Sabat, Yéesu ka'ta jaangu-yaawúuraa, ya yaa jégíroh. Laakka daama bo', yaa yahaa ñaabaa d'ooykin.

⁷ Jégíroh-waascaa na Fërisiyeençaa baa malak ga Yéesu, ati ba hayyi kihot ya wëkí' bo' ga bes Sabat, doonaa ba laak iñaa ba yabohanndi.

⁸ Wayee Yéesu ínohha halaatcaagaba, ya wo''a baa yahaa d'ooykinda an:

- Kolka, fu tuuk dii ga fíkí béeb!

Baa kolukka, tuukka.

⁹ Lëehí'ta, Yéesu wo''a buwaa an:

- Mi meekissúu ati ga bes Sabat Waas onoh kitum iñaa jofin wala iñaa moroo, kisom kumuun bo' wala kilan kumuun?

¹⁰ Ya malakka béeb buwaa wíillida, ya wo''a ha'-yahaa an:

- Lërísaa yahiigaraa!

[☆] 6:4 6: 4 Malkat Léwítík 24: 9.

Baa lérissa, yahaa dalla kiwak, mannda ga daa wa eneeda.

¹¹ Wayee buwaa bíinoo ensee dadfa líifussa muut na tam-keñ, ba baa malak ga díkaantiba iña ba tuman Yéesu.

Yéesu tanukka bo' bidaaŋkaah na banak ga tēlibéecaagari

(Mëccëe 10: 1-4; Marka 3: 13-19)

¹² Ga bescaama, Yéesu ka'ta janjancaa kikiim Kooh, ya tessa wekaa béebwa kikiim Kooh.

¹³ Ga waa Kooh wíissa, ya bayya tēlibéecaagari, ya tanukka ga bo' bidaaŋkaah na banak, ya teekkaaba bi'apotaa':

¹⁴ Simoŋ (yaa ya teek Pee'da) na kēmēenjkici Andari, Saak na Saŋ, Filiip na Bartulēmí,

¹⁵ Mëccëe na Toomaa, Saak kowu Alfee na Simoŋ selootaa*,

¹⁶ Yúdaa kowu Saak na Yúdaa Iskariyot, yaa onan Yéesu bíiŋda.

Yéesu yaa jēgí' mbooloomaa ee yaa wēkí' dūukoolí'caa

(Mëccëe 4: 23-25)

¹⁷ Yéesu yoosukka janjagaa na apotaa'caagari bi ga ndēneeraa, ga daa bo' biyewin ga tēlibéecaagari enoheedfa. Laakeera daama ban mbooloo wiyaak waa meyohee kúlkaa Yúudée na teeraa Yéerúsaleem, na gohcaa bopukoh na giiyaada: Tíi' na Sídoŋ.

¹⁸ Ba hayeeri kisúkúruk, ee ya wēkí'ba ga dūukoolcaagaba. Buwaa raβ amdá wēkdússa.

* **6:15** 6: 15 Simoŋ yaama bokee ga buwaa waa'see kilaak haɸbaɸa.

19 Baa en béeb yaa heel kile' gari, ndaga dooli meyohi gari, wa wëkdíba béebba.

Yéesu wo''a ga buwaa en ga mesiklaat na buwaa en ga neblaatda

(Mëccëe 5: 1-12)

20 Lëehí'ta Yéesu malakka tëelíbéecaagari, ya wo''a an:

- Dú yewinin múu', d'ú nduulcii ndaga Nguuraa Kooh wuurúu.

21 Dú yewinin múu', d'ú bii d'ú yaaɓ watida ndaga d'ú hay kikap.

Dú yewinin múu', d'ú bii d'ú koduk watida ndaga d'ú hay kiyen.

22 Dú yewinin múu' moos, binaa Kowukii bii tah bi buwii sagussúu, ɓa kaallúu ga d'uuyɓa ɓa ɓassúu, ɓa taasuk teekcaagarúu.

23 Iñaama laakaa, laa neɓlukat, d'ú koltuki, d'ú hami ndaga neehal wiyaak waa sekkúu ga d'ook-Kooh. Bicaasamba sodalsee sëldiiga-Koohcaa fodaama.

24 Wayee nak, massa d'ú, ha'-alalcii ndaga d'ú laasin ɓakkúu.

25 Massa d'ú bii d'ú kapin watida ndaga d'ú hay kiyaab.

Massa d'ú bii d'ú yen watida, ndaga d'ú hay ki'en ga coonu ee d'ú hay kikoduk.

26 Massa way, binaa buwii wo' garúu iña jofinaa, ndaga bicaasamba tumsee fodaama na buwaa tíkee hafɓa ɓisëldiiga-Koohda ee lak sabohda.

Yéesu nakoh kiwaa' ɓaa sanngaa

(Mëccëe 5: 38-48; 7: 12a)

27 Yéesu tíkka ga an:

- Wayee d'ú bii d'ú s'úkúrukkooda, mi wo''úu an: waarat buwii heñohsirúuda, tumdat buwii sanngúuda i'naa jofin.

28 Kíimat Kooh ya barkeel buwii cojirúuda ee kíimdat buwii sodalirúuda.

29 Binaa bo' feekkaa ga ñaamaa, eraari wiinoowaa ñan. Binaa bo' te' sabadooraa-garaanaa, kaa sagi'ti túrkaa ñan.

30 Baa kíimmbaa yen béeb, laa onaari; ee ñaa te' i'naa en yuufunaa, kaa te'siswa.

31 Fodaa daa d'ú waa' bimooroommbúu tumi'túuda, laa tumdatba i'naa manda.

32 Binaa en lak d'ú waa' buwii waa'túuda rekaa, ndamii wiida w'eri d'ú laakan ga i'naama? Bi ga buwii júwussiida sah waa'sin buwaa waa'ñada.

33 Ee binaa en lak buwii tumdirúu yijófi'da b'eri rek d'ú iki' i'naa jofinaa, ndamii wiida w'eri d'ú laakan ga i'naama? Bi ga buwii júwussiida sah tumsinka.

34 Ee binaa en lak buwaa d'ú yaakaa' an ña hayyúu kifayda b'eri rek d'ú w'itiranaa, ndamii wiida w'eri d'ú laakan ga i'naama? Bi ga buwii júwussiida sah w'uti'sin buwaa man nabada, l'ehiraa ña laas i'naa hin na i'naa ña w'utirohda.

35 Kon waarat buwii sanngúuda, tumdatba yijófi', erohat ee kaa séentukat dara ga, en ñanaa neehalaagarúu hay kiyak ee d'ú yah towutii Kooh yii ga ñookaa-ñookda, ndaga Kooh jofin ga buwii tookkiiri kig'erem ga i'naa ya tumi'ñada.

36 Líifat na y'ermaandi fodii dii Paammbúu Kooh líif na y'ermaandida.

*Yéesu wo''a an ken hanat ki'atti' mooroomci
(Mëccëe 7: 1-5)*

³⁷ Yéesu tíkka ga an:

- Kaa atti'at ken, en dānaa Kooh atti'oorúu. Kaa tamat ken, en dānaa Kooh tamoorúu. Bayalat bimooroombúu en dānaa Kooh hayyúu kibayal.

³⁸ Onohat en dānaa Kooh hayyúu ki'on: dū hay kinatdu yen, dū go'du yewin, yëngëlu bi dëguk, líif bi aamuki, ndaga nataa dū natoh buwiida wëri dū natohohsan.

³⁹ Lëehí'ta, Yéesu liiwukkaba anee ban:

- Búumí' mín kinook búumí' mooroomcine? Baanaa béebba ba banak, ba keenandii ga noge?

⁴⁰ Tëelíbéé mínoo kipaaf baa jëgí'tida, wayee tëelíbéenaa mat ga jagaagarinaa hay kile' ga jëgírohaagari.

⁴¹ Iñii tah ya fu malaki bolaa en ga kuhaskaa mooroomfu, ee fu mínoo sah kimalaksukoh dúuñii en ga kuhaskiigaraada?

⁴² Fu yii fu hottii dúuñii en ga kuhaskiigaraada, fu mínan na kiwo' mooroomfu an: «Fiilii, íisa mi nísí'taa bolii en ga kuhaskiigaraa»? Fu yii fu jófjófduki ga fíkii buwiida, dewaa kinís dúuñii en ga kuhaskiigaraada, en dānaa fu hay kihot dijófi' bi fu mín kinís bolaa en ga kuhaskaa mooroomfuda.

*Yéesu jëgírohha ga kedik na towutaa ka límfa
(Mëccëe 7: 16-20; 12: 33-35)*

⁴³ Yéesu tíkka ga an:

- Kedik kijófi' límoo kowukaa moroo ee kedikkaa dūukoolin límoo kowukaa morin.

⁴⁴ Kedikkaa en béeb ínohohsan ga towutaa ya laakda: ken beenoo towu een ga ka'ka' ee ken beenoo towu reseŋ ga pëegíi-ñaawaab.

⁴⁵ Bo' yijófi' tumi iña jofin, ndaga iñaama rek yëri ya ðaak ga keeñaagari. Bo' yibóni' tumi iña bonin ndaga iñaama rek yëri ya ðaak ga keeñaagari. Ee bo', iña ya meydohi ga kúuwciida, wëri líif ga keeñci.

Liiwukaa Yéesu wo' ga loo kaancaa kanakcaada

(Mëccëe 7: 24-27)

⁴⁶ Yéesu tíkka ga an:

- Dú bayohhoo ya «*Ha'mudii, Ha'mudii» ee ñii mi nakirúuda dú tumoori?

⁴⁷ Baa hay garoo béeb ee ya súkúruki wo'eenciigoo ee ya taabukica ga tumeenaagari, mi hayyúu kiwo' baa ya mëdírohu narida:

⁴⁸ Baa yaama mëdírohu na baa enee na kitawah kaan; ya acca bi huutta, ya dabpa atoh, ya yíppa kaanfaa ga ðookgaa. Toɓ wiyewin keennda bi baalaa líiffa, wambalaa tapukka ga kaanfaa ee mínndiifa kibúuk ndaga tawahaa kaanfaa yëgíseera.

⁴⁹ Wayee baa keloh ee taabukkii wo'eenciigoo ga tumeenaagari, baa yaama mëdírohu na baa tawah kaan, yíppafa ga ðook kakay ee accii dara. Waa wambalaa tapukka ga kaanfaa faama, ga saasi, fa bú'ta ee kaanfaa béeb yasukohha.

7

Yéesu wëkí'ta súrgaa soldaaraa yiyaakyaa
(Mëccëe 8: 5-13)

¹ Ga waa Yéesu lëehí'ta kiwo' iñcaa ya waaree buwaa kelohda, ya ka'ta teeraa Kafarnawom.

² Daama laakeera soldaraa yiyaakyaa kuliyuki ga heñda. Baa yaama laakeera súrga, yaa ya keeñukin, lakanaa súrgaa d'úukoolin bi yaa yah kilëehduk.

³ Ga daa soldaraama kelohee iñaa wo'u ga loo Yéesuda, ya wossa ga yaakcaa yaawúu'caa kikiimmbi ya hay kiwëki' súrgaagari.

⁴ Buwaa wosseedá hayussa ga Yéesu, ba tuukki'tari tek, ba wo''ari an:

- Bii wossii garaada, calin kidímal,

⁵ ndaga ya waarin bu-dëkiigarii, ee yëri tawah jaangu-yaawúuraagarii.

⁶ Waa ennda da Yéesu yaa yah naba. Ga waa ba deeyca kaanfaa, soldaraa yiyaakyaa wosissa ga filiimuncaagari, ba wo' Yéesu an:

- Kiyaakii, kaa sodal haffu, ndaga joo binndoo fu aas kaanndoo,

⁷ iñaama yëri tah bi mi wo' an joo binndoo mi hay na kihaffoo kihídohnee naraa. Wayee wo'aa wo'een wínoo rek, súrgiigoo wak.

⁸ Ndaga mi ga kihaffoo, mi laakin buwaa hanohhoo d'ook ee mi laakin soldaa'caa hanohussoo kakay. Binaa mi wo' yii an karanaa, ya ka'; mi wo' yiinoo an hayanaa, ya hay; ee binaa mi wo' súrgaagoo an tumaa iñii yiinaa, ya tummbi.

⁹ Daa Yéesu kelohee wo'eencaama, ya waaru''a ga soldaraa yiyaakyaa. Ya méeñsukka ga mbooloomaa taabukeerida, ya wo''a buwaa an:

- Mi wo''úu man, bi ga d'uuy Isarayeel sah mi mossii kihot baa laak ngëmaa hín na wii garoo.

10 Lëehí'ta buwaa soldaaraa woseeda boyukussa kaanfaa. Ba laakka súrgaa d'úukooleeda wakin pelen.

Yéesu mílísí'ta kowukaa baa yaalaa kaanin

11 Lëehí'ta Yéesu ka'ta teeraa wo'si Nayinda. Tëelíbéecaagari na bo' biyewin taamsee nari.

12 Ga waa ba deeyca aasaaraa dëkaa, ya hotta buwaa baa yah ki'acnee faraaf. Baa kaanda, enee kowu kíinoo ga eeci; ee eemunaa, yaalaa kaanin. Laakeera bo' biyewin ga dëkaa, baa taam na betifaa ga waas acaa'caa.

13 Daa Yéesu Ha'mudii hotee eemunaa, ya laakka yërmaandi wiyaak gari, ya wo''ari an:

- Kaa koduk!

14 Lëehí'ta, Yéesu deeyca, le'a ga ñoyaa buwaa abohda, ba tuukka. Yéesu wo''a an:

- Oomaa-filii, mi nakkaa, kolka!

15 Baa kaaneeda kolukka, yuŋga yaa aaw kiwo'. Yéesu íkkari eemunaa.

16 Buwaa béebba tíitussa ga iñaama ee ba baa kañ Kooh, ba baa wo' an:

- Sëldíiga-Kooh yiyaak hotukin ga d'uuycuu, ee Kooh hayin kibaab bu-kaanci.

17 Iña aaw ga Yéesu yaa béestírukohu ga kúlkaa Yúudée béeb na iña wílwada.

Sañ-Bétís wosohha ga Yéesu

(Méccëe 11: 2-19)

18 Tëelíbéecaa Sañ béestírussari iñcaa Yéesu tumeeda toohca. Ya bayya banak gaba,

19 ya wossaba ga Yéesu, Ha'mudii, kimeekissi an: «Fu yëri en baa jom kihaydanoo dí sekan bo' yiliis?»

20 Ga waa ba ka'ta bi ga Yéesu, ba wo''ari an:
 - Saŋ-Bētís yëri wossii garaa kimeekissaa ati fu
 yëri en baa jom kihayda wala dí sekan bo' yiliis.

21 Ga wahtaama sii', Yéesu wëkí'ta bo' biyewin
 ga dúukoolcaagaba, na ga iñaa mesikbada, ya
 kaalla raβca ga buwaa ee búumí' biyewin, ya
 onndaba kihot.

22 Ya dalla buwaa kitaas an:

- Karat dú béestí'nee Saŋ iñcii dú hotda, na
 iñcii dú kelohda: búumí'cii bii hot, lafañcii bii
 tiin dijófi', gaanacii bii sétíru, dëkcii bii keloh,
 faraafcii cii mílís, nduulcii bii yéegalú Hewhewii
 winéwí'wii.

23 Baa mi tahhiiraa kisoof fenoo ga
 ngëmaagaraanaa, fu yewinin múu'!

Iñaa Yéesu wo' ga Saŋda

24 Ga waa buwaa Saŋ woseeda karussa, Yéesu
 aawwa kiwo' mbooloomaa iñaa aaw ga Saŋ, an:

- Dú karee kimalaknee ya ga ëgí'-dúndagaa?
 Pëegíi-përuúduúfaa en na ki'eguk ga uurisaane?

25 Enndiikanaa dú karee ya kimalaknee? Bo'
 yaa ekuk kúltí cimóríre?

En ki'ena, buwii ekuk kúltí cimórí' ee dëku
 ga iñaa newinda, bii ga kaancii buu'cii.

26 Kon dú karee kimalaknee ya daama?
 Sëldíiga-Koohe? Ee! Mi wo''úuka, baama
 paafin sah sëldíiga-Kooh.

27 Saŋ yëri en baa wo'u ga Këyítfaada an:
 «Mi yii wos bo''oo, yaa dëwrukanndaa, ki-
 waayuki'taa waasum.»

28 Yéesu tíkka ga an:

- Mi wo''úuka, ga buwii límukoh ga betida
 bééβba, laakkii ga yaa wëñ Saŋ kiyak, wayee baa

wěñ kijutuut ga Nguuraa Koohda yëri wěñ Sañ kiyak.

²⁹ Béeb buwaa súkúrukeerida, bi ga juuticaa tookussa an Kooh júwin, ee Sañ bëtísi'aba.

³⁰ Wayee Fërisiyeencaa na jëgíroh-waascaa sagussa Sañ bëtísi'ba, fodaama ba teewohee an ba faali'ii iñaa Kooh waari'badá.

³¹ Yéesu tíkka ga an:

- Kon buwii jamaanii wati, mi mëdírohanba na ba? Ba man na ba?

³² Ba man na omaacaa yugu ga paanaa dëkaa, bíinoo baa wo' bimooroomba an: «Dí mbiibfinndúu ee d'ú hammii! Dí helein ee d'ú kodukkii!»

³³ Ndaga Sañ-Bëtís hayin, ya ñamoo ee anoo fodii buwii, ee d'ú wo' an: «Ya laak raf».

³⁴ Kowukii bii hayin, kii ñam, kii an, ee d'ú wo' an: «Malkat bii yii halaat kiñam doŋ na ki'an biiñ ee ya filiimunoh na juuticii na tumoh-baakaa'cii.»

³⁵ Wayee béeb buwii took kiñaañkii Koohda ínohuunun an ka júwin.

Yéesu bayalla betifaa júbpíi ga kaan Simon Fërisiyeegaa

³⁶ Laakka Fërisiyeegaa bay Yéesu kiñamnee nari. Yéesu ka'ta kaanfaa Fërisiyeegaa, ya yunnga kiñam.

³⁷ Lak laakin ga teeraa beti, yaa júbpíi. Daa ya yéegee an Yéesu yaa ñam ga kaanfaa Fërisiyeegaa, ya haydohha kujúlúnkaa líifin na la'koleñ, jaa hëwrohu na atohaa wo'u albataa*.

* **7:37** 7: 37 Malkat Mëccëe 26: 7. Albataa': iñaa heet atohaa pessi hen, hëwíru bi wa mín kitum la'koleñ.

38 Ya tuukohha Yéesu fenoo, ga kotcaagari. Ya yaa koduk bi yaa tóoyí' kotcaa Yéesu na mooncaagari. Lëehí'ta, ya yaa moos kotcaa na fenfaagari, ya yaa fuunca, ee ya yaa leefca la'koleñ.

39 Daa Fërisiyeegaa bayee Yéesu kiñamda hotee iñaama, ya yaa wo' ga helci an: «Bii yii enee seldiiga-Koojaa, eneenaa ya hay ki'ínoh bii en betifii le' garida ati ya ba: eneenaa ya hay ki'ínoh an bii yii betifaa júbpii.»

40 Yéesu taassa wo''a Fërisiyeegaa an:
- Simon, laakin iña mi waa'taa kiwo'.

Simon taassa an:

- Jëgírohii, wo'a!

41 Yéesu wo''a an:

- Enee bo' banak, baa laaki' bo' kobot: yíinoo baydeeri denariyon† citéemée'-yétúus, yíinooyaa cidaanakaah-yétúus.

42 Ya múuñi'taba béebba banakbaa ndaga lak ba mínéeríiri kifay. Kon yiida wëñanndi kiwaa' ga buwaa banakbaama?

43 Simon taassa an:

- Mi foon man yaa múuñdu kobotfaa wëñ kiyakda, yëri.

Yéesu wo''ari an:

- Fu wo'in kayoh.

44 Lëehí'ta Yéesu méeñsukka ga betifaa, wo''a Simon an:

- Fu hotin betifi fiine? Ya tísdinndoo kotciigoo na moonciigari, ya moosdinndoo na fenfiigari.

† 7:41 7: 41 Denariyon Iña heet kopa' bu-Room ee wa hín na fay lëgëy noh-noh bo' yíinoo.

Wayee fu, mi aasin kaanfu ee fu e'tiitoo músú kitís kotciigoo.

⁴⁵ Fu gatanukkiitoo fu fuunndoo, wayee iñaa mi aasee dii, ya íissii kifuun kotciigoo.

⁴⁶ Fu leeffii sah dúuleen wi'éeñí' ga hafiigoo, wayee ya, ya leefin la'koleñ ga kotciigoo.

⁴⁷ Kèrí tah mi wo''aa man kiwaa'kii kiyaakkii en garíða kèrí teewoh an baakaa'ciigari ciyewincii bayaluunun. Wayee bo', kiwaa'kaagari jutuutaa, lakanaa bayalu jutuut.

⁴⁸ Waa ennda dfa, Yéesu wo''a betifaa an:
- Baakaa'cumgaraa bayaluunun.

⁴⁹ Buwaa boksee nari kanuða baa wo' ga helcaagaaba an: «Bii yii ya ba, bi ya bayalli sah baakaa'?»

⁵⁰ Wayee Yéesu wo'issa betifaa an:
- Ngëmumgaraa músalinndaa, karaa na jam.

8

Beticea taamsee na Yéesuda

¹ Lée hí'ta, Yéesu yaa ka' ga dëk-teeruca na dëk-kawcaa, yaa jangat ee yaa yéegaloh Hewhewaa winéwí'waa Nguuraa Kooh. Tëelíbéecaagari bidaañkaah na banakbaa taamsee nari,

² na fibeti, baa wëkdusee ga raß na dúukool ciliis: enee Mërí ee baysi Mërí Makdalaa*, yaa raß biyitnabanak meydohsee garíða;

³ Saan, beti Húusas tuukkoh-alalaa buu' Eroot; Súsaan na beti biyewin biliis baa dímalsee Yéesu na tëelíbéecaagari ga iñaa ba laakda.

* **8:2** 8: 2 Mërí yaa dëk teeraa Makdalaa. Yërí wo'u Mërí-Malleen.

*Liiwukaa wo' ga loo sokohaada
(Mëccëe 13: 1-9; Marka 4: 1-9)*

⁴ Mbooloo wiyaak hídirukohha ee ga dëk-teeraa en béeb buwaa ba meyoh ga kihay ga Yéesu, ya wo''a liiwukii wii:

⁵ - Enee línoh, ya ka'ta kisoknee tesohtaa-gari. Ga daa ya en na kisokda laakka tesohtaa keen ga dook waasaa, kotcaa togisohhata, selcaa ñammbata.

⁶ Laakka tesohtaa keen ga dekataa yewinin atoh, ta taa paal, ta súbpa ndaga ta laakéerii tooylaat.

⁷ Laakka tesoh tiliis taa keen ga dook yówée-lúp, ta paaldohha na lúpcaa, lúpcaa onndata.

⁸ Ee laakka tesohtaa keen ga kakayfaa laakin dooli, ta paalla, ta yakka, ta meydohha boñ. Bogaa en béeb towu titéemée'.

Waa ya lëehí'ta kiliiwuk fodaama, ya wo''a ga dook an:

- Baa fu laakin nof kikelohaa, súkúruka!

*Iñii tah Yéesu liiwuki buwaa henda
(Mëccëe 13: 10-17; Marka 4: 10-12)*

⁹ Tëelíbéecaa Yéesu meekissari iñaa liiwukaama waa' kiwo'da.

¹⁰ Ya taassaba an:

- Dú bëri e'see ki'ínoh kúmpacaa Nguuraa Kooh. Wayee buwii tesda ba kelohan ga liiwuk na liiwuk, doonaa «ba mín kimalak ee ba hotoo dara, ba mín kikeloh ee ba ínohoo dara.»

*Yéesu béestí'ta iñaa liiwukaa waa' kiwo'da.
(Mëccëe 13: 18-23; Marka 4: 13-20)*

¹¹ Yéesu wo''aba an:

- Iñii yii yërí liiwukii waa' kiwo': pesohpaa përí en wo'eenaa Kooh.

¹² Buwii bíinoo madu na ðookgaanaa waasaa tesohtaa keenohða. Ba kelohin wo'eenii Kooh, wayee Seytaani hayinaa, nísiwa ga keeñcaagaba doo ba gëmoo bi ba mín kimúc.

¹³ Bíinoo madu na ðekataa yewinin atohða, bërí en buwaa, binaa ba keloh wo'eenaa Koohaa, ba safa' gawa kite', wayee ba íisoo wo'eenaa yíp níil ga keeñcaagaba; ngëmaagaba maaño, ee Seytaani jéematukibanaa, ba tagohi nawa.

¹⁴ Tesohtaa keen ga yówée-lúpcaada, teewoh buwaa kelohsin wo'eenaa Kooh, wayee halaat na alal na neblaataat ëldúna abuða ga kipesba; iñcaama on wo'eenaa Kooh bi ba mínoo kimat fodii pohoopaa bay bogaa lúudin.

¹⁵ Tesohtaa keen ga kakayfaa laakin doolida, teewoh buwaa keloh wo'eenaa Kooh ee ba amwa na keeñ wijófi', wijúwi' ee ba yégis ga bi ba tumi fodaa pohoopaa bay boj wijófi'.

*Liiwukaa Yéesu wo' ga loo lampuða
(Marka 4: 21-25)*

¹⁶ Yéesu wo''a an:

- Ken taaloo lampu, lí' kanu ga, wala tofwa ga fíldoo fayaan, wayee fu líkanwa hen doonaa buwaa aas túuyaada, hot lee'laataa.

¹⁷ Iñaa ðaakuk béeb hay kihotuk ee iñaa apoh kúmpa béeb hay ki'ínohu ee hay kimeydohu fañ.

¹⁸ Malaksukohat book ga dum d'ú s'úkúrukida, ndaga baa laakin hay kibaatdu; wayee baa laakoo, iñaa ya foon an ya laakinda sah hay kite'u gari.

*Eew Yéesu na bikëmëenki Yéesu
(Mëccëe 12: 46-50; Marka 3: 31-35)*

¹⁹ Eew Yéesu na bikëmëenki Yéesu hayussari kimalaknee. Wayee ßa mínndii kile' bi gari ndaga mbooloomaa.

²⁰ Laakka ßaa yéegal Yéesu an:

- Eefu na bikëmëenkifu ßaa day, ga fooh, ßa waa'taa kihot.

²¹ Wayee Yéesu taassaba béebba an:

- Eewwoo na bikëmëenkiroo ßëri en ßuwaa súkúruki wo'eenii Kooh ee ßa taabukiwa ga tumeencaagaba.

*Yéesu tuuki'ta uuris wiyaak
(Mëccëe 8: 23-27; Marka 4: 35-41)*

²² Laakka bes Yéesu aassa na tëelíbéecaagari ga gaal-looci, ya wo'aba an:

- Du paafat giyyii ßakaa hanoh gaada.

Ba ßaa yah.

²³ Yéesu neehha lak ßa ßaa yah ga ßuuy giyyaa. Uuris wiyaak dalla kiyíp ga giyyaa, músúmaa maa soruk ga loocaa bi waa waa' kilíif ee tumuuntaagaba taa waa' ga ki'eem.

²⁴ Ba deeyca ga Yéesu, ßa yúunndari an:

- Jëgírohii, Jëgírohii, kikaankii kii hayyuu!

Yéesu yúudukka, gëtta uurisaa na dúuscaa, ca seemmba, ðekataa ennda cel.

²⁵ Lëehi'ta Yéesu wo''a tëelíbéecaagari an:

- Ngëmumgarúu narooda wada?

Wayee ßa tíitta, ßa waaru''a lool, ßa ßaa wo' ga díkaantiba an:

- Moo, ßii yii ya ßa? Ya ebili sah uurisii na músúmii ee ca kelohðiri!

*Yéesu wéki'ta ha'-raβ ga Gerasaa
(Mëccëe 8: 28-34; Marka 5: 1-20)*

²⁶ Yéesu na tëelíbëecaagari teerussa ga gohaa Gerasaa ëewrukoh na gohaa Gëllíléeda.

²⁷ Yéesu yaa yoosuk ga gaal-loocaa, laak fo' yaa dëk-teeraa, yaa gú'dukohhi. Baama enee ha'-raβ. Iña ya gëy ki'ekuk kúltí maañin lool ee ya dëkéerii ga kaan, ya dëkee ga loycaa.

²⁸ Daa ya hotee Yéesu hen, ya fiippa, ya jafukka ga kotcaa Yéesu, ya wo''a didóolí' an:

- Fu naroo ya, Yéesu, fu Kowukii Kooh yii ga dookaa-dookda? Mi kíimmbaa hen, kaa tumboo iña meskin.

²⁹ Iñaama, baa wo'eeri ndaga Yéesu ebilee rawaa kimeyoh gari. Rawaama yewneerari kibúuki, en danaa buwaa tëhdohiri, yahcaa poku na ceen, ba jëengí kotcaa. Wayee ya gú' ceencaa, ya weel jéencaa ee rawaa ëewdohiri egíraa.

³⁰ Yéesu meekissari an:

- Fu teeku na?

Ya taassa an:

- Mi teeku coogeel.

Ya wo'ee iñaama ndaga raβ biyewin bëri abeeri.

³¹ Raβcaa baa kíim Yéesu an ya hanatba kiye' ga bu-baam†.

³² Lakanaa laakin yop-mbaam-parki wiyaak waa en na kiníiru daama ga janjagaa. Raβcaa

† 8:31 8: 31 Bu-baam Dekataa jafohsi raβcaa ga bí' kakayda. Ga baahaa yaawúu'caa, dekataama, ga bí' kakayda, raβcaa daaksi da, ba seki besaa ba atti'san kikaan bi taa'da.

kíimussa Yéesu ya onba ki'aas ga mbaamcaama. Ya onndaba iñaama.

³³ Raŋcaaa meyuussa ga baa, aasussa ga mbaamcaaa. Yop-mbaamaa írkiisukohha janjagaa, keennda ga giiyaa, wa muu'ta.

³⁴ Daa níirohcaa hotee iña laak yaama, ba núppa, baa béesti' iña hewda ga teeraa na dëk-kawcaa.

³⁵ Buwaa karussa kimalaknee iña hewda. Ba ka'ta bi ga Yéesu, ba laak baa raŋcaaa meyooh garida yugin kakay ga kotcaa Yéesu, ekukin kúlti, taabin na sagaagari. Ba dalla kiniik.

³⁶ Buwaa hotee iña laakda baa béesti'ba ga daa ha'-rawaa wëkduseeda.

³⁷ Waa ennda da béeb buwaa en ga gohaa Gerasaada kíimussa Yéesu ya úsaayba ndaga lak ba tiitin lool. Yéesu aasissa ga gaal-loocaa kiyah.

³⁸ Baa raŋcaaa meyohee garida kíimmba Yéesu ki'iissi ya taam nari. Wayee Yéesu onndiirika, ya wo''ari an:

- Boykaa kaanfu ee fu béesti' tóoh iña Kooh tumi'taada.

³⁹ Baa ka'ta ga duuy teeraa tóoh kiyéegalohnee iña Yéesu tumi'tida.

*Yéesu wëki'ta beti, mílís'ta kowukaa Yayros
(Méccëe 9: 18-26; Marka 5: 21-43)*

⁴⁰ Yéesu boyukka tewisaa wíinoo, mbooloomaa tēebílukkari, ndaga béeb sekeeri.

⁴¹ Daama, laakka baa hay gari. Ya teeku Yayros ee kuliyukee ga jaangu-yaawú'caa. Ya yí'a ga kotcaa Yéesu, ya kíimmba Yéesu ya hay kaanci,

⁴² ndaga kowukaagari kibetikaa ka kíinoo don ya laakda kaa yah kilëehdük. Ka jom kilaak tíkiis tidaañkaah na tanak.

Ga daa Yéesu enee na kiyahda, buwaa ßaa ñuupuk gari bi ya yaa yah kipa'.

⁴³ Laakeera daama betifaa meydohee ñíf iña le'in tíkiis tidaañkaah na tanak. Iña ya laakeeda tooh leehha ga payohcaa ee yíinoo gaba mĩndiiri kiwëki'.

⁴⁴ Ya koorohha fenoo, le''a ga pawaa kúltifaa Yéesu: Ga saasi ñifaa aamki garida gú'ta.

⁴⁵ Daama Yéesu meekisohha an:

- Bii le' garoo ßa?

Waa ßaa en béeb yaa taasuk, Pee' wo''ari an:

- Jëgírohii, man buwii wíluunundaa ee bii ñuupuk garaa!

⁴⁶ Wayee Yéesu tíkka ga an:

- Bo' le'in garoo kay, ndaga mi yéegin an laakin doolaa meyohee garoo.

⁴⁷ Ga waa betifaa ínohha an ya mínsiséeríi kidaakuk, ya yaa saak, yaa hay. Ya jafukneera ga kotcaa Yéesu. Ya béestí'ta ga fíkíi buwaa béebba iña tahee bi ya le''a ga kúltifaa Yéesuda na daa ya wak ga saasida.

⁴⁸ Yéesu wo''ari an:

- Jowu, ngëmumgaraa músalinndaa. Karaa na jam.

⁴⁹ Lak Yéesu yaa lís kiwo' fodaama, laakka ßaa meyoh kaanfaa Yayros, wo''a yaama an:

- Kowukaagaraa kibetikaa kaanin, calissiiraa kisonlukohis Jëgírohii ga.

⁵⁰ Wayee Yéesu, daa ya kelohee iñaama, wo''a Yayros an:

- Kaa niik dara, gëmaa hen rek ee ka hay kipes.

⁵¹ Ga waa Yéesu le''a kaanfaa, enndii Pee', Sañ, Saak, eew ku'oomaakaa na paamunaanaa, ya tookkii bo' yiliis aas nari.

⁵² Buwaa béebba baa looyoh, baa fiipoh didóolí' ndaga ku'oomaakaa. Yéesu nak wo''aba an:

- Ísat kodukeenii, oomaanii kaanndii wayee ya en na kineeh.

⁵³ Daama buwaa baa ciibsukki ndaga ba ínoheera an oomaanaa kaanin.

⁵⁴ Wayee Yéesu ammbari ga yahaa, læehí'ta ya wo''a didóolí' an:

- Oomaanii, koluka!

⁵⁵ Fodaama fitaa ku'oomaakaa íkukka ga, ya kolukka ga saasi. Læehí'ta, Yéesu nakohha oomaanaa eru ñamah.

⁵⁶ Paam ku'oomaakaa na eeci waaru'ussa lool, wayee Yéesu dñngaba an ken hanat bo' kiwo' iña laakee yaama.

9

Yéesu wossa apotaa'caa bidaañkaah na banakbaa

(Méccëe 10: 5-15; Marka 6: 7-13)

¹ Yéesu nëgírohha tælibéecaa bidaañkaah na banakbaa, ya e'taba dooli na kimín kikaal rabcaa béebba ga buwaa, na kiwëkí' dúukoolí'caa.

² Læehí'ta ya wossaba kiyéegaloh Nguuraa Kooh na kiwëkí' dúukoolí'caa.

³ Ya wo''aba an:

- Dú en na kiyahaa, kaa baydohat dara; hanat ki'en doo' wala hëmbu, wala ñamah, wala kopa'. Ee kaa bayat yaa en béeb kúltí kanak.

⁴ Túuyaa dú aasoh béeb, tesat da bi ga daa dú kolkohan daama.

⁵ Ee binaa buwaa sagussúu kitook ga kaancaagabanaa, meyat dëkaa waama, yëekírukat pëndëlaa ga kotcaagarúudfa. Iñaama hay kiteewoh kimúuykaagaba.

⁶ Tëelíbéecaa karussa, ba koo'ta ga dëk na dëk, ba baa yéegaloh Hewhewaa winéwí'waa ee baa wëkí' dúukoolí'caa ga daa en béeb.

*Eroot jaahli''a ga iñaawo'u ga Yéesudfa
(Mëccëe 14: 1-12; Marka 6: 14-29)*

⁷ Eroot, buuraa gohaa Gëllílee, yéengga iñaaheweeda tooh. Ya jaahli''a ga ndaga laakeera buwaa wo'ee an:

- Sañ yërí mílís ga buwaa kaandfa.

⁸ Bíinoo an:

- Ili yërí hay.

Bíinoobaa an:

- Yíinoo ga sëldíiga-Koohcaa waama yërí mílís.

⁹ Wayee Eroot wo''a an:

- Sañ, mi gú'lukka hafa. Kon bii mi keloh ya wo'du iñcuma béebcada ya ba?

Ga iñaama ya aawwa kiheel kihot Yéesu.

*Yéesu tummba kintaan ga mbúurú ciyétúus
na jën kanak*

(Mëccëe 14: 13-21; Marka 6: 30-44; Sañ 6: 1-14)

¹⁰ Apotaa'caa boykussa, ba béestí'ta Yéesu tooh iñcaa ba tumeedfa. Ya wo''aba ba taam nari, ya ka'ta naba daa wéetin, ga bak teeraa wo'u Betsaydaa.

¹¹ Daa buwaa yéeggeeka, ba taabukkari. Yéesu íissaba ba hay, lēehí'ta ya yaa wo'ba ga iñaa aaw ga Nguuraa Kooh, ee ya yaa wēkí' buwaa sooluk kipayuda.

¹² Tēelíbéecaa bidaaŋkaah na banakbaa deeyussa ga Yéesu lak Kooh yaa hoob, wo'ussari an:

- Íisaa buwii ba aas dēk-kawcii na yopcii ga yahaaniida, ba heelnee daa ba neehan na iñaa ba ñaman ndaga dēkatii dū enohda laakoo dara.

¹³ Wayee Yéesu loffaaba an:

- Eratba na kihaffúu iñaa ba ñaman.

Wayee ba taassa an:

- Dí laakkii iñaa wēñ mbúurú ciyētúus na jēn kanak. Hanaa dí ka' kilomnee ñamahcaa kap buwii bii béebba.

¹⁴ En ki'ena, laakeera daama iñaa le' yaal bijúnni-yētúus. Yéesu wo''a tēelíbéecaagari an:

- Yuŋdatba, ba nēgírukoh kom kom, buwaa le' bidaaŋkaah-yētúus.

¹⁵ Ba tummba fodaama. Ba yugi'taba béebba.

¹⁶ Yéesu bebpa mbúurúcaa ciyētúuscaa na jēncaa kanakcaa, ya taaginukka dook, ya gērēmma Kooh gaca. Lēehí'ta ya gú'sohhaca, ya e'ta tēelíbéecaa ba waroh buwaa.

¹⁷ Buwaa béebba ñammba bi ba kappa pút, ee pañi cidaaŋkaah na kanak wookussa ga iñaa teseeda.

*Pee' wo''a an Yéesu yēri en Kiristaanii
(Mēccēe 16: 13-19; Marka 8: 27-29)*

¹⁸ Laakka bes, lak Yéesu enee na kikiim Kooh haŋci ee tēelíbéecaagari ensee nari daama. Ya meekissaba an:

- Buwii wo'u an mi yëri en ba?

¹⁹ Ba taassa an:

- Laakin buwaa wo' an fu yëri en Saŋ-Bëtís, bíinoo an fu yëri en Ili, bíinoobaa ban an fu seldiigaa mílís hen ee bok ga seldiiga-Koohcaa waama.

²⁰ Ya meekissaba an:

- Haa dú, dú wo' an mi yëri en ba?

Pee' taassa an:

- Fu yëri en Kiristaanii Kooh wosfa.

Yéesu yéegalohha an ya hay kikaan ee ya mílís

(Méccëe 16: 20-28; Marka 8: 30-9: 1)

²¹ Yéesu díŋngaba na wo'een ciyégísi' an ken hanat kiwo' iŋaa aaw ga.

²² Doo ya hanndaba kiwo' an:

- Kowukii bii jomin kikooh ga mesiklaat ciyewin. Ha'-kaancaa, sarahohcaa biyaakbaa, na jégíroh-waascaa waa'sanndii gari kihot, ya hay ki'apu ee besaa wukaahaywaa tíkan ga kikaankaagarífa, ya hay kimílís.

Kitaabuk Yéesu

²³ Léehi'ta Yéesu wo''a buwaa béebba an:

- Binaa bo' waa' kitaam ga fenooroona, ya alat hafci, ya kooruk kuraanaagari besaa en béeb, ya taabukkoo.

²⁴ Ndaga baa fu waa' kisom kumuunfunaa fu hayka kiŋak bi taa'; wayee baa mi tahhaa kiŋak kumuunfunaa, fu hay kipes bi taa'.

²⁵ Ee kilaak iŋcii ga éldúnada tooh jeriŋan bo' ya, en lak ya ñak hafcinaa wala ya saŋku'aa?

²⁶ Ndaga baa mi enndaa kaci mi na wo'eeniigoona, fu hay ki'en kaci ga Kowukii

bii bëríinaa ya hayan ga ndamaagari na waa paamci na waa malaakacaa bisela'í'baa.

²⁷ Mi wo''úuka ee kayoh; bibo' ga buwii bii kaansoo ee ba hottii Nguurii Kooh.

*Ndamaa Kooh yoosukka ga Yéesu
(Mëccëe 17: 1-8; Marka 9: 2-8)*

²⁸ Ga waa Yéesu wo''a wo'eencaama bi tíkka ga iñaa le' bes ciyitnakaahay, ya wo''a Pee', Sañ na Saak ba taam nari, ya lappa naba ga dook janjagaa kikiim Kooh.

²⁹ Ga daa Yéesu enee na kikiim Koohda, fikiifaagari ennda filiis ee kúltícaagari yaanaawwa der bi caa melic.

³⁰ Ga dekataama, laakka bo' banak baa mey ga duuy ndamaa Kooh ee ba baa saawal nari: enee Móyiis na Ili.

³¹ Ba baa saawal nari ga iñaa aaw ga kikaankaagari yah kilaak ga Yéerúsaleemda.

³² Lak Pee' na buwaa ya taam nabada baa ga pëni fiyaak. Wayee ga waa ba yúudukda, ba hotta ndamaa Yéesu na buwaa banakbaa tuuksee narida.

³³ Ga wahtaa buwaama enu na kitagohu na Yéesuda, Pee' wo''a Yéesu an:

- Jëgírohi, dii newin garuu. Du yípat dii taal kaahay: wínoo wuufu, wínoo wuu Móyiis ee wínoo wuu Ili.

Pee' ínohéeríi iñcaa ya wo'da.

³⁴ Lak Pee' yaa lís kiwo' fodaama, laakka yaayeelaa hay, úullaba. Tëelíbéecaa tíitussa ga waa ba en na ki'aas ga duuy yaayeelaada.

³⁵ Ee ga duuy yaayeelaa laakka koonakaa wo' an:

- Bii yii yé'í en Kowukiigoo mi tanukda. Súkúrukatti.

³⁶ Ga waa koonaa lēhí' kiwo'da, tēlibēecaa hotsee Yéesu rek daama. Ba dēkohussa na iñaa, ee ga wahtaama ba bēestí'tii ken iñaa ba hoteeda.

*Yéesu wēkí'ta oomaanaa laak raḅ
(Mēccē 17: 14-18; Marka 9: 14-27)*

³⁷ Ga besaa tík gaḁa, Yéesu na tēlibēecaa yoosukussa ga janjagaa, mbooloo wiyaak hayyari kitēebíluknee.

³⁸ Ga dūuy mbooloomaa laakka ḁaa en na kifip an:

- Kiyaakii, mi kímmbaa, malakḁaaroo kowukiigoo ndaga mi laakka doḅ!

³⁹ Leekleek raḅ ḁúukki, ya aawi kifip. Rawii saylukohiri, kúuwkaa kúuwi; ya sodalli lool ee ya gaawoori ki'íis.

⁴⁰ Mi kíimin tēlibēeciigaraa ḁa kaal rawii wayee ḁa mínndii.

⁴¹ Yéesu taassa an:

- Dú, ḁuwii wati, dú ḁii dú laakoo ngēm ee dú tumi iñaa joffiida, mi enan narúu bi kera? Mi múuñḁanndúu bi kera? Haydohaa kowukiigaraa dii.

⁴² Daa oomaanaa deeyee, rawaa fetallari kakay, yaa saylukohhi didóolí'. Wayee Yéesu gētta rawaa, wēkí'ta oomaanaa. Lēhí'ta ya íkkari paamci.

⁴³ Bēeb ḁuwaa waaru'ussa ga yaklaataa doolaa Kooh.

Yéesu yéegalohissa an ya hay kikaan ee ya mílís

(Mëccëe 17: 22-23; Marka 9: 30-32)

Buwaa béeb waaru'ussa ga tooh iñcaa Yéesu tumeeda, ya wo''a tëelíbéecaagari an:

⁴⁴ - Súkúrukat dijófi' iñii mi yahhúu kiwo' yii: Kowukii bii hay kitíku ga yah buwii.

⁴⁵ Wayee ba ínohhii iñaa wo'eenaama waa' kiwo'da, ndaga wo'eena man na cah gaba, bi ba mínndii ki'ínoh iñaa wa waa' kiwo'da ee ba kaañjiiri kimeekisoh iñaa aaw ga wo'eenaama.

Baa Yéesu wo' an yëri wëñ kiyak ga fíkú Koohda

(Mëccëe 18: 1-5; Marka 9: 33-37)

⁴⁶ Tëelíbéecaa Yéesu enussa ga kinookoh ga duuyba ki'ínoh baa wëñ kiyak gabaða.

⁴⁷ Yéesu ínohha iñaa ba halaatda, ya beþpa ku'ooma, tuuki'taja ga yahaaci.

⁴⁸ Lëehi'ta ya wo''aba an:

- Baa fu te' oomaanii yii ga teekiigoonaa, lakanaa fu te''oo, mi ga kihaffoo; ee baa fu te''oonaa, fu te' baa wossooda ban; ndaga baa wëñ garúu kijutuut béebpúuda yëri en yaa wëñ kiyakda.

⁴⁹ Sañ beþpa wo'eena, wo''a an:

- Kiyaakii, dí hotin baa enee na kikaal raþ ga buwii ga teekiigaraa ee dí waa'tarika kihoonoh ndaga ya bokkii garuu.

⁵⁰ Yéesu loffari an:

- Kaa hoonohattika, ndaga baa lebirohhii naru- unaa, fa' naru.

Bu-Samaríi sagussa Yéesu aas dëkaagaba

51 Ga waa wahtaa Yéesu jomee kikolkoh äldúna, ya lap dook-Kooh le''a, ya tuukka tek ga kika' Yéerúsaleem.

52 Ya wossa bíbo' ba dëwirukki. Ga waa buwaa karussa, ba aassa dëk-kaw ga gohaa Samaríi, kiheeli' Yéesu ga daa ya dalan.

53 Wayee bu-dëkaa sagussa Yéesu aas da, ndaga ya aawee Yéerúsaleem.

54 Daa tëelíbéecaa Yéesu, Saak na Sanj hotee iñaama ba wo''a an:

- Ha'mudii, fu waarin dí nak kiwii, ka yoosuk asamaan, ka dúbí'bane?

55 Wayee Yéesu méeñsukka gaɓa, yaa ña'ba*.

56 Lëehi'ta ba baa yah dëk-kaw wiliis.

*Baa waa' kitaabuk Yéesunaa
(Méccëe 8: 19-22)*

57 Yéesu na tëelíbéecaagari ensee ga waas, laakka baa wo''i an:

- Daa fu yah tooh, mi hayyaa kitaabuk.

58 Yéesu wo''ari an:

- Tílcii laakuunun dúl ee selcii ga asamaanda laakuunun taal, wayee Kowukii bii laakoo daa ka leeman hafiigari.

59 Yéesu wo''a bo' yiliis an:

- Taabukaaroo.

Yaama taassari an:

- Ha'mudii, onaroo paay mi acnee paamm-boo.

60 Wayee Yéesu wo''ari an:

* 9:55 9: 55 Laakin ga këyitcaa defɓa, caa baat ga an: «ya wo''aɓa an: dúi inohoo helii dúi en nawaɓa. Kowukii bii hayyii dii kisaŋku' tumuuntii buwii wayee ya hayta kimúsal.»

- Íisaa buwaa kaaninda ba ac buwaagaba kaanda, ee fu, tíida fu yéegalohnee Nguuraa Kooh.

⁶¹ Bo' yiliis wo'issari an:

- Ha'mudii, mi hayyaa kitaabuk, wayee onaroo paay mi tanjohnee na bu-kaanndoo.

⁶² Yéesu loffari an:

- Baa en na kilín, am mésiin, heeluki fenoocinaa, baa yaama mínoo kilégëy ga Nguuraa Kooh.

10

Yéesu wossa tëelíbee bidaankaah-yitnabanak na banak

¹ Ga waa iñaama paaffa, Yéesu tannda bo' bidaankaah-yitnabanak na banak biliis ee ya wossaba banak banak, ba kuliyukki ga teerucaa béebca na dekatcaa ya jomee kika' na kihafciida tóohca.

² Ya wo''aba an:

- Piikii yewinin ee piikohcii caakussii. Kon, kíimat ha'-piikii ya baat kiwosoh bilégëyoh ga piikiigari.

³ Tíidat! Mi yii wossúu fodii tupe' ga duuy bigumuu.

⁴ Kaa baydohat kopa', hëmbu wala ñafa' ee kikëñdoh hanattúu kifaan ga waas.

⁵ Kaanfaa dú mín ki'aas béeb, këñdohat paay an: «Jam namohat narúu!».

⁶ Binaa bo' jam en daamanaa, jamaa dú kíimi'tida hay kiyosuk gari; ee bo' jam enndii danaa, jamaa aaw garúu.

7 Yugat ga kaanfaa faama, d'ú ñami d'ú ani iñcaa d'ú e'sanda ndaga lëgëyohaa en béeb jomin kifayu. Kaa taabat kaan na kaan.

8 Teeraa d'ú aasoh béeb ee buwaa tookussúu danaa, ñamat iñcaa d'ú teesanda.

9 Wëkírat d'úukoolí'caa enu ga teeraamada, d'ú wo' bu-dëkaa an: «*Nguurii Kooh deeyinndúu.»

10 Wayee teeraa d'ú aasoh ee d'ú tookussii danaa, meyat ga mbedicaa d'ú wo' an:

11 «Dí bii përtuk sah ki'íkkúu pëndëlii dëkiigarúu ñaak ga kotciigariída, wayee ínohat gaka an Nguurii Kooh deeyinndúu.»

12 Lëehí'ta Yéesu tíkka ga an: Mi wo''úuka, besaa yah ki'atti'ohuda le'aa, bu-Sodom bërí tani'an bu-dëkaa waama.

Dëkcaa sagu kigëmda
(Mëccëe 11: 20-24)

13 - Massa d'ú, bu-Korasee! Massa d'ú, bu-Betsaydaa! Ndaga kintaancii tumsee ga duuycúuda tumsee ga duuy dëkaa Tíi' na waa Sídonaa eneenaa kumëeñí' ba ekukin saaku, ba yuñ ga wet kitewoh an ba récukin baakaa'ciigaba.

14 Kërí tah besaa atti'ohsanda le'aa, bu-Tíi' na bu-Sídon bërí tani'anndúu atti'.

15 Dú, bu-Kafarnawom, d'ú yaakaa' an d'ú hay kibëwíru bi ga d'ook-Koohe? Ó'óo, d'ú yah kiyóoskídu bi ga bu-baam.

16 Ya wo'issa tëlíbéecaagari an:

- Baa súkúrukkúunaa lak súkúrukkoo ee baa sañgúu kite'aa lakanaa sañgoo kite'. Ee baa sañgoo kite'aa lakanaa sañ kite' baa wossooda.

Tēelíbéecaa Yéesu woseeda boykussa

17 Tēelíbéecaa bidaaŋkaah-yitnabanak na banakbaa boykussa lak keeñba soosin seb, ba wo''a an:

- Ha'mudii, ga teekiigaraa, bi ga rabcaa tookduununndii!

18 Yéesu wo''aba an:

- Mi hotee ga Seytaani ga waa ya dēegískoh dook en fan melicfa.

19 Malkat! Mi oninndúu dooli kikoo' ga dook goncii na dagalcii, na kinapañsoh dooli Seytaani ee dara mínoo yen garúu.

20 Ga iñaama kaa neblukat ga dii rabcii tookduununndúuufa wayee neblukat ga dii teekciigarúu bíduunun ga dook-Koohfa.

*Yéesu ndammba Kooh paamci
(Mēccēe 11: 25-27; 13: 16-17)*

21 Ga saasi, ga tumeenaa Helaa yisela'í'yaa, Yéesu líiffa na keeñ wisóosí', ya ndammba Kooh Paamci an:

- Buba, Ha'mudii dook na kakay, mi yii gērēmbaa ga dii fu teewin buwii ínohsoo darada iña fu daak ha'-hamhamcii na buwii jaginda. Ee, Buba, iñaama laakohfa ndaga nebpaa hen fu waa'taka.

22 Paammboo erinndoo iña en béeβ. Ken ínohoo Kowukii enndii Paamudiinaa; ee ken ínohoo Paamudii enndii Kowukii na buwaa Kowukii waa'bari kiteewaa.

23 Lēehí'ta ya mēēnsukka ga tēelíbéecaagari ya wo''aba hañba doŋ an:

- Ba yewinin múu' buwii hasciigaba hot iñcii dŋ hotfa,

²⁴ ndaga mi wo''úu man seldíga-Kooh na buu' biyewin waaruunun kihot iñcii d'ú hotda na kikeloh iñcii d'ú kelohda wayee ba hottiica ee ba kelohhiica.

Liiwukaa Yéesu wo' ga loo baa dēkee Samaríida

²⁵ Laakka jégíroh-waas yaa waaree kimalak-sukoh Yéesu, ya kolukka, meekissari an:

- Jégírohii, iñii yiida mi jom kitum bi mi laas bakkoo ga kipeskaa leehoo taa'da?

²⁶ Yéesu loffari an:

- Iñii yiida bídu ga Waasiiruu? Fu am ya ga iñaa fu jaŋ gada?

²⁷ Baa taassa an:

- Fu waaran Ha'mudii Koohyiigaraa, na keeñaagaraa tooh na kipeskaagaraa tooh na doolaagaraa tooh na helaagaraa tooh ee ban fu waaran mooroomfu fodaa daa fu waa' haffuda.

²⁸ Yéesu wo''ari nak an:

- Ee, iñum fu taasda júwin. Tumaa iñaama, fu pes bi taa'.

²⁹ Wayee jégíroh-waasaa waaree kilaak kayoh, ya dalla kimeekis Yéesu an:

- Bii yiida en mooroommboo?

³⁰ Daama Yéesu loffari an:

- Laakee yaalaa meyohee teeraa Yéerúsaleem, yaa yah teeraa Yéríkoo. Ya hídukohha ga bigíroh-waas. Ba te''a iñaa ya bayeeda tooh, ba feekkari bi yaa yah kikaan, ba foñjari da, baa yah.

³¹ Laakka sarahohaa kooroh waasaama. Daa ya hotee baa, ya dfeennga di'úsaayí', yaa yah kotci.

³² Laakka ban bo', ee iñaá Léwít, le''a daama. Daa ya hotee baa, ya deennga di'úsaayí', yaa yah kotci.

³³ Wayee laakka baa dëk kúlkaa Samaríi, yaa enee ga waas kibaab, ya hayya bi ga yahaa baa, ya laakka yërmaandi wiyaak gari, ga waa ya hottida.

³⁴ Ya baatta kideey ga baa, tummba dúuleen na biiñ ga gaañcaa, ya múullaca. Ya tíkkari ga baamaagari ya lapeeda, bayyari ga dekataa sagac dalida ee ya toputu''ari dijófi'.

³⁵ Ga kooh-wíisfaa, ya meydohha hēelís denariyon kanak, e'ta ha'-dekataa, wo''ari an:

- Mi yii yah ee toputu'aari dijófi'. Binaa fu tum gari iñaá wēñdānaa, mi yēri yahhaawa ki'ík mi boykoh diinaa.

³⁶ Yéesu meekissa jégíroh-waasaa an:

- Ga buwaa baahaybaa baama, yiida gaba teewoh ki'en mooroom baa gúroh-waascaa fee-keeda?

³⁷ Jégíroh-waasaa taassa an:

- Yaa teewoh kilaak yërmaandi garida, yēri.

Yéesu nak wo''ari an:

- Tíida, ee fu ban, tumaa fodaama.

Yéesu aassa kaan biMarta na Mēri

³⁸ Lak Yéesu yaa ga waas na tēlibéecaagari, ya aassa dëk-kaw. Daama, laakka betifaa teeku Marta, bayya Yéesu kaanci.

³⁹ Marta laakeera kēmēenkimun, yaa teeku Mēri. Yaama yugee ga kotcaa Ha'mudii, yaa súkúruk jégírohaagari.

⁴⁰ Marta nak, lak lēgēycaa dūuy waañaa hēpin gari, ya hayya ga Yéesu, wo''ari an:

- Ha'mudii, dii Mëri foñjoo na lëgëyii tóohda, enndiiraa darane? Wo'aari kay ya amdohhoo!

⁴¹ Ha'mudii taassari an:

- Wari fu ban Marta, fu bitukin lool ga enaama ciyewin.

⁴² Wayee yen yíinoo don yëri laak solu. Mëri tanukin bakaa gënda ee ken te'oowa gari.

11

Yéesu yëedírohha kikiim Kooh

(Mëccëe 6: 9-13; 7: 7-11)

¹ Laakka bes, Yéesu enee na kikiim Kooh ga dekat. Ga waa ya lëehí'ta, yíinoo ga tëelíbéecaagari wo''ari an:

- Ha'mudii, yëedíraarii kikiim Kooh fodaa San yëedíreeka tëelíbéecaagarída.

² Yéesu wo''aba an:

- Binaa d'ú en na kikiimaa, wo'at anee:
«Buba, béeb ínohat kisela'kii teekiigaraa;
Nguuriigaraa le'at dii.

³ Onaarii besaa en béeb iñaa dí jom kiñamda.

⁴ Bayalaarii baakaa'ciigarii,
ndaga dí, ga kihaffii, dí bayalin buwaa
tooñnjíida.

Ee kaa íissí dí keen ga fí Seytaani.»

⁵ Yéesu wo'issaba an:

- Enee an yíinoo garúu laak filiimun, ya ka' gari ga leeloo wek kiwo''i an: «Fiilii, lúudaaroo mbúurú kaahay.

⁶ Laak filiiroo yíinoo yaa hay kibaab ga kaanndoo ee mi laakoo dara iñaa mi erannadi.»

⁷ Ee yaama taassi ga duuy túuyaagari an:
«Kaa tangalloo! Diima den dí tëckin ee mi na

bu-kaanndoo dí faanukin. Mi mínissii kikoluk ki'e'taa mbúurú.»

⁸ Mi wo''úu man, luu enee an ya kolukkii e'ti mbúurú ndaga daa ba en biffiliimundá, ennaa ya hay kikoluk e'ti iñaa ya soolukda tooh ndaga daa yaama duucuk ga kíkíimkaada.

⁹ Mi nak, mi wo''úu an: kíimat, Kooh hayyúu ki'on. Heelat, dú hay kihot. Fëekírat, dú hay kilégísdú.

¹⁰ En ki'ena, baa kíim béeb, onu; baa heel béeb, hot; ee baa fëekí' béeb, hay kilégísdú.

¹¹ Paamudii yiida garúu eran kowuci gon binaa ka kíimmbi jënaa?

¹² Wala ya e'ka dagal binaa ka kíimmbi wakaa?

¹³ Kon ga dii dú hín kibonda, en lak dú bëri mín ki'on towutaagarúu enaama cijófiraa, wëñaa ga Paamudii ga dookda. Buwaa kíimmbi Helaa yisela'í'yaada, ya onoobayane?

*Yéesu yabussa kitaam na Seytaani
(Mëccëe 12: 22-30; Marka 3: 22-27)*

¹⁴ Laakka bes, Yéesu enee na kimeydoh ga bo' rawaa luublukohhi. Daa rawaa meyee, luuwaa aawwa kiwo' ee buwaa waaru'ussa.

¹⁵ Wayee laakka gaba buwaa wo' an:

- Belsebul, buurii rafcii, yëri onndi dooli kikaal rafcii ga buwii.

¹⁶ Laakka bo' biliis baa waareeri kimalak-sukoh. Ba meekissari ya tumi'ba kintaanaa teewoh an ya meyoh ga Kooh.

¹⁷ Wayee Yéesu ínohha halaatcaagaba ya wo''aba an:

- Kúlkaa hégískoh ga dŕuuyka béeb, aaw ga kifaay. Túuycaa bú'sukoh waa en béeb ga dook mooroomci.

¹⁸ Kon binaa Seytaani hégískoh ga dŕuuycinaa, nguuraagari tuman na bi wa lísi kituuk? Ndaga dŕú wo' an Belsebul yëri onndoo dooli kikaal raß ga buwii.

¹⁹ En lak an mi, Belsebul yëri onndoo dooli kikaal rawaa, haa bii on buwiigarúu dooli kikaal raß ba? Kon buwumgarúu, ga kihafba, bëri atti'anndúu.

²⁰ En ki'ena, en an mi kaali rabcii na doolii Koohaa, kon Nguurii Kooh le'in bi garúu.

²¹ Binaa baa laakin dooli ee bayin ganaay watuk kaancinaa, lak alalaagari béeb lewin.

²² Wayee baa wëñnji kilaak dooli hayaa, soonngi, mínndi, te' ganaaycaa ya yaakaa'lukeeda tooh, waroh iñcaa ya bewoh garida.

²³ Baa fa'tii naroonaa, heñoh naroo; ee baa nëgírohii naroonaa, yii tasarsoh.

*Raß mín kiboyukis ga daa ya kaalohseedá
(Mëccëe 12: 43-45)*

²⁴ - Binaa raß meyooh ga bo'aa, ya túuti ga ëgíraa, ya heeli daa ya íkarukan, wayee waa ya hottii daa ya aasan, ya wo' ga helci an: «Mi naman kiboyuk kaanfaagoo mi meyoheeda.»

²⁵ Binaa ya le' danaa nak ya laak kaanfaa paruunun bi setin, hëwíruunun bi jekin.

²⁶ Fodaama ya yee kikoo'nee raß biyitnabanak biliis baa wëñnji kisoot; ba aas ga kaanfaa, ba dëk ga. Faf baa yaama, ga daa ya madee kudewaada, wëñisda kiyiis.

Iñaa wěñ kineb ga kipesda

²⁷ Laak Yéesu yaa wo' fodaama, laakka ga duuy mbooloomaa betifaa wo' ga dook an:

- Betifaa bayeeraa ga lookaagari, bēpí'taraa ga bīibcaagarida yewinin múu'!

²⁸ Wayee Yéesu taassari an:

- Wo'aa kay an buwaa súkúruki wo'eenaa Kooh ee ba taabukiwada, bēri yewin múu'!

*Buwaa waa' kihotu kintaan
(Mëccëe 12: 38-42)*

²⁹ Lak bo' biyewin nēgírukohuunun ga yahaa Yéesu, ya aawwa kiwo' an:

- Buwii jamaanii wati, bibo' bibóní'. Ba waa' kihot kintaan, wayee kintaan wíinoo tookdusanndiiba, enndii waa Sonaasaa.

³⁰ Ndaga foda daa Sonaas enee mandarga ga bu-Nínífa, fodaama ban Kowukii bii yah mandarga ga buwii wati.

³¹ Besaa atti'ohsanda le' bēriinaa, buu-
raa yibetiyya[☆] kúlkoh iñaa hanoh meyya'-noh ñaamda hay kituuk ga fikii buwii jamaanii wati, ya búlba. Ndaga ya meyohee gohcaa ëldúna wěñ ki'úsaayda kisúkúruknee wo'eencaa buu' Salomon líif na hamhamda. Ee malkat, laakin dii baa wěñ Salomon!

³² Besaa atti'ohsanda le' bēriinaa, bu-teeraa Níníf hay kituuku ga fikii buwii jamaanii wati, ba búlba ndaga bu-Níníf súpítseera kipeskaagaba ga waa ba keloh jangataa Sonaasda; ee malkat laakin dii baa wěñ Sonaas.

[☆] 11:31 11: 31 Malkat 1 Buu' 10: 1-13.

Liiwukaa Yéesu wo' ga loo lampu na kuhasfa
(*Mëccëe 5: 15; 6: 22-23*)

³³ Yéesu liiwukka anee:

- Ken taaloo lampu, faanwa ga daa dfaakukin, [wala lí' kanu ga d'ookgaa]*, wayee fu líkanwa ga d'ook doonaa buwaa aasfa hotu lee'laataa.

³⁴ Kuhaskiigaraa kéri en lampii faanfiigaraa. Binaa dara enndii na kuhasfunaa, faanfaagaraa toohfa eni ga lee'laat. Wayee binaa kuhasfu wakkiinaa, faanfaagaraa eni ga ñúus ban.

³⁵ Kon watukaa lee'laatum en ga d'uuufuda, wa ñúusi'.

³⁶ Kon binaa faanfu toohfa en ga lee'laat ee laakkii bak wíinoo waa en ga ñúusaa, béebfa yah ki'en ga lee'laat, man na fodaa daa lampu lee'díraa lañfa.

Yéesu hasa Fërisiyeencaa na jégíroh-waascaa

(*Mëccëe 23: 1-36; Marka 12: 38-40*)

³⁷ Ga waa Yéesu wo''a bi lëehí'ta, laakka Fërisiyeegaa bayyi kicuunohuk ga kaanci. Yéesu aassa, yunnga kiñam.

³⁸ Fërisiyeegaa waaru''a ga waa ya hot Yéesu yunnga kiñam ee tísukkii paayfa.

³⁹ Wayee Yéesu Ha'mudii wo''ari an:

- Dú, Fërisiyeenccii, dú man anee, dú tisi bi ga bíincaa kaascii na tanutii, wayee d'uuycúu líif na halaat kilok na halaat cibóní'.

⁴⁰ Dú bërí lohoy hel! Kooh yaa hëwí' iñaa hanoh foohfa, enndii ya hëwí' iñaa hanoh d'uuyma bane?

* **11:33** 11: 33 Ga këyítcaa d'ebfa, laakin caa bayyii wo'eencii fodii: wala lí' kanu ga d'ookgaa. Malkat ga Marka 4: 21.

41 Sarahohat iñaa en ga keeñnjúudfa, en dñanaa iñaa en béeb hay garúu kiset.

42 Massa d'ú, Fërisiyeençii! Dú tumi sah sarah fodii bakaa wudaan'kaahwaa ga naana na nduu', ee ban ga iñcii tooh línsi ga dë'dfa, wayee d'u saganohin kijúb na kiwaa' Kooh: iñiima yëri d'ú jomee kitum ee iñcaa cínoo hanat kisaganohu✧.

43 Massa d'ú, Fërisiyeençii! Ndaga d'ú waari kiyuñ ga fíkii ga d'uuy jaangu-yaawúu'caa ee d'ú waari kikëñdu yah kanak ga paancaa.

44 Massa d'ú! Ndaga d'ú man na loyaa ken tummbii mandarga ga, buwaa tínsi ga dook gaa, ee ínohsoo gaka bi tahba kilíib ga fíkii Kooh!

45 Laakka jëgíroh-waas yíinoo yaa wo'i an:
- Jëgírohi, binaa fu wo' dñanaa, fu bassii ban!

46 Yéesu loffari an:
- Massa d'ú, jëgíroh-waascii! Dú ban, d'ú koori buwii dofcaa ba hatinoo, ee d'ú tookoo jokonndúu jíinoo le' ga.

47 Massa d'ú! Dú hayaa d'ú mó'dfi loycii seldíiga-Koohcii, ee bipaambúu apeesba.

48 Fodaama d'ú teewohin an d'ú taabin ga iñcaa bicaasambúu tumeedfa, ndaga ba apin seldíiga-Koohcaa, ee d'ú bii móri' loyciigaba!

49 Këri tah Kooh ga hamhamaagari, wo''a an: «Mi hay gaba kiwosoh biseldíiga-Kooh na biyéegaloh; ba hay ki'ap bíinoo, ba hatal bíinoobaa ga kipesba.»

50 Iñama yëri tahan bi ñífaa seldíiga-Koohcaa béeb aamsee ga waa ëldúna saku bi watida hay kikípuk ga hafcii buwii wati,

✧ 11:42 11: 42 Malkat Dëteronom 14: 22-23.

51 aboh ga ñífaa Abeel† bi ga ñífaa Sakarí yaa apsee ga díkaanti daa sarahcaa tèkí'sida na ðekataa wisela'í'waa‡. Ee mi yèrí wo''úuka, iñaa laakee yaama hay kíkípuuk ga hafcii buwii wati!

52 Massa dú, jégíroh-waascii, dú nísín kucëwíikaa lëgísi halaa tahi bo' ki'ínohða: dú, ga kihaffúu, dú aasoo ee baa waa' ki'aas béeb dú kokohhi.

53 Ga waa Yéesu meyooh daamada, jégíroh-waascaa na Fërisiyeencaa baa tamoh ga ðookci ee ba baa meekissi iñaa en tooh:

54 ba baa heelli kifi' doonaa ya ëldoh bi ba balab yen ga wo'eenaagari.

12

*Yéesu hoonohha tëelíbéecaagari kijójjófduk
fodii Fërisiyeencaa
(Mëccëe 10: 26-27)*

1 Lak waama, buwaa nëgírukohsee iñaa le'in bo' bijúnni ciyewin bi bíinoo baa ton ga bimooroomba. Yéesu wo''a paay na tëelíbéecaagari an:

- Abukat ga jíkkii Fërisiyeenccii en kijójjófduk en fan kuuncaa kaañohinda.

2 Laakkii iñaa mín kidaakuk bi hotukoo ee laakkii iñaa bo' mín kidaak bi meydohsoo fañ.

3 Kërí tah iñaa dú mín kiwo' na wek béeb, hay kikelohuk ga noh tan, ee iñaa dú mín

† 11:51 11: 51 Malkat ga Sënees 4: 11: waama Kayeen apee këmëenjící Abeel ndaga ki'iñaan. ‡ 11:51 11: 51 Malkat Koroník 24: 20-22, mbooloomaa appa Sëldíiga Sakarí ga ðuuy Kaanfaa Kooh.

kiméedíroh ga dŕuuy túuyaa dŕaakukin béeβ, hay kiyéegalohu ga leeloo paancaa.

Baa cal kiniikda
(Mëccëe 10: 28-31)

⁴ Yéesu wo'issa an:

- Mi wo' narúu, dŕú bii dŕú en filiimunciigooda: kaa niikat buwii api faanfi ee paaf iñaamanaa, ba mínsoo kitumis dara yiliis.

⁵ Mi hayyúu kiwo' baa dŕú jom kiniikda: niikat baa wée'taa ga an yii, ap bi lëehíraa, mín kijaf ga safara. Ee, mi wo''úuka baa yaama yërí dŕú jom kiniik!

⁶ «Tudiindii' tiyétúus toonohsirii dërëm kanake? Moona déy, Kooh alukkii jíinoo gata.

⁷ Bi ga fenfii ga hafciigarúuda sah, tóohfa kíduunun. Kon kaa niikat dara, ndaga dŕú wëñ solu tóoh diindii'cii.

Iña Yéesu wo' ga loo buwaa tookki na buwaa taasukkiida
(Mëccëe 10: 32-33; 12: 32; 10: 19-20)

⁸ Yéesu tíkka ga an:

- Mi wo''úuka: béeβ baa fu tookkoo ga fíkíi buwiinaa, mi Kowukii bii, mi hayyaa kitook ga fíkíi malaakacaa Kooh.

⁹ Wayee baa fu taasukkoona, fu hay kitaasku ga fíkíi malaakacaa Kooh.

¹⁰ Béeβ baa fu wo' iña moroo ga Kowukii biinaa, fu hay kibayalu, wayee baa fu bas Helaa yisela'í'yaa béeβ, fu bayalsooka.

¹¹ Binaa dŕú bayu ki'atti'u ga jaangu-yaawúu'caa wala ga fíkíi atti'ohcaa na ga fíkíi buwaa kuliyyuki ga nguuraadanaa, helciigarúu

dalat ga daa d'ú taasan ga i'ña d'ú yabudfa na i'ña d'ú wo'andfa.

¹² Ndaga Helaa yisela'í'yaa, ga wahtaama, hay ki'ek garúu i'ña d'ú joman kiwo'dfa.

Liiwukaa wo' ga loo ha'-alalaa taabuk kilaak donfa

¹³ Laakka ga mbooloomaa ßaa wo' Yéesu an:
- Jégírohii, wo'aa yaakkoo ya waroh naroo i'ña d'í lamda.

¹⁴ Yéesu taassari an:
- Moo yaalii yii, ßii yiida fallo ki'atti'úu wala kiwarohhúu alalaagarúu?

¹⁵ Lée'hí'ta ya wo''a buwaa an:
- Watukat ee abukat ga kiwaa' kilaak, ndaga kilaak alal ßayyii kipes ßo' luu alalaa yewin yewin.

¹⁶ Ya wo''aba kon liiwukii wii:
- Enee ßo' yaa laakin alal, ya laakka yoon ee yooncaa laaßpa lool.

¹⁷ Ya yaa halaat ga helaagari an: «Mi tuman na ee mi laakoo daa mi dapan i'ñcii mi píikda?»

¹⁸ Lée'hí'ta ya wo''a an: «I'ñii yii y'eri mi tuman: mi búran dapciigoo henaar, mi tawah ciliis, caa w'ëñ kiyak, en ßanaa mi n'égíroh tohootiigoo ga tóoh na i'ñcii mi laakda tóohca.

¹⁹ Lée'hí'raa, mi wo' haffoo an: Mbë', fu laakin alal wiyewin waa míninndaa kibay tíkiis tiyewin. Íkaraa faanfigaraa, fu ñami, fu ani, fu mbúumbaayuki.»

²⁰ Wayee Kooh wo''ari an: «Fu y'eri lohoy hel! Ga wekii wati sah sah kipesfu hay kileeh. Kon i'ñcii fu waayukdee haffuda tóohca, ßii yahca kilaak ßa?»

21 Yéesu tíkka ga an:

- Iñaama yëri dalan ßaa fu nëgírohi' haffu alal ee Kooh hottii kilaak-alalfu.

Tëelíbéecaa Yéesu jomu kiyaakaaru ga Kooh (Mëccëe 6: 25-34)

22 Lëehí'ta Yéesu wo''a tëelíbéecaagari an:

- Iñaama tah mi wo''úu an: Kaa halaatat ga ñamahaa d'ú laakan sooli ga kipesohda wala yëerícaa d'ú laak sooli ki'ekuk ga faanndúuda.

23 Ndaga kipes kërí wëñ kilaak solu ñamah ee faan fëri wëñ kilaak solu yëerí.

24 Malkat ga hëekërúucii, ßa sokoo, ßa píikoo, ßa laakoo dap-kaan, ßa laakoo dap fenoo kaan wayee Kooh yaa ñëmi'ßa. Ee d'ú wëñ selii solu fúuf!

25 Bii yiida garúu mín kibaat iña hín na siñdaa jokon ga kipesci bi ya bituki ga coonucaagari?

26 En lakanaa iñaama donj d'ú mínoo kitum dara ganaa, d'ú yah ya kihalaat ga iñcaa cínoo?

27 Malkat ga pëegíi-nduhumfii fimórí'fii ga ëgíriida: fa lëgëyoo ee fa foliloo. Wayee mi wo''úuka, bi ga buu' Salomon na alalaagari tóoh ekukkii kúltícaa hín kimo' na wínoo ga pëegíi nduhumcii.

28 En lakanaa Kooh yëri mórí' fodaama pëegíi-nduhumfii fimórí'fii ga ëgírii wati, ee kuwisaa fa yah kijafu ga kiwii donj'danaa, wëñaaga, d'ú ga kihaffúu, ya ekoorúu bi jofe? Ngëmiigarúu daal dooyyii!

29 Kaa halaatat rek ga kiheel iña d'ú ñaman na iña d'ú anan.

³⁰ Iñciima toohca buwii ga ëldúna ee ínohsoo Koohda ßerí tumi lëgëy kiheelca, wayee d'ú, Paammbúu yii ga dookda ínohin an d'ú laakin sooli ga.

³¹ Namat kiheel Nguuraa Kooh, iñaa tes d'ú laak sooli gafa, Kooh hayyúuri ki'e'.

*Heelat kilaak alalaa ga dookda
(Mëccëe 6: 19-21)*

³² Yéesu wo'issa an:

- D'ú, yopiigoo wiyínwii, kaa niikat ndaga newin Paammbúu ya bokdohhúu ga Nguuraa-gari .

³³ Toonat iñum d'ú laakda, d'ú erohwa sarah. Heeldat haffúu nafa'caa magatoo, alalaa leehoo taa' ga dook-Kooh: daama lok mínoo gaca kilaas ee maasoh mínooca kiyasoh.

³⁴ Ndaga daa alallúu enoh béeb, keeñjúu waa da ßan.

Súrgacaa Yéesu jom kineehu kimalak

³⁵ Yéesu tíkíssa ga an:

- Pëkírukat bi yëgís d'íñ, d'ú taal lampucum-garúu, d'ú seki.

³⁶ Ee madat na súrgacaa en na kiseku ha'-kaanba, yaa yah kimeyoh cikílook, bi ßa mínndi kilégísi', ya le'i ee fëekíri halaanaa.

³⁷ Ba yewinin múu' súrgacama, binaa ha'-kaanfaagaba hayaa, laakanba lak ßaa lís kineeh kimalak! Mi wo''úuka ee kayoh; ya hay kipëkírúk, ya yugi'ba kiñam ee ya taam gaba ya nori'ba ßa ñam.

³⁸ Luu ya hayee ga leeloo wek wala iñaa paafda sah, binaa ya laakba lak neehussii béeb, ba yewinin múu'.

³⁹ Ínohat iñii yii bi jof: binaa ha'-kaan ínohee wahtaa lokaa hayandanaa, eneenaa ya hay ki-watuk ee ísoo kaanfaagari fa pooku.

⁴⁰ Dú ban, waayukat, ndaga Kowukii bii hayan ga wahtaa d'ú fooganndii.

*Liiwukaa wo' ga loo s'úrgacaa banakbaa
(Mëccëe 24: 45-51)*

⁴¹ Pee' dalla kimeekis Yéesu an:

- Ha'mudii, fu wo' naríi ga liiwukumanoo, fu wo' na buwii béebba ban?

⁴² Ha'mudii taassari an:

- Kon bii yiida y'eri en s'úrgaa tookdin ha'-kaanci ee teeyin? Y'eri en yaa ha'-kaanci tikan ga fikii s'úrgacaagari, doo ya e'ba yaa en béeb iñaa ya jom kiñamda, binaa wahtaa le'aa.

⁴³ Ya yewinin múu', s'úrgaama, binaa ha'-kaadaagari boyuk, laakki ga lëgëyaamanaa.

⁴⁴ Mi wo''úuka ee kayoh; ha'-kaanci hayyi kitik ga dook iñcaa ya laakda tooh.

⁴⁵ Wayee binaa s'úrgaama wo' ga helaagari an: «Ha'-kaandoo kolukkii kihay», bi tah ya en ga kifeek s'úrgacaa biyaalbaa na fibetibaa, ya en ga kiñam na ki'an na kilaal rek,

⁴⁶ ha'-kaadaa s'úrgaama hay kihay ga besaa ya fooganndii na wahtaa ya ínohanndii: ya hayyi kifeek doo' ciméeski', ya wa'ti iñaa sek buwaa san kigëmu Koohda.

⁴⁷ Súrɡaa ínohin ińaa ha'-kaanci waa'da ee ya san kipasi', ya tum ińaa ya nakudanaa, ya hay kiripu ngee' ciyewin.

⁴⁸ Wayee súrɡaa ínohoo ińaa ha'-kaanci waa'da ee tumi ińaa tahanndi kifeeku, yaama súrɡa feeksan ngee' cijutuut. Baa onu yewin béeb hay kimeekisohu yewin, ee baa eru kiđaaak ińaa yewinin béeb hay kimeekisohu ińaa yewinin.

Yéesu tahin buwaa kihégískoh

(Mëccëe 10: 34-36)

⁴⁹ Yéesu tíkka ga an:

- Kiwii kéri mi hayee kihaydoh ga éldúna, ee dii mi waaree ka am kiméeńi'da!

⁵⁰ Wayee mi jomin kińooduk ga mesiklaat, ee ka bitinndoo moos bi ga daa ińaama laakohanđa!

⁵¹ Ati dú foon an mi haydoh jam ga éldúna? Ó'oo, mi wo''úuka, mi haydoh kihégískoh.

⁵² Diima den bo' biyétúus baa bok hal hay kihégískohu, baahaybaa keenu ga dook banakbaa tesda ee banakbaama keenu ga dook baahaybaa.

⁵³ Buwaa hay kihégískohu: paamun keen ga dook kowuci kiyaal ee kowukaagari kiyaalkaa keen ga dookci, eemun keen ga dook kowuci kibeti ee kowukaagari kibetikaa keen ga dookci, payamun yibeti keen ga dook beti kowuci ee betifaa kowukaagari keen ga dookci*.

Kimalaksukoh ińcii en na kilaak watida

(Mëccëe 16: 2-3)

* 12:53 12: 53 Malkat Mísee 7: 6.

⁵⁴ Yéesu wo'ee mbooloomaa ban an:

- Binaa dú hot húy kolukoh aasaa'-nohaa, dú aawi kiwo' an: «Koooh hay kitob», ee iñaama laak.

⁵⁵ Ee binaa dú yéen uuris wëpoh bakii hanoh meyaa'-noh yah-senɗanaa, dú aawi kiwo' an: «wati Koooh hay kitam noh», ee keri laaki.

⁵⁶ Dú, bii dú jófjófɗuki ga fikii buwiɗa! Dú minin kimalaksukoh iñcii meyi ga asamaan na ga kakayɗanaa; haa tum na dú minoo kimalaksukoh iñii hew watida?

*Heelaa kijúwoh na baa fu coowoh nari
(Mëccëe 5: 25-26)*

⁵⁷ Yéesu wo'issa an:

- Iñii tah ya ban dú malaksukohoo na kihaffúu iña júwin?

⁵⁸ Binaa fu laakoh na bo' bi dú taam kiyeeg ga buuraa, leenaa gaawaa nari kibëgískoh ga waasaa, fodaama ya le'noo naraa ga atti'ohaa, yaama tikkaa ga yah êlkëetaa ee êlkëetaa tēccaa ga kasu.

⁵⁹ Mi yéegallaa man, fu meyohoo daama ee fu fayyii iña fu laaki'tida tooh, bi ga fiŋtinaa mēñdohɗa.

13

Súpítat kipeskiigarúu wala dú sanju'

¹ Ga wahtaama, laakka buwaa hay ga Yéesu kibéesti'ti buwaa Pílaat aplukee ee boksee ga bu-Gëlílee, lak ba en na kitumi' Koooh sarahɗa.

² Yéesu taassaɗa an:

- Dú foon an binaa buwaa bok ga Gëlílee baama apu fodaamanaa, iñaama waa' kiteewoh

an ba enee ha'-baakaa'caa wěñ kiyak ga bu-Gělíléeđa tóohe?

³ Mi wo''úu man ó'óo. Wayee binaa dú súpíttii kipeskiigarúunaa, dú hay kisaŋku' béébpúu fodaama.

⁴ Haa buwaa bidaaŋkaah na biyitnabaahaybaa tawahaa wihoo'tawaa ga Sílowee* keenee ga dookba, appabađa; dú foon an bėri wěnee kitum baakaa' ga bu-Yéerúsaleem béébbane?

⁵ Mi wo''úu man ó'óo. Wayee, binaa dú súpíttii kipeskiigarúunaa, béébpúu dú hay kisaŋku' fodaama.

Liiwukaa Yéesu wo' ga loo eena laakoo towuđa

⁶ Lėehí'ta Yéesu wo''aba liiwukii wii:

- Enee bo', yaa laakee bos een ga dıuy yoongi. Ya ka'ta kibeenee ga towutaa, wayee ya hottii dara ga.

⁷ Ya wo''a súrğaagari an: «Tíkíis taahay tee, taa mi hayi kiheel towu ga eenii wii, ee mi hotoo dara ga. Gúraawa! Ińii tahan ya wa ńami kakayfii sooy?»

⁸ Wayee súrğaa wo''ari an: «Kiyaakii, ııssişawa kíiskii wıis bi mi ac bosii bi wıil, lėehıraa mi tum kotol ga.

⁹ Heyna fayuuraa wa hay kitum towu. Lımbiinaa, fu gú'lukwa.»

Yéesu wėkí'ta betifaa túurukin ga bes Sabat

* **13:4** 13: 4 Sílowee enndii dėk ga kihafwa, wayee wa en dekat ga teeraa Yéerúsaleem

¹⁰ Ga bes Sabat, Yéesu enee na kijégíroh ga dŕuuy jaangu-yaawúu'.

¹¹ Laakeera daama betifaa raβ am, ekkari dŕúukool iŕnaa le' tíkíis tidaaŕkaah na tiyitnataahay; ya ñogukka ee mínissii kiyoloh.

¹² Daa Yéesu hotee betifaa, ya bayyari, wo''ari an:

- Betifii, fu múcin ga dŕúukooliigaraa.

¹³ Lëehí'ta, Yéesu tíkka betifaa yahcaagari; ga saasi betifaa yolohha, ee ya ennda ga kikañ Kooh.

¹⁴ Wayee, βaa kuliyuk ga jaangu-yaawúuraada, keeñci tamma lool ga daa Yéesu wékíree bo' ga bes Sabatda, ya dalla buwaa kiwo' an:

- Bes ciyitniinoo cii ga, caa bo' jom ga kilégëy. Hayat kon kiwëkdu ga bescaama wayee hanat ki'en ga bes Sabat!

¹⁵ Ha'mudii loffari an:

- Dú jófjófduki hen ga fíkíi buwii! Bii yiida garúu, en ga bes Sabataa, pëkísoo enohfaagari wala baamaagari ga daa ya sawoheerida, ya bayyi ki'ëní'nee?

¹⁶ Haa betifii fii bok ga níilaa Abaraham ee Seytaani βageeri iŕnaa le'in tíkíis tidaaŕkaah na tiyitnataahayda, ya joméeríi kibégísu ga bes Sabat hene?

¹⁷ Daa Yéesu wo'ee fodaama, buwaa eneeri na kiheñohda líifussa na kaci. Wayee mbooloomaa béefwa neβlukka lool ga tumeencaa Yéesu laakoo ga fendá.

*Liiwukaa Yéesu wo' ga loo kowu-fúdankaada
(Mëccëe 13: 31-32; Marka 4: 30-32)*

18 Yéesu wo''a an:

- Iníi Nguurii KooH man nawada ya? Iníi mi mín nawa kimédírohda ya?

19 Wa man na kowu-fúdankaa bo' beβ, sokka ga deraagari; ka paalla, ka ennda kedik kiyaak bi selcaa taalussa ga toytaa ka laakda.

Liiwukaa Yéesu wo' ga loo kuuncaa kaañohinda

(Mëccëe 13: 33)

20 Yéesu wo'issaba an:

- Iníi mi mēdírohan Nguurii KooH nawada ya?

21 Wa man na moloŋ-kuunaa βeti beβ, tumwa ga duuy kanu kuun, íiswa ga bi ga daa kuuncaa béβ kaañohan.

Kuhalkaa jiyínjaa jëri aaw ga Nguuraa KooH
(Mëccëe 7: 13-14,21-23)

22 Yéesu kooree ga dëk-teerucaa na ga dëk-kawcaa, ya jëgírohi, lak ya aawee βak Yéerúsaleem.

23 Laakka βaa meekissi an:

- Kiyaakii, bo' bijutuut rek βëri yah kimúc ga buwiine?

Yéesu taassari an:

24 - Guu'guulukat, dú aasoh halaa wiyínwaa, ndaga mi wo''úuka, βiβo' biyewin hay kiheelu ki'aas ee mínsanndiika.

25 Bëríinaa ha'-kaanfii kolukan, ya laŋ halaa-gari ee dú en ga fooH, dú aaw kifëeki' halaa na kiwo' an: «Kiyaakii, lëgísdaarí.» Ya hayyúu kitaas an: «Mi ínohoo dii dú meyoHda!»

26 Daama, dú hayyi kiwo' an: «Dí bokin naraa kiñam na ki'an ee fu jëgírohin ga mbedicaa teerucaagarí.»

27 Wayee ya hayyúu kiwo'is an: «Mi ínohoo dii d'ú meyoħda. Úsaayatoo béeb'púu, d'ú bii, d'ú meerin kitum ińaa joffiida!»

28 Daama kikodukoh na ki'úńoh sís yah ki-laak. D'ú hot Abaraham na Ísaak na Yakoop na seldíiga-Koohcaa béeb'ba ga d'uuy Nguuraa Kooh, ee lak d'ú faanuunun ga fooh.

29 Bifo' hay kimeyohu ga bakcii ga öldúnada tooh, ba bok kanu ga Nguuraa Kooh.

30 Ee fodaama, bínoo ga buwii méeńdohu watida, yahu ga fikíi ee buwii bínoo kuliyuku watida, yahu ga fenoo.

*Yéesu yéegalohha kipookkaa Yéerúsaleem
(Mëccëe 23: 37-39)*

31 Ga wahtaama, laakka Fërsiyeenċaa hayu ga Yéesu wo'ussari an:

- Kolkohaa dii fu yee đekat wiliis ndaga buu' Eroot waa'taa ki'apluċ.

32 Ya taassaba an:

- Tíidat, d'ú wo' baama ĩaań bi fan bodaada an: «Mi yii ga kikaal raċ ga buwii na kiwëkí' d'úukoolí' wati na kuwis ee besaa wukaahay-waanaa, mi hay kilëehí'.»

33 Wayee mi jomin kitín waasiigoo wati, kuwis na paaf-kuwis, ndaga seldíiga-Kooh jomoo ki'apu ga daa enndii Yéerúsaleem.

34 - Éey, d'ú bu-Yéerúsaleem, d'ú bii d'ú lagi tumuuntii seldíiga-Koohcii, ee d'ú tapisohi na atoh bi d'ú ap buwii Kooh wos garúuda! Waas cera cëri mi heellúu kinëgíroh fodaa daa pabu nëgírohi towutaagari ga fíldoo paċcaagarida, ee d'ú tookkiika?

³⁵ Kon nak, Kooh hay kifoñluk dëkumgarúu. Ee mi wo''úu man d'úu hotsisanndiiroo bi ga besaa bëríi d'úu wo'an: «Fu yii fu hay ga teekii Ha'mudiida, fu barkeelin.»

14

Yéesu wëkí'ta d'úukoolí' ga bes Sabat

¹ Ga bes Sabat, bëríi Yéesu karee kiñam ga kaan bo' yíinoo ga buwaa kuliyuk ga Fërisiyeencaada. Buwaa ensee daamaada enussa yëñ gari.

² Laakka baa tuuk ga fíkíici bay d'úukool soonuk.

³ Yéesu dalla kimeekis jëgíroh-waascaa na Fërisiyeencaa an:

- Waasiiruu onohin kiwëkí' bo' ga bes Sabat wala onohhiika?

⁴ Buwaa dekohussa cel. Yéesu dalla kile' ga baa, wëkí'tari. Lëehí'ta Yéesu íissari yaa yah.

⁵ Waa ennda da, Yéesu wo''aba an:

- Yiida garúu, binaa kowuci wala enohci keen ga duuy ne'aa, ya gaawoori kimeydoh, luu enee ga bes Sabat?

⁶ Ba laakkii iñaa ba lofanndi ga wo'eenaama.

Kihanoh fíkíi ga hew na kinakoh hew

⁷ Yéesu malaksukohha ga daa sagaccaa heelsee rek kihanoh fíkíida, ya liiwukkaba an:

⁸ - Binaa fu bayu kiñam ga hewaa, kaa ka' fu yugohnee fíkíi. Ndaga mín ki'en baa wëñjaa teek bayuunun da.

⁹ Ee baa bayyúu kiñam, d'ú banakda, mínin kihay wo''aa an: «Íisdaari dekatum.» Fodaama, fu hay kika' na kaci, fu yugohnee fenoo.

¹⁰ Wayee binaa fu bayu kiñam ga hewaa, kara, fu yugohnee fenoo doonaa baa nakkaa hewaada hayaa, wo''aa an: «Fiilii, yugohaa fíkíi.» En d'anaa iñaama hay ki'en ndam ga fíkíi béeb buwaa fu bok naba kiñamda.

¹¹ Ndaga béeb baa fu b'ewí' haffunaa, fu hay kiyóoskídu, ee baa fu yóoskí' haffunaa, fu hay kib'ewíru.

¹² L'eeh'íta Yéesu wo''a baa bayeeri kiñamda ban an:

- Binaa fu b'eytoh cuunoh wala cuuníinaa, kaa bay filiimuncaagaraa wala bik'eméen'kífu wala buunfu, wala buwaa d'ek naraa ee laakuunun alalda; enndiikanaa, ba ga kihafba, ba mínndaa kibay kiñam ban, ee fodaama fu élídu iñaa fu tumee gabada.

¹³ Wayee binaa fu b'eytoh kiñam jamaa, namaa kibay nduulcaa na buwaa Kooh n'eebsinda na lafañcaa na búumí'caa.

¹⁴ Fu tumkanaa keeñfu hay ga kisoos, ndaga iñaama, ba mínooraari ki'élín. Kooh hayyaari ki'élín b'eriinaa kimílískaa buwii júwinda.

*Liiwukaa wo' ga loo buwaa baysee kiñamda
(M'ecce 22: 1-10)*

¹⁵ Laakka yiinoo ga sagaccaa ensee daamada, ga waa ya kelohha wo'eencaa caama, ya wo''a Yéesu an:

- Baa yaama yah kibok kiñam ga Nguuraa Koohda, yewinin múu'!

¹⁶ Yéesu liiwukkari an:

- Enee bo', ya tiklukka cuunoh fiyaak, baylukka bifo' biyewin ba hay kiñam.

17 Ga waa cuunohfaa pari'da, ya wossa súrgaagari kibaynee buwaa nakseedá an: «Hayat gii, cuunohfaa pari'in diima.»

18 Wayee yaa en béeb yaa tok sooli fodaa mooroomci. Yaa súrgaa dewohda wo''a an: «Mi lom yoon ee mi jominwa kimalaknee. Mi kíimmbaa hen fu bayalloo ga.»

19 Yaa tik gada wo'issari an: «Mi lom naal bidaañkaah ee mi jominba kitagatnee. Mi kíimmbaa hen fu bayalloo ga.»

20 Yiliis ban wo'issari an: «Mi han kipañ beti, kéri tah mi mínanndii kihay.»

21 Súrgaa boyukka, wo''a ha'-kaanci iñaa ya taasuda. Ha'-kaanfaa aylukka, wo''a súrgaa an: «Karaa diima-diima ga paancii na mbedicii ga teeriida fu haydoh nduulcii na buwaa Kooh nēewísinda, búumí'cii na lafañcii.»

22 Ennda kiis, súrgaa hayya, wo''ari an: «Kiyaakii, iñaa fu nakoheeda tumuunun wayee daa bo' mín kiyuñ lís kilaak.»

23 Ha'-kaanfaa wo'sissa súrgaa an: «Meyaa dēkii, fu ka' ga waascii, na ga dīñ-dīñcii, fu gagal buwaa ba hay doo kaanndoo líif.»

24 Mi wo''úuka, yíinoo ga buwaa mi dewee kibay kiñamda yoohoo ga cuunohfigoo!

*Iñaa bo' jom kitum binaa ya waa' ki'en
tēelibée Yéesunaa
(Mēccēe 10: 37-38)*

25 Mbooloo wiyaak taabee na Yéesu. Yéesu mēeñsukka ga buwaa, wo''aba an:

26 - Binaa bo' hay garoo ee mi gënëlliiri paamci wala eeci, betici wala towutaagari, biyaakci na bikëmëenjkíci biyaal wala bibeti, wala hafci sahaa, baa yaama mínoo ki'en tēelíbéeroo.

27 Baa fu koorukkii kuraanaagaraa, fu taabukkoona, fu mínoo ki'en tēelíbéeroo.

28 En ki'ena, yiida garúu, binaa ya waa' kihëwí' tawah wihoo'tanaa, dëwoo kiyuñ paay, ya malak iñaa jom kika' ga tawahaada tooh, doo ya ínoh ati iñaa ya laakda hay kidooy kimetí' lëgëyaa?

29 Enndiikanaa, binaa ya dal kiyíp tawah ee ya mínndiwa kilëestíraa, béeb buwaa hotanwada hay ki'enu ga kiñaawalli

30 an: «Malkat bii yii dalin kitawah ee mínndiwa kilëestí'.»

31 Ee ban buurii yiida, binaa ya yah ki-heñohnee na buu' yiliisaa, dëwoo kiyuñ paay, ya malak ati ya hay kimín, na bo' bijúnni-daanakaah, kilenkoh na buuraa taam na bibo' bijúnni-daanakaah-kanak?

32 Ya mínndiinaa, ya wos bo' ga buuraama, en lak ya lís nari ki'úsaayohaa, kimeekissi iñaa ya tuman bi ba mín kijúwohda.

33 Fodaama deñ, baa en béeb garúu, fu mínndii kifoñ tooh iñaa fu laakda fu taabukkoona, fu yaama, fu mínoo ki'en tēelíbéeroo.

Maraamaa laakoo saflaat

(Mëccëe 5: 13; Marka 9: 50)

34 Yéesu tíkka ga an:

- Maraa jofin. Wayee binaa maraa safissiinaa, ma daanohsan na ya?

³⁵ Ma laaksisoo jeriñ ga kakayfii, ma mínoo ki'en kotol. Ma jafsan ga léedúu. Baa fu laakin nof kikelohaa, súkúruka!

15

Baalaa múuyee ee hotukkaða
(Mëccëe 18: 12-14)

¹ Juuticaa na ßuwaa ßínoo júwussiida deeyussa béebba ga Yéesu kisúkúrukki.

² Fërisiyeençaa na jëgíroh-waascaa ßaa jambat ga díkaantiða an:

- Bii yii tookin kiyuñ na ßuwii júwussiida ee ya ñami naba!

³ Ga ðekataama, Yéesu liiwukkaba an:

⁴- Yiida garúu binaa ya laak baal bitéemée', ee ya múuyluk yínoo ganaa, ya foño bidaañkaah-yitnanikiis na ßiyitnanikiisbaa, ßa tes ga ëgíraa? Lëehíraa ya ka' kitëebí'nee yaa múuyða, bi ga daa ya hotanndine.

⁵ Ee binaa ya hottinaa, ya túñkulukki na keeñ wisóosí'.

⁶ Ee ya le' kaancinaa, ya ßay filiiimuncaagari na ßuwaa ðék narida, ya wo'ba an: «Neblukat naroo, ndaga mi hotin baalaagoo, yaa múuyeeda.»

⁷ Fodaama, mi wo''úuka, binaa ha'-baakaa' yínoo récuk baakaa'caagarinaa, ga iñaama, ðook-Kooh hay kiwëñ ki'en ga húmbal loo ßibo' bidaañkaah-yitnanikiis na ßiyitnanikiis ßaa júwin ee laakussii sooli ga kirécuk baakaa'caagaba. Mi wo''úuka, malaakacaa Kooh hay kiwëñ kinebluku binaa ha'-baakaa' yínoo rek récuk baakaa'caagarinaa loo ßo'

biidaaŋkaah-yitnanikiis na biyitnanikiis ɓaa júwin ee laaksoo sooli ga kirécuk baakaa'.

Koparaa múuyee ee hotukkada

⁸ Yéesu tíkka ga an:

- Wala ɓetifii fiida ɓan, binaa ya laak hēelís* cidaanƙaah ee múuyluk wínoo ganaa, taaloo lampu, ya paruki, raasi dijófi' bi ga daa ya hotanwa?

⁹ Binaa ya hotwanaa, ya ɓay húnísmuncaagari na ɓeticaa dēku narida, ya wo'ɓa an: «Neblukat naroo ndaga mi hotin hēelísaagoo múyeeerooda.»

¹⁰ En fodaamanaa mi wo''úuka man, malaakaa KooH hay kinebluku ga daa ha'-baakaa' yíinoo rek récukin baakaa'caagarida.

Kowukaa múuyee ee hotukkada

¹¹ Yéesu wo'issa an:

- Enee ɓo' yaa laak towu tanak tiyaal.

¹² Yaa wēñ ki'en oomaada wo''a paamci an: «Buba, eraaroo iñii mi joman kilaak ga alali-igaraada.» Waa ennda ɗa, paamudaa warohha towutaa tanaktaa alalaagari.

¹³ Tíkka ga bes cera, kowukaa kiyínkaa toonnda iñcaa ya e'seeda tóohca, yaa yah kúl ki'úsaayí'. Daama ya enukohha ga iñaa neɓpi bi ya yasohha hēelísaa tóohwa.

¹⁴ Ga waa ya yasohha iñaa ya laakeeda tóohwa, a' wiyaak laakka ga kúlkaa kaama, ee kibúnj kiméeski' daɓpari.

* **15:8** 15: 8 Hēelísaama teeku Darahma ga kiGerek ee hín na Denariyon wínoo dooli

15 Ya ka'ta kisúrğa'uk ga bo' ga gohaama. Yaama nakkari kiníi' mbaam-parki ga yooncaa.

16 Helci eneera ga kiñam ga yiikcaa mbaamcaa e'sida wayee ken onéeriiri ga.

17 Daama, ya malakka helci, ya wo''a an: «Bilëgëyoh bera bërí enu ga kaan paammboo, ba ñami bi ba téscí', ee mi en dii, mi kaani na a'!

18 Mi hay kicoluk, mi boyuk ga buba, mi wo''i an: Buba, mi baakaarin ga fíkíi Kooh ee mi tooñinndaa.

19 Mi jomissii kibayu kowufu. Kon abohaaroo fodii yaa en béeb ga lëgëyohciigaraa.»

20 Ya kolukka, yaa boyuk kaan paamci.

Ga daa ya enee na kihay di'úsaayí'da, paamudaa séenndari, laakka yërmaandi wiyaak gari, ya yaa fool kihídohnee nari, gatawukkari, fuunndari.

21 Kowukaa dallari kiwo' an: «Buba, mi baakaarin ga fíkíi Kooh ee mi tooñinndaa, mi jomissii kibayu kowufu.»

22 Wayee paamudaa wo''a sùrgacaagari an: «Gaawat kihaydoh sibidooraa wëñ kimo'da, d'ú ekkiwa, ekatti kipii ga jokon na ñafa' ga kotcii.

23 Haydohat d'oonaa d'ú yafaleeda, d'ú appi, d'ú aaw kiñam na kimbúumbaayuk,

24 ndaga kowukiigoo d'ú hot kii kaaneera ee soofsin ga kipes, ka múuyeera ee ka hotukin.» Fodaama, ba dalla kimbúumbaayuk.

25 Waama lak kowukaa baa kisaawkaa kaa ga yooncaa. Daa ka hayee bi ka deeyca kaanfaa, ka kelohha típcaa na tiyeektaa.

²⁶ Ka bayya yíinoo ga sùrgacaa, meekissari iñaa hewɗa.

²⁷ Yaama wo''ari an: «këmëenjkífu yërí hay, ee paapu apɗinndi ɗoonaa yafalseeɗa, ndaga daa ya hotsinndi na jamɗa.»

²⁸ Kowukaa kisaawkaa dalla ki'ayluk, saɗnga ki'aas kaanfaa. Paamci meycya, kíimmbari ya aas.

²⁹ Wayee kowukaa wo''a paamci an: «Malka, tíkíis tiyewin tee, taa mi lëgëyi'taa, mi mosoo kikëldúk wo'eenfu ee fu mosooroo sah ki'on kupe', mi mbúumbaayuk na filiimunciigoo.

³⁰ Wayee kowukiigaraa kii, ga wii ka hayɗa, ya yii ya yasohin alalaagaraa na cagacaada, fu apɗinndi ɗoonaa yafalseeɗa.»

³¹ Paamudaa dalla kitaas an: «Kowuroo, fu yii naroo besaa en bééɓ, ee iñaa mi laak tóoh yuufu.

³² Wayee dí jomee kimbúumbaayuk hen na kineɓluk ndaga këmëenjkífu yii yii kaaneera ee soofsin ga kipes, ya múuyeera ee ya hotukin.»

16

Enee tuukukoh-alal

¹ Yéesu wo'issa tēelibéecaagari an:

- Enee ha'-alalaa laakee ɓaa tuukɗiri ga iñaa ya laakɗa. Tuukukohaama ëpírohussa ga ha'-alalaa an ya yaa yasoh alalaagari.

² Ha'-alalaa ɓaylukka tuukkohaagari, wo''ari an: «Iñii mi keloh wo'u garaada ya ya? Tee-waaroo iñum fu tum ga lëgëyiigaraada, ndaga diimaɗa, fu yahissii kituukuk alaliigoo.»

³ Tuukukohaa wo''a ga helci an: «Mi tuman na ga dii kiyaakii yahhoo kinís ga kituukuk

alaliigaridfa? Hanaa kilín kakayfii, wayee mi laakoo doolaa gawa, ee kisarahtuk, mi rúusinka.

⁴ Mi ínohin iñaa mi yah kitum bi laak buwaa bewussoo ga kaanba, binaa mi kaalu ga lëgëyiigoonaa!»

⁵ Waa ennda dfa, ya baylukka yínoo yínoo, béeb buwaa baydee ha'-kaanci kobotdä. Ya wo''a yaa dëbdä an: «Fu laaki' ha'-kaanndoo hín na?»

⁶ Yaama taassa an: «Hëndíraan dúuleen citéemée'.» Ya wo''ari an: «Bewaa këyít-kobotfigaraa, fu gaaw kiyun, fu bín cidaankaah-yétúus.»

⁷ Lëehí'ta ya wo''a yaa tík gada an: «Haa fu, fu laaki' ha'-kaanndoo hín na?» Yaama taassa an: «Saaku citéemée' ga beli.» Tuukukohaa wo''ari an: «Këyít-kobotfigaraa fee, bídaa cidaankaah-yitnakaahay.»

⁸ Ha'-alalaa kañnja tuukukohaagari júbpiidä ndaga kiñaañkaa ya tumdä. Ndaga buwii waa' ëldúna dondä wëñ kiyúuduku ga iñcaa ba tumi ga díkaantibada loo buwii boku ga lee'laataa meyoh ga Kooh.

⁹ Yéesu tíkka ga an:

- Ee mi, mi wo''úu an: pokat kifiliimun na alal ëldúna, en dānaa, bëríinaa d'ú laakissii daranaa, d'ú dāpu ga kaancaa dëkohsan bi taa'dä.

¹⁰ Baa fu en go' ga enaama cijutuut, fu hay ki'en go' ban ga enaama ciyewin; ee baa fu júbpii ga enaama cijutuut, fu júwoo ban ga enaama ciyewin.

¹¹ Kon binaa d'ú júbpii ga kituukuk alal ëldúnanaa, bii dínkaanndúu alalaa

wiwóorí'waa ba?

¹² Ee binaa d'ú enndii go' ga iñaa enndii yuurúunaa, bii yahhúu ki'e' iñaa en yuurúu ba?

¹³ Ken mínoo ki'en s'úruga ha'-kaan banak. Faw fu saŋ yíinoo, fu waa' yaa tesda; fu taabuk yíinoo, fu foñluk yaa tesda. D'ú mínoo ki'atukoh kitop Kooh na kitop h'eelís.

Yéesu taassa F'erisiyeen'caa ga loo Waasaa M'oyíis

(M'ecc'ee 23: 23-28; 5: 17-20)

¹⁴ F'erisiyeen'caa, na waareen h'eelísaagaba, s'úkúrukussa tóoh iñcaa Yéesu wo'da, ee ba baa yensirukohhi.

¹⁵ Yéesu wo'aba an:

- D'ú b'eri en buwii tíksi hafba b'ibo' b'ijúwí' ga hascii buwiida, wayee Kooh ínohin iñii en ga keeñciigarúuda. Ndaga iñcii buwii tik fodii iñaa yakinda, sepi'in ga f'ikíi Kooh.

¹⁶ M'oyíis na k'eyítcaa s'eldíiga-Koohcaa bínseedá c'eri teewohee Waasaa Kooh bi ga jamaanaa Saŋ hayohda. Iñaa aboh ga hayaa Saŋ waama, Hewhewii winéwí'wii wo' ga loo Nguurii Koohda yéegalohuunun, ee baa en b'eeb yaa tum doolici ga kiheel ki'aas ga Nguuraa Kooh.

¹⁷ Ee kibewoh dii asamaanii na kakayfii w'ëñ kiyooB kinís kuffiis jíinoo rek ga B'incii Waasii.

¹⁸ B'eeb baa fu kaal betifu, fu pañ beti filiisaa, fu d'eegin waas fu yaa faanuk na beti filiis, ee baa fu pañ betifaa yaalaa kaalli h'ena, fu d'eegin waas fu yaa faanuk na beti mooroomfu.

Ha'-alalaa na nduulaa teeku Lasaa'da

19 Enee bo' yilëeki'-alal, yaa daanee ki'ekuk kúlti cimóri' caa seerin, ee besaa en béeb ya tumi ga kaanci mbúumbaay ciyaak.

20 Laakeera bo', enee nduul ee teeksee Lasaa', ya daanee kifaanuk ga hal-kaadaa ha'-alalaa, faanfaagari tooh lífee na puus.

21 Helci teseera lool ga kiñam iñcaa wúunee ga kankaa ha'-alalaa ñamoheeda; ee wëña ga baaycaa hayunaa deewsi puuscaagari.

22 Ga waa nduulaa kaannda, malaakacaa Kooh bayussari ga yahaa Abaraham. Ha'-alalaa ban kaannda, acussa.

23 Ha'-alalaa enee ga coonu ciyaak ga dekataa buwaa kaanin d'aakuda. Ya bëwi'ta hascaagari, ya hotta Abaraham di'úsaayi' na Lasaa' ga ya-haaci.

24 Ya yaa bayyi didóoli' an: «Cica Abaraham, yëremaaroo, fu wos Lasaa' ya ñoon siñdaa jokonjiigari ga músú ee ya tooyiri'too perimpi-igoo ndaga mi yii kaanan ga kiwiikii.»

25 Wayee Abaraham taassari an: «Kowuroo, níindískaa an fu laasin neflaatfu ga kipeskaagaraa ga ëldúnada ee Lasaa' enee ga iña meskin ban. Diimada nak, ya yii dii kilaas jamiigari, wayee fu, fu yii ga coonu.

26 Ee baatta ga, ga díkaantiríi narúu laakin noŋ wiyaak, doonaa fodaama, buwaa waaran kikolkoh dii karu garúu mínsanndiika ee ban ken mínoo kikolkoh garúu hay dii.»

27 Ha'-alalaa wo''ari an: «Kon, mi kíimmbaa, cica Abaraham, fu wos Lasaa' kaan paamboo,

28 ndaga mi laakin këmeenkimun biyëtúus. Eneenaa ya karaa, ya wo'ba an ba hanat kiman

ga daa mi madeeda, en danaa ba ban, ba hayoo ga defatii wii líif na coonuda.»

²⁹ Abaraham taassari an: «wo'eencaa Móyíis na caa seldiiga-Koohcaa caa na keméenkimuncaagaraa, ba súkúrukata!»

³⁰ Ha'-alalaa wo''ari an: «Iñaama dooyoo, cica Abaraham. Wayee binaa enee an baa mílís ga kikaan yéri ka' gabanaa, eneenaa ba hay kisúpít kipeskaaga.»

³¹ Wayee Abaraham loffari an: «Binaa ba súkúrukkaa Móyíis na seldiiga-Koohcaanaa, luu enee an baa mílís ga kikaan yéri ka' gaba, tahoo bi ba took iña yaama wo'anbada.»

17

*Yéesu nakoh kibayaloh baakaa' na kigëm
(Mëccëe 18: 21-22; Marka 9: 42)*

¹ Yéesu wo''a teelibeecaagari an:

- Iña ekan bo' ga kitum baakaa' ñakanndii, wayee massa baa iñaama koorohan garida!

² Kipoku atoh wiyaak ga koonaa ya jafu ga giiyaa, kéri gën gari loo ya tah bi jinoo ga tu'oomaatii tii keen ga baakaa'.

³ Kon watukat haffúu!

Binaa mbokfu tooña, ñaraari ee binaa ya récukkanaa, bayalaari.

⁴ Binaa ya tooñjaa waas ciyitnakanak ga bes wiinoo ee kotaa en béeb ya hayyaa kiwo' an: «Mi récukinka», leenaa bayalaari.

⁵ Apotaa'caa Yéesu wo'ussa Ha'mudii an:

- Baataarí ngëm.

⁶ Ha'mudii wo''a an:

- Binaa d'ú laakee ngëmaa hín na kowu fúdan dogaa, eneena d'ú hay kimín kiwo' kedikkii kii an: «Dofuka, fu yípukee ga giyyaa!» ee eneena ka tum iñaa d'ú wo'da.

Iñaa s'úrga jom kitumda

⁷ Yéesu wo'sissa an:

- Bii yiida garúu, binaa ya laak s'úrgaa lín'diri wala yaa ní'diri, ee s'úrgaa meyo yooncaanaa ya wo'i an: «Deeya, fu yuñ kiñam?»

⁸ Man ya namiri kiwo' an: «Tíkdaaroo cuuníin, fu p'ekíruk, fu tumi'too mi ñam, mi an, bi mi l'ehíraa fu ga kihaffu, fu han kiñam, fu an.»

⁹ Ha'-kaadaa laak'din s'úrgaagari g'ërëm ndaga daa ya tum iñaa en l'ëgëycidane?

¹⁰ D'ú ñan, binaa d'ú tum iñaa en l'ëgëyyúudanaa, leena wo'at an: «Dí bis'úrga doñ, dí tum iñaa dí jomee kitumda.»

Yéesu w'ëk'íta bo' bidaañkaah ñaa gaana'in

¹¹ Lakanaa Yéesu enee na kiyah Yéerúsaleem, ya koorohha díkaanti gohaa Samaríi na waa G'elílee.

¹² Daa ya enee na ki'aas ga d'ëk-kaw wíinoo daamada, laakka bo' bidaañkaah ñaa gaana'in, hayussa ga f'ikiici. Ba ceella palah☆.

¹³ Ba ñaa wo'i didóolí' an:

- Yéesu, kiyaakii, y'ërëmaari!

¹⁴ Daa Yéesu hoteeba, wo'aba an:

- Karat, d'ú teewohnee haffúu ga sarahohcaa☆.

Ga wii ña en na kiyahda, ba wakka ga waas.

☆ **17:12** 17: 12 Malkat Léwítik 13: 45-46. ☆ **17:14** 17: 14 Malkat Léwítik 14: 2-3.

15 Yíinoo gaba, daa ya hotee an ya wakin, ya yaa boyuk ga kotcaagari, yaa ndam Kooh didóolí'.

16 Ya keennda ga kotcaa Yéesu, yíppa púkaa kakay, yaa gërëm Yéesu. Baa yaama dèkee kúlkaa Samaríi.

17 Yéesu wo''ari an:

- Enndii bidaaṅkaahbaa béebba bërí wak hanaa? Haa biyitnanikiisbaa bíinoo bada?

18 Dal bii yii ee enndii yaawúu'danaa, laakkii yíinoo gaba yaa boyuk kigërëm Kooh!

19 Lèehí'ta Yéesu wo''a baa an:

- Kolka fu yee, ngëmumgaraa músalinndaa.

*Iñii laakan binaa Kowukii bii haysisaa
(Mëccëe 24: 23-28,36-41)*

20 Fërisiyeencaa meekissa Yéesu besaa Nguurii Kooh yah kihayda. Yéesu taassaba an:

- Nguurii Kooh yahhii kihay fodii iña baa en béeb hotan wa hayi, bi le'.

21 Ken wo'anndii an: «Malkat, weema!» wala «Wa wúunee!» ndaga ínohat an Nguurii Kooh wii ga leeloóruu.

22 Lèehí'ta Yéesu wo''a tēelíbéecaagari an:

- Bes hay kihay, dú hay kiwaa' kimaasoh luu enan bes wíinoo ga bescaa hayaa Kowukii bii, wayee dú maasohanndiwa.

23 Ee dú hay kiwo'u an: «Ya yaa dúunee wala ya yii dii!». Kaa karat ee kaa foolat da.

24 Ndaga fodii dii melic eni tareet, léerí' asamaan, aboh bakii wii, top ga bakaa wíinoowaada, Kowukii bii madan da bërínaa ya haysanaa.

25 Wayee Kowukii bii jom kidēb kison hen paay, ee ya sagu ga buwii wati.

26 Iñaa laakee ga jamaanaa Noweeda hay kilaaksis fodaama ga jamaanii hayii Kowukii bii.

27 Buwaa ensee ga kiñam na ki'an, kipañ na kipajuk bi ga besaa bērii Nowee aasoh ga gaal-giiyaa wiyaakwaada: Kooh hannda kitob mūsú miyewin, ma taakka ga kakayfii tóoh bi onnda béeb.

28 Fodaama ban, yah kiman na iñaa hewee ga jamaanaa Lotda: buwaa ensee ga kiñam na ki'an, kilom na kitoon, kilín na kitawah.

29 Wayee besaa bērii Lot mey dēkaa Sodomda, Kooh tobpa kiwii na atohcaa tamin ga dook dēkaa, tēki'taba béebba.

30 Iñaa manda yēri laakan bēriinaa Kowukii bii teewukohsisan ga buwiida.

31 Besaa bērii, baa fu en ga dook cakaraa* túuyaagaraa ee fu laak yen ga duuy túuyaanaa, kaa yoosuk kibebneeca. Fodaama ban baa fu en na kilēgēy ga yooncaanaa, kaa boyuk kaan.

32 Niindísukat iñaa dalee beti Lotda☆!

33 Baa fu heel kisom kipesfunaa, fu hayka kiñak, wayee baa fu ñakkanaa, fu hayka kilaas.

34 Mi wo''úuka, wekaa bērii, bo' banak baa bok fayaañ: yíinoo hay kibewu, yíinooyaa foñu.

35 En beti banak baa bok ki'o': yíinoo hay kibewu, yíinooyaa foñu. [

36]†

* **17:31** 17: 31 Malkat iñaa wo'u ga Lúkkaa 5: 19 ☆ **17:32** 17: 32 Malkat Sēnees 19: 26. † **17:36** 17: 36 «Yaal banak hay kiboku ki'en ga yoon wíinoo: yíinoo hay kibewu, yíinooyaa foñu»: Wo'eencuma hotukkii ga ciyewin ga keyítcaa debdá.

37 Tēelíbēecaa meekissari an:

- Ha'mudii, iñaama yah gada kilaakoh?

Yéesu taassaba an:

- Daa mídi enoh, daama ban suulcaa hídohsan da.

18

Liiwukaa wo' ga loo atti'ohaa na betifaada

¹ Yéesu wo'issaaba liiwukii wii, kiteeḡba an ba jom kidēk ga kikiim Kooh ee ba hanat kisoof fenoo ga:

² - Enee atti'oh ga dēk-teeru, yaa niikéerí Kooh ee ya yéegéerí ken.

³ Laakeera ban ga dēk-teeraama betifaa yaalci kaanin. Fa hayee leekleek ga atti'ohaa kiwo''i an: «Eraaroo kayoh ga dook bii tooñjooda.»

⁴ Atti'ohaa saŋnga iña maañ. Lēehí'ta ya wo''a ga helci an: «Luu enee an mi niikkii Kooh ee mi yéenngii bo',

⁵ ga dii betifii fii onndiiroo jamda, mi namanndi ki'e' kayoh. Enndiikanaa, ya hay kilísi kihay bi faf mi kap ga.»

⁶ Ha'mudii tíkka ga an:

- Dú kelohin iñaatti'ohaa yibóní'yaa wo' yaamada!

⁷ Haa Kooh eranndii buwaa ya tanukda kayoh, ba baa ba fiipi dímal gari wekoo nohoodane? Ya hayba kiseklukohe?*

* **18:7** 18: 7 Lēegísoh wiliis laakin fodii: Luu enee an ya gaawwiiba kitaase? 8 Mi wo''úuka, ga wahtaagari, ya hayba ki'e' kayoh ga iña wēñ kigaaw.

⁸ Mi wo''úuka, ya hayba kigaaw ki'e' kayoh. Wayee binaa Kowukii bii hayisaa, ya hay kilaak ga ëldúna buwaa gëm garine?

Liiwukaa wo' ga loo Fërisiyeegaa na juutaada

⁹ Yéesu wo'issa liiwukii wii, ëewdohhawa ga buwaa tíksee hafba bíbo' bijúwí' ga fíkii Kooh ee ba tíkkii ken bo':

¹⁰ - Enee bo' banak, ba ka'ta Kaanfaa Kooh kikiimnee Kooh; yíinoo enee Fërisiyeen, yíinooyaa enee juuti.

¹¹ Fërisiyeegaa tuukka, yaa kíim Kooh ga duuyici anee: «Fu Kooh, mi gëreminndaa ga dii fu tummbiiroo mi man na buwii bíinoo loksi, tumsi iñaa júbpii, faanuksi na beti jaambu', wala ban fodii juutii yii.

¹² Siminaa en bééβ, mi oori ga bes kanak, ee iñaa mi laak bééβ, bakaa wudaan̄kaahwaa mi tumwa sarah.»

¹³ Juutaa nak ceella palah ee kaañéeríi sah kihíilsuk kimalak dook-Kooh, wayee ya yaa típ keeñaa ndaga kirécuk, ee yaa wo' an: «Cëy Kooh, yërëmaaroo, mi ha'-baakaa'.» Yéesu tíkka ga an:

¹⁴ - Mi wo''úuka, ga waa baa yaama soof kaancida, Kooh tookeera an ya júwin, wayee Kooh tookkii Fërisiyeegaa. Ndaga bééβ baa fu bëwí' haffunaa, fu hay kiyóoskíru; ee baa fu yóoskí' haffunaa, fu hay kibëwíru.

*Yéesu barkeella tu'oomaataa
(Mëccëe 19: 13-15; Marka 10: 13-16)*

15 Bibo' haydohdussa Yéesu tu'ooma, ya tík yahcaagari ga dookta. Daa téelíbéecaa hotsee iñaama, ba baa ña' buwaa.

16 Wayee Yéesu haydohlukka tu'oomaataa, wo''a an:

- Ísat oomaacii ba hay garoo! Kaa hoonohatba ndaga Nguurii Kooh wuu buwii man nabaða.

17 Mi wo''úuka ee kayoh; baa fu tookkii Nguuraa Kooh fodii ku'oomaanaa, fu aasoo ga.

*Ha'-alal waa' ki'aas ga Nguuraa Kooh
(Mëccëe 19: 16-30; Marka 10: 17-31)*

18 Laakka bo' yaa kuliyuk ga yaawúu'caa, meekissa Yéesu an: Jëgírohii yijófi'yii, mi tuman na bi mi laak bakkoo ga kipeskaa leehoo taa'da?

19 Yéesu wo''ari an:

- Iñii tah ya fu wo' kijof garoo? Ken joffii, enndii Kooh rekaa.

20 Fu ínohin iñii Waasii Móyíis nakoh kitumda: «Kaa dúk betifu wala yaalfu, fu faanuk na bo' yiliis, kaa laŋ kumuun bo', kaa lok, kaa seedi' saboh, kelohdaa paamfu na eefu.»

21 Baa taassari an:

- Mi taabukin iñcuma tooh, ga ki'oomaaroo bi wati.

22 Ga waa Yéesu kelohha iñaama, ya wo''ari an:

- Laakin iñaa tesohhaa. Toonaa iñcaa fu laakda tooh, fu waroh nduulcii koparaama, fodaama fu hay kilaak alalaa leehoo taa' ga dook-Kooh, lëhíraa fu hay, fu taabukkoo.

23 Daa baa kelohee wo'eencaama, keeñci leeha lool ndaga ya enee ha'-alal yiyaak.

24 Yéesu hottari ya safarissii dara, wo''a an:

- Ki'aas ha'-alal ga Nguuraa Kooh daal yoobpii.

²⁵ Geeleem paaf ga noŋ kúuc kèrí wěñ kiyooḅ ki'aaskaa ha'-alal ga Nguurii Kooh.

²⁶ Buwaa súkúrukeeríḁa wo'ussa an:

- Kon baanaa bii mín kimúc ɓa?

²⁷ Yéesu wo''aba an:

- Iña wooñ ɓo' wooñjii Kooh.

²⁸ Pee' dalla kiwo' an:

- Malka, dí, dí foñin tooh, iña dí laakeeḁa, dí taabukinnda.

²⁹ Yéesu loffaḁa an:

- Mi wo''úuka ee kayoh; ɓaa Nguurii Kooh tahaa kifoñ kaanfu, ɓetifu, ɓikēmēenḁifu wala ɓiyaakfu, eefu wala paapu wala towutaa-garaanaa,

³⁰ fu hay kilaak yewin ga ɛldúnaanii wati ee kuwisaa fu laak kipeskaa leehoo taa'ḁa.

Waasaa wukaahaywaa Yéesu yéegaloh kikaankaagari na kimíliskaagaríḁa.

(Měccēe 20: 17-19; Marka 10: 32-34)

³¹ Yéesu ɓayya tēelíbéecaa ɓidaaŋkaah na ɓanakɓaa haŋ, wo''aba an:

- Malkat, dú bii yah Yéerúsaleem, ga daa wēe'taa ga dii tooh iña sēldíga-Koohcii ɓinsee ga loo Kowukii ɓiíḁa laakohan.

³² Ndaga ya hay kitíku ga yah yiifa'caa gēmussii ga Koohḁa, ɓa ñaawalsohiri, ɓa ɓasiri, ɓa toossohiri.

³³ Ba hayyi kitíp laawoo, ɓa lēehíraa, ɓa appi. Ee bes kaahay tík ganaa, ya mílís.

³⁴ Wayee tēelíbéecaa ínohussii dara ga iñaama, ndaga iña wo'eencaagari waaree kiwo'ḁa ɗaakkee gaba hen, ee ɓa ínohéeríi iña Yéesu enee na kiwo'ḁa.

Yéesu wéki'ta búumí' ga Yérikóo
(*Méccée 20: 29-34; Marka 10: 46-52*)

³⁵ Daa Yéesu hayee bi deeyca Yérikóo, laakka búumíraa yuŋ ga yahaanaa waasaa, yaa sarah-tuk.

³⁶ Ya kelohha coowaa mbooloomaa enee na kipaafda, ya meekisohha iŋaa hewda.

³⁷ Ya yéegalussa an Yéesu Nasareet yéri en na kipaaf.

³⁸ Daama, ya yaa fiip an:

- Éey Yéesu, kucaasamunkii Dēwít, yērēmaaroo!

³⁹ Buwaa hanohsee fíkíi mbooloomaada baa ña'ti, wayee ya yaa wēñ kifiip an:

- Kucaasamunkii Dēwítóo, yērēmaaroo!

⁴⁰ Yéesu tuukka, nakohha an ya haydohdussi. Ga waa búumíraa hayya bi gari,

⁴¹ Yéesu meekissari an:

- Fu waa' ya mi tumi'taa?

Búumíraa taassari an:

- Ha'mudii, tumdaaroo bi mi mín kihotsis.

⁴² Waa ennda da Yéesu wo''ari an:

- Mínsisaa kihot! Ngēmiigaraa músalinndaa.

⁴³ Ga saasi, búumíraa mínnda kihot, ee ya yaa taabuk Yéesu, ya yaa ndam Kooh. Daa buwaa hotee iŋaama, béebba baa ndam Kooh ban.

19

Yéesu aassa kaan Sakee

¹ Yéesu aassa Yérikóo, ya koorohha duuy teeraa yaa yah.

² Laakeera daama baa teeku Sakee, yéri kuliyu-kee ga juuticaa, ee ya laakeera alal wiyewin.

³ Ya heella kihot ɓaa en Yéesuɗa, ya mínndiika ga mbooloomaa ndaga ya enee ɓo' yilohoy.

⁴ Fodaama ya foolla, kuliyukka ga fikíi, lappa ga kedik kiyaak, en ɗanaa ya hot Yéesu ndaga ya jomee kikooh daama.

⁵ Ga waa Yéesu hayya bi le''a daama, ya taaginukka, wo''ari an:

- Sakee, yoosuka gaaw, ndaga wati mi yah kidal ga kaanfu.

⁶ Sakee gaawwa kiyosuk, safa'ta lool ga ki'ek Yéesu kaanci.

⁷ Wayee ɓéeɓ ɓuwaa hotee iñaamaɗa ɓaa jambat an:

- Malkat, Yéesu ka' kisagacuknee ga kaan ɓaa júɓpii!

⁸ Sakee nak kolukka, wo''a Ha'mudii an:

- Ha'mudii, malka, mi hay kiwaroh nduulcii ɓakii alaliigoo wínoowii, ee en lakanaa mi ɗúkeera ɓo' mi ñammba hēeliscinaa, mi hayyi ki'ík iña hín ɗa waas cinikiis.

⁹ Yéesu wo''a gari an:

- Bu-kaanfii fii músaluunun wati, ndaga ɓii yii ɓan kucaasamun Abaraham.

¹⁰ En ki'ena, Kowukii ɓii hay dii kibay na kimúsal ɓuwii múuyɗa.

Liiwukaa wo' ga loo súrgacaa buuraa foñɗee kopa'ɗa

(Mëccëe 25: 14-30)

¹¹ Yéesu wo'issa na ɓuwaa súkúrukee wo'eencaamaɗa. Lak ya deeyin Yéerúsaleem ee ɓaa en ɓéeɓ foogee an Nguuraa Kooh yah kiyosuk ga wahtaamaa.

¹² Yéesu liiwukkaba, dallaba kiwo' an:

- Enee bo' yilëeki'-teek, ya enee na kiyah kibaab ga kúl ki'úsaayi', kifalu buu' daama. Lëehíraa, ya boyuk kúlba.

¹³ Balaa ya karaa, ya bayya ga sùrgacaagari bidaañkaah, ya warohhaba hanja'-wúrúus cidaanakaah, yaa en béeb wíinoo, ya wo''aba an: «Lëgëyat ga koparum bi ga daa mi hayan.»

¹⁴ Wayee bu-kúlkaagari waa'séeríi gari kihot, ba wossa bibo' ga fenoci, kiwo' an: «Dí waa'tii buum yuma buu'.»

¹⁵ Wayee ya falussa buu', ya boyukka kúlba. Ya baylukka sùrgacaa ya foñdee kopa'da, ki'ínoh yaa en béeb ínaa ya laakda.

¹⁶ Yaa def kihayda wo''a an: «Kiyaakii, hanja'-wúrúusaa fu ereerooda, límin cidaanakaah ciliis.»

¹⁷ Buuraa wo''ari an: «Waaw guureway, waa fu enin go' ga ínaa yewindii, mi hayyaa ki'e' fu kuliyuk ga teeru cidaanakaah.»

¹⁸ Lëehí'ta yukanakyaa hayya, wo''a an: «Kiyaakii, hanja'-wúrúusaa fu ereerooda límin ciyétúus.» Buuraa wo''a yaama an:

¹⁹ «Fu ban mi hayyaa ki'e' fu kuliyuk ga teeru ciyétúus.»

²⁰ Lëehí'ta, sùrga yiliis hayya, wo''a an: «Kiyaakii, hanja'-wúrúusiigaraa wee, mi loy-eewa hen ga líil, mi daakka.

²¹ Mi niikeeraa hen ndaga fu bo' yisúwí' ga keeñ, fu bewi ínaa fu faandii ee fu píiki ínaa fu sokkii.»

²² Buuraa wo''ari an: «Súrgii yibóní'yii, mi hayyaa ki'atti' ga wo'eenciigaraa. Fu ínoheera an mi súwin ga keeñ, mi bewi ínaa mi faandii,

mi píiki iñaa mi sokkii.

²³ Kon iñii tah ya fu wútírohi'tiiroo hēelísiigoo? Eneenaa mi boyukaa, mi mínwa kilaas na iñaa wa límɗa.»

²⁴ Lēehí'ta ya wo''a buwaa enee daamaɗa an: «Te'at hanja'-wúrúusumgari, dú e'wa yum bay cidaan̄kaahcumɗa.»

²⁵ Buwaa wo''ari an: «Kiyaakii, man ya yii na hanja'-wúrúus cidaan̄kaah.»

²⁶ Ya taassa an: «Mi wo''úuka, ɓaa laakin hay kibaatɗu, wayee ɓaa laakoo, ki'iñkaa ya ɓayɗa sah hay kite'u.

²⁷ Ee nak ɓuwii sagohee naroo ee waa'séeríi mi en buu'ɓaɗa, haydohatɓa dii, dú apɓa ga fíkíiroo.»

*Yéesu aassa Yéerúsaleem na ndam wiyaak
(Mëccëe 21: 1-11; Marka 11: 1-11; Saŋ 12: 12-19)*

²⁸ Ga waa Yéesu wo''a fodaama, ya kuliyukka ga fíkíi mbooloomaa kiyah Yéerúsaleem.

²⁹ Ga waa ya deeyca dëkaa Betfasee na waa Bétaníi ga ɓak tégɛlaa wo'u tégɛlaa Ólíwíyéecaada, ya wossa ɓanak ga tēelíbéecaagari, ya wo''aɓa an:

³⁰ - Karat dëk-kawum ga fíkíirúuɗa.

Binaa dú le' danaa, dú hay da kilaak cúmbú'-baamaa pokuunun, ee ken mosoori kilap. Pëkísatti, dú haydohhi dii.

³¹ Ee binaa ɓo' meekissúu an: «Dú pëkísohhi ya?» Taasatti an: «Ha'mudii yéerí laak sooli ga.»

³² Buwaa wosseedá karussa, ba laakka da tóoh fodaa daa Yéesu wo'eebakaða.

³³ Lakanaa ba baa pèkís cúmbú'-baamaa, ha'muncaa wo'ussaba an:

- Dú pèkísoh cúmbúrii ya?

³⁴ Ba taassa an:

- Ha'mudii laak sooli ga.

³⁵ Waa ennda da, ba haydohi'ta Yéesu cúmbúraa, ba la'ta paltucaagaba ga dook cúmbúraa, ba lépí'ta Yéesu ga.

³⁶ Ga daa ya enee na kiyahða, buwaa baa la' paltucaagaba ga dook waasaa.

³⁷ Ga wii ba yoosuk írkísaa tégèlaa Ólíwíyéecaa bi ba baa deey Yéerúsaleemda, iñaa en tēelíbée tóoh yaa kañ Kooh didóolí', na keeñ wisóosí' ndaga tóoh kintaancaa ba hot Yéesu tumda.

³⁸ Ba baa wo' an: «Ha'mudii barkeelat buurii hay ga teekiigaríða! Jam laakat ga dook-Kooh ee ndam aawat ga Yaa ga dookaa-dookða!»

³⁹ Laakka Fèrísíyeençaa ensee ga mbooloomaa, wo'ussa Yéesu an:

- Jégírohii, ðekohða tēelíbéeçigaraa.

⁴⁰ Yéesu taassaba an:

- Mi wo''úuka, binaa ba ðekohaa, atohcii cèrí yah kitum coow!

Yéesu yaa koduki' bu-Yéerúsaleem

⁴¹ Ga waa Yéesu hayya bi deeyca teeraa Yéerúsaleem, ee ya tíkka kuhasci gawa, ya yaa koduki' bu-dékaa

⁴² an:

- Dú ban, enee an sah dú ínohee wati iñii mínndúu kí'on jamfanaa! Wayee diima deñ,

iñaama dfaakukin ga hasciigarúu, d'ú mínoori kihot.

⁴³ Ndaga bessúu waa hay, waa buwii sagoh narúudfa gúranndúu, ba gekkúu, ba soonjngúu ga bakaa en béeb.

⁴⁴ Ba hayyúu kidúbí', d'ú na d'ekumgarúu, ba foñdoorúu sah atoh wínoo waa t'ikuk ga mooroomwa, ndaga jamaanii Kooh hayyúu kibaab'fa, d'ú ínohhiwa!

Yéesu ga d'uuy Kaanfaa Kooh

(Mëccëe 21: 12-17; Marka 11: 15-19; Sanj 2: 13-22)

⁴⁵ Yéesu aassa Kaanfaa Kooh ee ya yaa kaal toonohcaa en daamafa,

⁴⁶ ya wo''aba an:

- B'ídu ga Këyítfaa Kooh an: «Kaanndoo yah ki'en kaanfaa kímohohsan Kooh.» Wayee d'ú, d'ú tumfa dfaakkaa' lok.

⁴⁷ Yéesu enee ga kijégíroh besaa en béeb ga Kaanfaa Kooh. Buwaa kuliyuk ga sarahohcaafa, jégíroh-waascaa, bi ga buwaa biyaak'baa ga d'ekaafa heelseeri ki'ap.

⁴⁸ Wayee ba hotéeríi daa ba tuman, ndaga daa buwaa béeb líksee hel'ba ga Yéesu, ba baa súkúrukífa.

20

Yéesu meekisohussa baa onndi sañsañ'fa

(Mëccëe 21: 23-37; Marka 11: 27-33)

¹ Laakka bes, ga daa Yéesu enee na kijégí' buwaa ga d'uuy Kaanfaa Kooh, na kiyéegaloh Hewhewaa winéwí'waafa, sarahohcaa

biyaakɓaa na jégíroh-waascaa, na yaakcaa hayussa,

² ɓa meekissari an:

- Wo'aarii iñcum fu tumɗa fu ayca ga ɓa? Bii onndaaca kitum ɓa?

³ Yéesu taassaba an:

- Mi ɓan, mi hayyúu kimeekis yen yíinoo. Wo'attoo:

⁴ Bétísaa Saŋ tumeedfa, meyohee ga Kooh wala ga ɓo'-súusúus?

⁵ Wayee ɓa ɓaa wo' ga díkaantifa an:

- Binaa ɗu taas an: «Meyohee ga Koohaa», ya hayyuu kilof an: «Iñii tah ya ɗú gëmbii ga Saŋ?»

⁶ Ee ɗu wo' an: «Meyohee ga ɓo'-súusúusaa», buwii ɓéebɓa hayyuu kitapishoh na atoh bi ɗu kaan ndaga wóorinɓa an Saŋ enee seldiiga-Kooh.

⁷ Ba taassari an:

- Dí inohoo ɓaa wa meyohee garida.

⁸ Yéesu loffaba an:

- Kon baanaa, mi ɓan, mi wo'anndiirúu iñcii mi tumɗa ati mi ayca gaba.

Liiwukaa wo' ga loo línoh biiñcaa bisóotí'baa (Mëccëe 21: 33-46; Marka 12: 1-12)

⁹ Lëehí'ta, Yéesu yaa liiwuk buwaa anee:

- Enee ɓo', yíppa tedik-resen ga yoonci. Ya ɓeɓpa bilínoh, sassaba kilégëy yoonaa. Ya ka'ta kibaab iñaa maañin ga ín.

¹⁰ Ga waa yoonaa lúunda, ya wossa súrگا ga línohcaa ɓa e'ti ɓakci ga iñaa yoonaa meydohɗa. Wayee línohcaa feekussa súrگا, kaalussari yah buucuuc.

11 Ha'-yoonaa wossissa súrگا yiliis. Yaama ban, línohcaa feekussari, basussari, kaalussari yah buucuuc.

12 Ya wossissa súrگا yukaahay; yaama ban, ba gaañsohhari, jafussari ga fooh.

13 Ha'-yoonaa wo''a ga helci an: «Moo, mi tuman na? Hanaa mi wosan kowukiigoo mi keeñukda, heyna ba hayyi ki'on cée'.»

14 Wayee ga waa línohcaa hotussa kowukaa kaa hay, ba baa wo' ga díkaantíba an: «Yii jom kilamda yeema hayi; dñu apatti, en danaa dñu lam yoonaa.»

15 Ba meydohhari yoonaa, ba appari.

Yéesu meekissaba an:

- Haa ha'-yoonaa tuman buwaama na?

16 Ya hay kihay, ya ap línohcaa, ya ek bñbo' biliis ga yoonaa.

Daa buwaa kelohee wo'eencaa Yéesu caama, ba wo''a an:

- Taris! Iñaama hanat kilaak múk!

17 Wayee Yéesu yíppaba has, wo''aba an:

- Kon wo'eenii wii bídu ga Këyítfaa Koohda, wa waa' ya kiwo':

«Atohaa tawahohcaa jafeeda, atohaa waama, enin atoh-koñ!»

18 Baa keen ga dook atohaamanaa hay kiweel-sukoh ee baa wa keen ga dookcinaa, wa hayyi kinapañsoh.

Lempu jomin kifayune?

(Méccée 22: 15-22; Marka 12: 13-17)

19 Ga wahtaama, jëgíroh-waascaa na sarahohcaa biyaakbaa baa heel kitík yah ga Yéesu,

ndaga ba ínoheera an ya wo'ee naba ga lii-wukaagari, wayee ba niikka ndaga buwaa.

²⁰ Waa ennda da, ba beɓpa fiibo', ebilussaba ga Yéesu ee ba baa malak gari. Buwaama tumussa hafba fodii buwaa júwin doonaa ba mín kifi' Yéesu ga wo'een, fodaama ba on buwaa wosseebada iñaa ba bayohan Yéesu ga waas, buu' tík yah gari.

²¹ Buwaama wo'ussa Yéesu an:

- Jégírohii, dí ínohin an iñcii fu wo'da na iñcii fu jégírohda júwin, ee fu fa'tii na ken wayee fu jégíroh kayoh ga iñaa Waas-Kooh nakohda.

²² Wo'aarii, dí jomin kifay Sesaa', buuraa yiyaakyaa lempu wala dí jomoo?

²³ Wayee Yéesu ínohha iñaa ba heelda, wo''aba an:

²⁴ - Teewattoo hëelís denariyon wíinoo, Nataalii wii na teekii en gada cuuba?

Ba taassari an:

- Cuu buu' Sesaa'.

²⁵ Daama Yéesu taassaɓa an:

- Kon en danaa, erat Sesaa' iñaa Sesaa' laak, dú e' Kooh iñaa Kooh laak.

²⁶ Ba mínndiiri kifi' ga wo'een ga fikii buwaa. Hanaa kay lofaa Yéesu lofbada nammbaba kibet, ba ennda tii'.

Yéesu meekisohussa ga loo kimíliskaa buwaa kaanda

(Méccëe 22: 23-33; Marka 12: 18-27)

²⁷ Laakka Saduseyeenɗaa hayu ga Yéesu. Ba baa, ba sagin an laakin kimílís ga buwaa kaanda. Ba meekissari

²⁸ an:

- Jëgírohii, Móyíis nakeeruu kitum iñii yii: «Binaa bo', yaa pajin ee laakin këmëenkimun, kaan ee lak foñnjii betici na kowaa, këmëenkimunaa jomin kilam betifaama, ya laaki' yaakci kowu ga.»

²⁹ Waama laakee yaal biyitnabanak, ßaa bokee paamun na eemun. Yaakkaa pañnja beti, kaannda ee laakkii kowu.

³⁰ Yukanakyaa pañnja betifaa,

³¹ lëehí'ta, yukaahayyaa tíkka ga. Ennda ða ga biyitnabanakbaa bëebba. Ba kaannda ee ken foñnjii kowu.

³² Ga waa bëebba leehha, betifaa kaannda ßan.

³³ Kon bërínaa ßuwii mílísan ga kikaanaa betifaama yah yuu ßa? Ndaga yaa en bëeb ga biyitnabanakbaa tumeerari beti.

³⁴ Yéesu taassaba an:

- Buwii ga jamaanii watida pañsin ee pajuksin.

³⁵ Wayee ßuwaa joommbiiba kibok ga ßuwaa yah kimílsða, na kipes ga jamaanii hayandá pañsoo ee pajuksoo.

³⁶ Ba mínsisanndii kikaan ee ßa pesan madu na malaakacaa, ßa bitowu Kooh ndaga ßa límuk ga kikaan.

³⁷ Móyíis ga kihafci teewohin an ßuwaa kaanda hay kimílsu. Ga jangataa wo' ga loo pëegíifaa abee kiwiida ya ßay Ha'mudii «Koohyii Abaraham, Koohyii Ísaak na Koohyii Yakoop[☆]». Yéesu tíkka ga an:

☆ 20:37 20: 37 Malkat Eksoot 3: 2-6; Mëccëe 22: 32.

³⁸ Kon nak Kooh enndii yuu buwaa kaanda wayee yuu buwaa pesda, ndaga ga Kooh kipeskaa kaa ga baa en béeb.

³⁹ Waa ennda da, laakka jégíroh-waascaa wo' Yéesu an:

- En ki'ena, Jégírohii, iñii fu wo'da kayoh.

⁴⁰ Ba wo'ee iñaama ndaga ba kaañsiséeríiri kimeekisohis dara.

*Iña Yéesu wo' ga loo díkaantici na Dëwítfa
(Mëccëe 22: 41-46; Marka 12: 35-37)*

⁴¹ Yéesu wo'issaba an:

- 'Buwii mín na kiwo'u an Kiristaanii kucaasamun Dëwít?

⁴² Ndaga Dëwít ga kihafci wo'in ga Këyítfaa Kañcaa an:

«Kooh wo''a Ha'mudiigoo an:

Yugohaaroo yah-ñaam,

⁴³ bi ga daa mi tuman buwii sanngaada ditogaa' kotfu.»[☆]

⁴⁴ Fodaama Dëwít bayyi «Ha'mudii». Kon Kiristaanii mín na ki'en ban kucaasamun Dëwít?

*Yéesu hoonohha tëelíbéecaagari kitum fodaa
jégíroh-waascaa*

(Mëccëe 23: 1-36; Marka 12: 38-40)

⁴⁵ Lak buwaa béeb baa súkúruk Yéesu, ya wo''a tëelíbéecaagari an:

⁴⁶ - Abukat ga kiman na jégíroh-waascii safaru ga kitíidisuk na kúltí ciyaak, na kikëñdu yah kanak ga paancaa; ba heeli kiyugoh fikíi ga duuy jaangu-yaawúu'caa, na kiyugoh fikíi en ga hewaa.

[☆] 20:43 20: 43 Malkat Kañcaa 110: 1.

47 Ba d'úuri alalcaa beticaa yaalcaagaba lísussiida, ee ba kíimi kíim-Koohaa ínohoo kileeh, doo buwaa foon an ba bibo' bijúwí'. Atti'aagaba wéñan kimesik!

21

Sarahaá betifaa laakoo daraða
(Marka 12: 41-44)

¹ Yéesu b'ewí' hascaagari hen, ya hotta ha'-alalcaa baa ek sarahcaagaba ga iñaa sarahcaa te'ohsi ga Kaanfaa Koohða.

² Ya hotta ban betifaa laakoo ee yaalci kaanin, yaa ek ga d'uuygaa tudërem tanak.

³ Yéesu dalla kiwo' an:

- Mi wo''úuka ee kayoh; en ki'enaá betifii laakoo fii ee yaalci kaaninda ekin iñaa wéñ iñii buwiima béebba ekða.

⁴ Ndaga buwiima béebba tumu sarah ga iñaa ba wéñi'da, wayee betifii fii ga kinduulci, ya erohin tooh iñaa ya jomee kipesohða.

Yéesu yéegalohha an Kaanfaa Kooh hay kibú'
(Méccëe 24: 1-2; Marka 13: 1-2)

⁵ Laakka bibo' baa enee na kiwo' ga loo Kaanfaa Kooh. Ba wo'ee an fa morin lool, na atohcaagari cimóri'caa, na mo'laatcaa tumdu Kooh daða. Wayee Yéesu wo''a an:

⁶ - Bes waa hay, iñii d'ú niiruk yii tesandii atoh wínoo waa tíkiskoh na mooroomwa; tooh hay kibú'.

Iñcii yah kihew balaa ëldúna túki'aa

⁷ Buwaa meekisussa Yéesu an:

- Jëgírohii, iñcaama yah kilaak kera? Mandargii wiida teewohan an iñcii cii jomin kilaak?

⁸ Yéesu loffaba an:

- Watukat kidúku ndaga bo' biyewin hay kihayohu teekkoo, ba wo'i an: «Mi yëri en Kiristaanii na: «Wahtii deeyin» wayee kaa taabukatba.

⁹ Binaa dú keloh yëngël heñ wala an fiibo' baa heñoh kilaak hafbanaa, kaa tíitat. Ndaga iñcaama jomin kilaak paay, wayee enndii an ëldúna yah kitúkí' ga saasi-saasi.

¹⁰ Lëehí'ta ya tíkka ga an:

- Kúl hay kikoluk, keen ga dook kúl mooroomci, ee nguu' hay kibewuk keen ga dook nguu' mooroomci.

¹¹ Kakayfii hay kiyëngëluk, yëngël wiyaak ee ga dekat ciyewin, a' na dúukoolcaa karohin hay kilaak. Ee ban yen ciyewin caa tíitalohin hay kilaak, mandarga cidóoyí'-waa' hay kimeyoh ga dook asamaan.

¹² Wayee balaa iñcaama tóoh laakaa, buwii hay kitíku yah garúu, dú hatalu ga kipessúu, dú bayu ki'atti'u ga jaangu-yaawúu'caa, ee dú hay kitëcu ga kasu. Dú hay kibayu ga fíkíi buu'caa na buwaa laak nguuraada ndaga teekiigoo.

¹³ Iñaama hayyúu kimín ki'on kituukukko.

¹⁴ Tumat ga helciirúu an dú jomoo kihalaat ga iñaa dú wo'an ga fíkíi buwaa yabussúuda,

¹⁵ ndaga mi hayyúu ki'e' kiñaañ na wo'eencaa wëe'taa ga an cii yíinoo ga buwaa heñohussúuda mínanndii yen ga, wala ba mín kisañ iñcaa dú wo'anda.

16 Bi ga buwaa límmbúudfa, na buwaa d'ú bok naba eemun na paamundfa, mbokcaagarúu na filiimuncaagarúu hayyúu kitoonu ga buuraa, ee bíinoo garúu hay kitíku kikaan.

17 Béeb buwii waa'sanndii garúu kihot ndaga teekiigoo.

18 Wayee kufen jíinoo booyukanndii ga hafci-igarúu.

19 Kiguu'guuluk k'eri tahanndúu kipes.

*Yésu yéegalohha kitaskaa Yéerúsaleem
(Mëccëe 24: 15-21; Marka 13: 14-19)*

20 - Binaa d'ú hot bisoldaa' wíil Yéerúsaleem k'urkúndúlaa, d'ú hay ki'ínoh an waa yah kipookisohu.

21 Le' b'eriinaa, buwaa iñaama laakan gohaa Yúudéeda, ba n'úpat ba yee bak janjan'caa; buwaa iñaama laakan d'uuy Yéerúsaleemda, ba úsaayat daama, ee buwaa iñaama laakan d'ek-kawcaada ba hanat ki'aas teeraa.

22 Ndaga bescaa ciméeskí'caa caama c'eri Kooh yah kikoroh bu-Isarayeel doonaa tóoh iñcaa bínsee ga K'eyítfaada laak.

23 Massa beticaa bescaama laakanba na look, na baa ensan na kib'epí'da, ndaga bu-d'ekaama hay ki'enu ga coonu fiyaak ee aylukaa Kooh hay kiyosuk ga d'ook buwaama.

24 Ba hay ki'apu na kalaß, ba abu ñaam ga leelo heet'cii ga éldúnada tóoh, ee yiifa'caa hay kimókí' Yéerúsaleem bi daa nguuraagaba daamadfa leehan.

*Kowukii bii hay kihayis
(Mëccëe 24: 29-31; Marka 13: 24-27)*

25 Yéesu tíkka ga an:

- Hay kilaak mandargacaa hotuk ga nohii, ga ñiidii, na ga olcii. Ga kakayfii, buwii hay kilëyu lool ndaga kitíit ga yëngëlaa giyyii na dúusciigari.

26 'Bifo' hay kikaanu na kitíit ndaga kihalaat ga iña yah kidal ëldúnada, ndaga iñcii laak ga dook asamaanda toohca hay kihíciskoh.

27 Fodaama, Kowukii bii hay kihotu, ka yoosuki ga duuy yaayeelcii ee ka taam na dooli na ndam wiyaak.

28 Binaa iñcuma dal kilaakaa, leenaa yolohat, dú taaginuk dook, ndaga lak dú hayin kimúsalu.

Jagaa tediktaa teewohda

(Mëccëe 24: 32-35; Marka 13: 28-31)

29 Yéesu liiwukissa buwaa anee:

Malkat ga een na tediktii tínoo:

30 Binaa dú hot ca dal kitapisaa, dú ga kihaffúu, dú ínoh an lahum deeyin.

31 Fodaama ßan, binaa dú hot iñcaama ca laakaa, ínohat an Nguurii Koooh deeyin.

32 Mi wo''úuka ee kayoh; bi buwii wati kaanu bééßanaa, iñcaama tooh hay kilaak.

33 Asamaanii na kakayfii hay kifaay wayee wo'eenndoo faayoo múk.

Yéesu nakoh kiwatak

34 - Watukat haffúu; kaa líkat helciigarúu ga kiñam na ki'an kihëpí' na halaat ëldúna, enndiikanaa besaa bërii hayyúu kibet lool,

35 fodii mbëp; wa hayan da ga dook buwii tooh enu ga ëldúnada.

³⁶ Kon kaa neehat, dú kíimi Kooh wahtaa en béeb, doonaa dú laak dooli kisaan ga iñcaa yah kihay caama, ee dú mín kituuk ga fikíi Kowukii bii.

³⁷ En na nohaa, Yéesu jégírohi ga duuy Kaanfaa Kooh, wayee wekaa le'aa ya yee kineehnee ga tégélaa wo'u tégélaa Ólíwiyéecaa.

³⁸ Ee ga kím cuut buwaa béeb hayya gari ga Kaanfaa Kooh kisúkúrukki.

22

Sarahohcaa na jégíroh-waascaa pokohussa Yéesu nof

(Méccëe 26: 1-15; Marka 14: 1-2; Saŋ 11: 45-53)

¹ Lak feetaa Paak ee ñamohsi mbúurúcaa tumoo lëwii'da deeyin.

² Sarahohcaa biyaakbaa na jégíroh-waascaa baa heel daa ba tuman bi ba apluk Yéesu ee ken yéegoo ndaga ba kaañéeríi buwaa.

Yúdaa tookka kitoon Yéesu

(Méccëe 26: 14-16; Marka 14: 10-11)

³ Fodaama Seytaani aassa Yúdaa, yaa baysi Iskariyotda ee bokee ga tēelíbēecaa bidaañkaah na banakbaa.

⁴ Yúdaa ka'ta, hotohneera na sarahohcaa biyaakbaa na buwaa kuliyuk ga pokkoh-liibcaa ga Kaanfaa Koohda, ga daa ya tuman bi ya tík Yéesu ga yahbada.

⁵ Keeñba soossa ga bi ba dínngari kopa'.

⁶ Yúdaa tookka, yaa heel besaa ya jekalukan, ya tík Yéesu ga yahba ee mbooloomaa yéegooka.

*Yéesu nakohha kiwaayukdu ñamahaa Paakaa
(Mëccëe 26: 17-25; Marka 14: 12-21; Saŋ 13:
21-30)*

⁷ Besaa hewaa mbúurúcaa tumoo lëwii'da ee tubaaltaa apsi ga kitík cuuníinfaa ñamsi ga Paakda le''a,

⁸ Yéesu wossa Pee' na Saŋ, wo''aba an:

- Karat, dú waayukdinee haffuu cuuníinfi Paak.

⁹ Ba meekissa Yéesu an:

- Fu waa' dí waayukneefa gada?

¹⁰ Yéesu taassaba an:

- Súkúrukat, binaa dú aas teeraanaa, hay kilaak yaalaa hídukoh narúu, kooruk kujataa músú. Taabukatti bi ga dūuy kaanfaa ya aasanda,

¹¹ ee dú wo' ha'-kaanfaama an: Jëgírohii meekisoh an túuyaa ya ñamohan Paak, ya na tēlibéecaagarida wada?

¹² Fodaama, ya hayyúu kiteeb túuy wiyaak waa hanoh dook ee hēwíruunun bi jekin; dú waayukan ñamahcaa ga dekataama.

¹³ Ba ka'ta, ba laakka tóoh foda daa Yéesu wo'eebakada, ba aawwa kon kiwaayuk ñamahaa Paak.

*Cuuníinfaa fisela't'faa Yéesu ñam na
apotaa'caagarida*

*(Mëccëe 26: 26-30; Marka 14: 22-26; 1 Korenti
11: 23-25)*

¹⁴ Waa wahtaa le''a, Yéesu yuŋga kiñam na apotaa'caa.

¹⁵ Ya wo''aba an:

- Helloo teseera lool ga kibok narúu kiñam cuuníinfi Paakii wii balaa mi sodalunaa!

16 Ndaga mi wo''úuka; mi yahissiifa múk kiñamis bi ga daa iñaa fa waa' kiwo'da matan bëríinaa Kooh tuukiran Nguuraagarida.

17 Waa ennda da, ya beɓpa kaas-biiñ, gërëmmba Kooh ga, lëehí'ta ya wo''a an:

- Uunat, dú warohwa,

18 ndaga mi wo''úuka, aboh ga wati mi ansisoo anahaa meyoh ga kowu reseŋ bi ga daa Kooh tuukiran Nguuraagari.

19 Lëehí'ta ya beɓpa mbúurú, ya gërëmmba Kooh ga, ya weelsohhawa, ya e'tabawa an:

- Iñii yii faanfigoo, mi eroh ndaga dú. Tumat iñii yii, dú níndísukohiroo.

20 Waa ba lëehí'ta kiñamda ya beɓpa kaas-biiñ, tummba fodaama an:

- Iñii yii, kifiliimunkii ki'askii Kooh narúu ee poku na ñifiigoo aamdussúuda.

21 Wayee malkat bii yahhoo kitoonda yii ekoh naroo yah dii.

22 En ki'ena, Kowukii bii hay kikaan fodaa daa Kooh na' gakaɗa, wayee massa baa toonndi yaama!

23 Waa ennda da, apotaa'caa baa heel ki'ínoh ga ɗuuyba, baa yah kitum iñaamaɗa.

Baa Yéesu wo' an yëri wëñ kiyakɗa

24 Laakka daama nookoh ga díkaanti apotaa'caa ki'ínoh yaa ba halaat an yëri wëñ kiyak gabaɗa.

25 Yéesu wo''a an:

- Buu'cii ga ëldúnada nguuruksi ga ɗook buwaa ba laakda, ee buwaa tíki yah ga ɗook

buwaamafa waa'si kibayu «buwaa tumsi yijófi' rek.»

²⁶ Wayee iñaama enndii dfa garúu. Hanaa kay yaa wěñ ki'en yaak garúuda joman kiman na yèri wěñ ki'en oomaa; ee yaa en ga fikíinaa joman kiman na súrğa.

²⁷ En ki'ena, yaa yuŋ ga kankaa kiñamda, na yaa enndi na kinori'da; banakbaama, yiida wěñ ga kiyak? Man yaa yuŋ ga kankaa kiñamda yèri ya, enndii d'ane? Mi nak, mi yii ga díkaantirúu fodii súrğa.

²⁸ Dú, d'ú b'eri en buwaa d'ekke kitaam naroo ga coonucii mi dayeeda.

²⁹ Ee foda daa paammboo onndoo kinguurukda, mi oninndúu kinguuruk naroo fodaama.

³⁰ Fodaama d'ú boka naroo kiñam na ki'an ga daa mi yah kinguurukda ee d'ú yugan ga paancaa ki'atti' níilcaa bu-Isarayeel cidaan'kaah na kanakcaa.

*Yéesu yéegalohha an Pee' hayyi kitaasuk
(Mëccëe 26: 31-35; Marka 14: 27-31; Saŋ 13: 36-38)*

³¹ Yéesu wo''a an:

- Simoŋ, Simoŋ! Malka: Seytaani kiim an d'ú onussi ya lassúu fodii baa las tohoo.

³² Wayee mi kiimd'indaa Kooh doonaa ngëmum fu laak garooda lehoo. Ee binaa fu boykis garoonaa, leenaa baataa dooli buwaa fu bok naba ngëmda.

³³ Pee' wo''ari an:

- Ha'mudii, mi pari'in ki'en naraa bi ga kitëcu ga kasu wala ki'apu.

³⁴ Yéesu taassari an:

- Pee', mi wo''aa an bi siik-pabu kon watinaa*
fu hay kitaasuk ki'ínohhoo bi en waas kaahay.

*Iñcaa Yéesu wo' tëelíbéeccaagari an ba jomin
kikoluk gacada*

³⁵ Lëehi'ta Yéesu wo''aba an:

- Ga waa mi wossúu ee d'ú baydohhii kopa',
hëmbu wala ñafa'da, d'ú ñakeera yene?

Ba taassa an:

- Dí ñakéerii dara.

³⁶ Ya wo'issa an:

- Diimada nak, béeb baa fu laakin hëelísaa,
bewaawa, ee baa fu laakin hëmbaa bewaawa
ban; ee baa fu laakoo kalawaa, toonaa paltufaa-
garaa fu lom kalaß.

³⁷ Ndaga mi wo''úuka, iñaa wo'u ga Këyítfaa
an: «Ya kíduunun ga tumoh-kofeelciida» hay
kilaak garoo. Ee iñaa wo'u aaw garoo yaama yii
yah kilaak.

³⁸ Tëelíbéeccaa wo'ussari an:

- Ha'mudii, kalaß kanak cee.

Ya loffaba an:

- Dooyin da.

*Yéesu yaa kíim Kooh ga tëgëlaa Ólíwiyéecaa
(Mëccëe 26: 36-46; Marka 14: 32-42)*

³⁹ Yéesu meycá teeraa, ya ka'ta tëgëlaa
Ólíwiyéecaa, fodaa daa ya meereeka kitumfa.

Tëelíbéeccaagari taabussa nari.

⁴⁰ Ga waa ya le''a d'ekataa, ya wo''aba an:

- Kíimat Kooh doonaa d'ú keenoo ga fíraa
Seytaani.

* **22:34** 22: 34 Ga baahaa yaawúu'caa, bes dali ga noh-soos bi ga
daa noh-soos haysisan

⁴¹ Lëehí'ta ya úsaayya iñaa hín na wéesée-atoh, ya yí'a, yaa kíim Kooh

⁴² an:

- Buba, en lak fu waarinkanaa, úsaaydaa kaas-coonufii fii garoo. Wayee hanat ki'en iñaa mi waa'da wayee iñaa fu waa'da laakat.

[⁴³ Waa ennda da, laakka malaakaa Kooh mey-gari, baattari dooli.

⁴⁴ Hídaa ga daa keeñci leehda tooh, Yéesu yaa baat kiweñ kikiim Kooh. Anagaagari mannda na ñífaa en na kisiit kakay.][†]

⁴⁵ Waa ya kímmba Kooh bi ya lëehí'tada, ya kolukka, ya boyukka ga tëlíbéecaagari. Ya laakba baa neeh ndaga lak keeñba neñpii.

⁴⁶ Ya wo'aba an:

- Dú neeh ya? Kolkat, dú aaw kikiim Kooh doonaa dú keenoo ga fíraa Seytaani.

Yéesu abussa

(Méccëe 26: 47-56; Marka 14: 43-50; Sanj 18: 3-11)

⁴⁷ Lak Yéesu yaa lís kiwo', bo' biyewin meyca jalañ. Yúdaa yaa bok ga tëlíbéecaa bidaañkaah na banakbaada, hanohee fikii. Ya hayya ga Yéesu kifuunndi.

⁴⁸ Daama, Yéesu wo'ari an:

- Yúdaa, fu toon Kowukii bii na kifuunndine?

⁴⁹ Ga waa buwaa taabee na Yéesuda hotussa iñaa yah kilaakda, ba meekissari an:

- Ha'mudii, dí yobsohatba na kalawe?

[†] **22:44** 22: 44 Laakin ga Kéyítcaa deñda, caa laakoo bíncea aboh ga 43 bi ga 44.

50 Yíinoo gaba meydohha kalabfaagari, yobpa súrgaa baa kuliyukee ga sarahohcaa biyaakbaada, gú'ta nofaa ñaabaa.

51 Wayee Yéesu wo''aba an:

- Ísat, dooyin.

Ya le''a ga nofaa baa, wa íkukka ga daa wa eneeda.

52 Lëehí'ta Yéesu wo''a sarahohcaa biyaakbaa, na buwaa kuliyyuk ga soldaa'caa ga Kaanfaa Koohda na yaakcaa yaawúu'caa hayseeri ki'amda an:

- Mateerarúu kihay na kalaß na doo' fodii buwaa dawuk tumoh-kofeele?

53 Mi enéeríi narúu besaa en béeb ga duuy Kaanfaa Koohe? Ee dú tikkii yah garoo. Wayee wahtii wii wuurúu, dú na doolii laak wekda.

Pee' taasukka Yéesu

(Mëccëe 26: 57-58,69-75; Marka 14: 53-54,66-72; Sanj 18: 12-18,25-27)

54 Ba ammba Yéesu, ba bayyari kaanfaa sarahohaa kuliyyuk ga sarahohcaa biyaakbaada. Pee' yaa taabukba di'úsaayí'.

55 Kiwii taalseera ga leeloo hëtaa kaanfaa, Pee' hayya, yunnga ga duuy buwaa wíilkada.

56 Laakka súrga yibeti yaa hot Pee' ga lee'laataa kiwiikaa. Ya yíppari hascaa, wo''a an:

- Bii yii ban enee nari!

57 Wayee Pee' taasukka an:

- Mi ínohoori de, betifii fii!

58 Ennda kiis, laakka bo' yiliis yaa hotti, wo''ari an:

- Fu ban fu bok gaba!

Wayee Pee' taassa baama an:

- Mi bokkii gaba de, yaalii yii!

⁵⁹ Tíkka ga iñaa le' wahtu, bo' yiliis yégíssa ga wo'eenaagari an:

- Wóorin an bii yii enee nari, ndaga ya kúlkoh Gélílee.

⁶⁰ Wayee Pee' loffari an:

- Mi ínohoo iñum fu waa' kiwo'da, yaalii yii.

Ga dekataama, wii ya lëehdan kiwo'aa, siik-pabu konnda.

⁶¹ Ha'mudii heelukka, yíppa Pee' hascaa. Pee' níindísukka iñaa Ha'mudii wo'eerida an: «Bi siik-pabu kon watinaa, fu hayyoo kitaasuk waas kaahay.»[☆]

⁶² Ya meyca kaanfaa, yaa koduk mooncaa leehoo.

Yéesu ñaawalussa, feekussa

(Mëccëe 26: 67-68; Marka 14: 65)

⁶³ Waa ennda da, buwaa ensee na kiwatuk Yéesuda, baa ñaawalli, baa feekki.

⁶⁴ Ba pokka hascaagarinaa, ba meekisiri an:

- Líiruka, bii feekkaada ba?

⁶⁵ Ba baa íifi wo'een ciliis cisépí'í.

Yéesu bayussa paanaa wiyaakwa

(Mëccëe 26: 59-66; Marka 14: 55-64; Sanj 18: 19-24)

⁶⁶ Ga waa Kooh wíisda, yaakcaa yaawúu'caa na sarahohcaa biyaakbaa na jégíroh-waascaa hídohusa. Ba baylukka Yéesu ga fikíi paanaa wiyaakwaama.

⁶⁷ Ba meekissari an:

- Fu yéri en Músalkaatiine? Wo'aaríi!

[☆] 22:61 22: 61 Malkat 22: 34.

Yéesu loffaɓa an:

- Binaa mi wo''úukanaa, d'ú gëmanndiiroo,

⁶⁸ ee binaa mi meekissúu yenaa, d'ú taasanndi-
iroo ga.

⁶⁹ Wayee iñaa aboh diima, Kowukii bii yah
kiyuŋ ga yah-ñaabaa Koooh yaa wëñ béeb
doolifa.

⁷⁰ Buwaa béeb meekisohussari an:

- Kon fu yëri en Kowukii Koohe?

Ya taassaba an:

- D'ú wo'inka an mi yëri.

⁷¹ Ba dalla kiwo' an:

- Du laakis ya sooli ga wo'een seedi? Du
kelohin ga kúuwci na kihaffuu!

23

Yéesu bayussa ga fíkú Pílaat

*(Mëccëe 27: 1-2,11-14; Marka 15: 1-5; Saŋ 18:
28-38)*

¹ Waa ennda d'a, bu-paanaa béebɓa kolukussa,
bayussa Yéesu ga Pílaat.

² Daama, ba ennda ga kipoki'ti wo'eencaa an:

- Dí laak bii yii, yii híci soh kúlkii: ya hoonohi
buwii kifay buu' Sesaa' lempu, ee ya wo' an ya
en Kiristaa, buu'.

³ Pílaat meekissa Yéesu an:

- Fu yëri en buurii yaawúu'ciine?

Yéesu taassari an:

- Fu wo'inka.

⁴ Pílaat wo''a sarahohcaa biyaakɓaa na
mbooloomaa an:

- Mi hottii iñaa bii yii tum bi cal buu' tík yah
gari.

⁵ Wayee ba wēñnja kiyégís ga wo'eenagaba an:

- Ya yii yēngēl bu-dēkii na iñcii ya en na kijégírohda ga dūuy kúlkii Yúudée. Ya dalohnee gohaa Gélílee, ya hayin bi dii.

Yéesu bayussa ga fíkii Eroot

⁶ Daa Pílaat kelohee wo'eencaama, ya meekisohha an:

- Bii yii dēk Gélíleene?

⁷ Ee waa ya ínohha an Yéesu meyoh gohaa Eroot en buu' gada, ya ebilohha kibay Yéesu ga Eroot, lak Eroot yaa ga Yéerúsaleem ga bescaama.

⁸ Daa Eroot hotee Yéesu, ya safa'ta lool; ndaga ya waareera kihot Yéesu kimēñí' ndaga iñcaa ya kelohee buwaa wo'ee ga Yéesuda, ee ya waareera kihot Yéesu tum kintaan.

⁹ Ya meekissari yen ciyewin, wayee Yéesu taassiiri.

¹⁰ Sarahohcaa biyaakbaa na jégíroh-waascaa ensee daama, baa poki' Yéesu kiwo' ga daa ba wēñ kimín.

¹¹ Eroot na soldaa'caagari tíkussii Yéesu bo', ee baa ñaawalsohhi, lēhí'ta Eroot nakohha ki'ek Yéesu kúltí fimóri', ya ebilohha kiboyukidoh Yéesu ga Pílaat.

¹² Eroot na Pílaat ga daa ba sagoheeda tóoh, enussa bifiliimun bērii.

Yéesu atti'ussa kikaan

(Mëccēe 27: 15-30; Marka 15: 6-19; Sañ 18: 39-19: 16)

13 Pílaat hídírohha sarahohcaa biyaakbaa, na buwaa kuliyuk ga yaawúu'caada, na iñaa en yaawúu' tooh,

14 ya wo''aba an:

- Dú bērí haydoh bii yii garoo, d'ú wo' an ya en na kihícisoh kúlkii. Mi meekisinndi ga fikíirúu ee mi hottii gari yen yíinoo ga iñcii d'ú yammbida.

15 Ee Eroot ban hottii dara gari, ndaga ya íkinnduuri. Kon bii yii tummbii yen yíinoo yaa cal ya tíku kikaan.

16 Mi hay kitēmóhí' faanci, mi íissi ya yee. [

17]*

18 Wayee buwaa béebba bokussa kifiiip an:

- Apaa buum yuma, ee fu lēgísi'tíi Barabaas!

19 Barabaas tēcsee ga kasu ndaga ya bokee ga heñaa na nguuraa Room laakee ga teeraada ee ya apee bo'.

20 Pílaat baatta kiwo'is na buwaa ndaga ya waaree ki'íis Yéesu.

21 Wayee baa fiip didóolí' an:

- Daayaari ga kuraa! Daayaari ga kuraa!

22 Pílaat wo'issa naba kotaa kukaahaykaa an:

- Bii yii tum ya yibóní'? Mi hottii dara gari iñaa tahan kumuunci hín ga. Kon mi hay kitēmóhí' faanci, mi íissi ya yee!

23 Wayee ba súbpa ga rek, ba baa fiip ga daa ba wēñ kimín an Yéesu daaysat ga kuraa. Tifiiptaa buwaa wēñnja dooli:

* 23:17 23: 17 «Ga feetaa Paak en béeb, Pílaat jomeeba kiméyí' bo' yíinoo ga buwaa abu ga kasuɗa.» Wo'eencii ciima laakoo ga Kēyitcaa d'eb kidebda.

24 Pílaat dalla kiwo' an ya hayba kitumi' iña ba meekisohda.

25 Ya méyí'taba baa ba meekisohee ee tēcsee ga kasu ndaga kiheñoh nguuraa Room na ki'ap bo'da. Lēhí'ta, ya tíkka Yéesu ga yahba, ba tum gari iña ba waa'.

Yéesu daayussa ga kuraanaa

(Mēccē 27: 32-44; Marka 15: 21-32; Sanj 19: 17-27)

26 Ga daa ba enee na kibay Yéesuda, ba hídohha na bo' yiyaal yaa meyoh yooncaa, teeku Simoŋ ee dēk Síreen. Ba ammbari, ba tíkkari kuraanaa, ya taam ga fenoo Yéesu.

27 Mbooloo wiyaak ga bu-dēkaa taabussa ga fenoo Yéesu, na ban bibeti baa ensee ga kilooyoh, baa fiipoh ndaga Yéesu.

28 Yéesu mēēñsukka ga ba wo''aba an:

- Dú, beticii bu-Yéerúsaleem, kaa kodukattoo! Kodukat haffú na towutiigarú!

29 Ndaga bes waa hay, waa buwii wo'an an: «Beticii mínsoo kilaak kowu na bii mosoo ki'en na look ee mosoo kibēpí'da déy, yewinuunun múu'!».

30 Le' bēriinaa, buwii hay kiwo' janjancaa an: «Búrat ga dookkí!» ba wo' tēgēlcaa an: «Úbattí!»

31 Kon, en lak kedik ki'iilii kēri tumu aneena, haa kisúwí'kaa yah na kitumu?

32 Ba baydoheera tumoh-kofeel banak baa jomee kidaayu ga kuraa fodaa Yéesu.

³³ Ga waa ba le''a bi ga dekataa teeku «Loon-hafda†», ba daayca Yéesu ga kuraa daama, ba daayca ban tumoh-kofeelcaa banakbaa, yaa en béeeβ ga kuraa; yii hanohha Yéesu yah-ñaam, yíinoo hanohhari yah-sen.

³⁴ Yéesu wo''a an:

- Buba, bayalaaba ga ndaga ba ínohoo íñii ba tumda.

Ba yípohha tudoo' kiwaroh kúltícaa Yéesu.

³⁵ Mbooloomaa tuukka waa malak. Buwaa kuliyuk ga yaawúu'caada baa ñaawalsoh Yéesu an:

- Ya músalin bíbo', kon ya músalat hafci en lakanaa yèrí en Músalkaatii, yii Kooh tandanaa!

³⁶ Soldaa'caa ban baa ñaawalsohhi; ba deeyca gari, ba e'tari biiñ wipiriiki',

³⁷ ba wo''ari an:

- En lak fu yèrí en buurii yaawúu'ciinaa, somaa haffu!

³⁸ Laakka ban iñaa bídu ga kuraanaa, tíimmba hafa Yéesu an: «Bii yii yèrí en buurii yaawúu'cii.»

³⁹ Yíinoo ga tumoh-kofeelcaa daayu ga kuraanaada, yaa bas Yéesu, yaa wo''i an:

- Hanaa enndii fu en Kiristaanii? Somaa haffu, fu sommbíi ban!

⁴⁰ Wayee yíinooyaa, yaa ña'ti, yaa wo''i an:

- Hanaa fu niikkii Kooh, fu yii fu tíku kikaankii ya tíkuda?

⁴¹ Kikaankii du tíkuda koo' ga waas, ndaga du fayu iñcaa cibóní'caa du tumeeda, wayee ya, ya tumbii dara iñaa bonin.

† 23:33 23: 33 Loon-hafda wèrí lëegísoh ga kiGerek wo'eenaa «Golgotaa» ga ki'Arameyee.

⁴² Lēehí'ta ya wo''a Yéesu an:

- Yéesu, leenaa níindísukaaroo, bērínaa fu hayan ga nguuriigaraanaa.

⁴³ Yéesu taassari an:

- Mi wo''aaka ee kayoh: wati fu yah ki'en naroo ga aljana.

Kaanaa Yéesu

(Mëccëe 27: 45-56; Marka 15: 33-41; Sanj 19: 28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ Ga ßak mídí, nohaa ßaakukka, ñúus wiyaak laakka ga ßuuy kúlkaa bééß, abohha ga wahtaama bi ga wahtu kigoonaluk. Ríðónaa ßaak ßekataa wisela'í'waa ga Kaanfaa Koohða, ßa'ta ga le'naa.

⁴⁶ Yéesu fiippa didóolí' an:

- Buba, mi yii tík fitiigoo ga yahfu.

Daa Yéesu wo'ee wo'eencaama, ya lēehðukka.

⁴⁷ Soldaaraa yiyaakyaa kuliyyuki ga heñða hotta iñcaa heweeda, yaa kañ Koooh an:

- Wóorin an bii yii enee bo' yijúwí'.

⁴⁸ Bééß buwaa hayee ga mbooloo wiyaak kilaay ga iñaa heweeda, ga waa ßa hotta iñaa laakða, keeñða leehha ga, ßa ßaa típ keeñcaa, ßa ßaa ßoyuk kaanða.

⁴⁹ Fiiliimuncaa Yéesu, na ßeticaa meyohee nari gohaa Gélílee bi daamaða, ceelussa palah, ßaa malak ga iñaa hewða.

Yéesu bayussa loycaa

(Mëccëe 27: 57-61; Marka 15: 42-47; Sanj 19: 38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Laakeera daama ßaa teeku Yoseef, ya ßekee Arímatee, teeru yaawúu'. Baa yaama

enee bo' yijófi', bo' yijúwí' ee ya abeera yaakaa' lool ga kihaykaa Nguuraa Kooh. Ya bokee ga paanaa atti'ohcaa wiyaakwa, wayee ya júwohéeríi na atti'ohcaa ga iñcaa ba abee kitum na iñcaa ba tumeeda.

⁵² Ya ka'ta ga Pílaat, ya meekissari faraaffaa Yéesu.

⁵³ Fodaama, ya yóoskí'ta faraaffaa ga ku-raanaa, ya múullafa ga píis fodii mēlíkaan, lēehí'ta ya faanndafa ga non-loyaa yotu ga atoh wiyaak, daa ken mossii ga kifaanu.

⁵⁴ Iñaama enee ga besaa waayukaa feetaa, lak Sabat waa yah kidal.

⁵⁵ Beticaa daansee kitaam na Yéesu, iñaa aboh ga gohaa Gēlilée bi daamaɗa, taabukussa Yoseef; ba malakka loyaa, na daa faraaffaa Yéesu faanu gada.

⁵⁶ Lēehí'ta ba sooffa kihēwí'nee cúuraaycaa na la'koleñcaa tumsan ga faraaffaa Yéesuda.

Ga duuy besaa Sabat, ba íikarukka fodaa daa Móyíis nakohkaɗa.

24

Yéesu mílissa

(Mēccée 28: 1-10; Marka 16: 1-8; Saŋ 20: 1-10)

¹ Teel ga kímaa besaa tík ga besaa Sabatɗa, beticaa karussa loycaa, ba baydohha cúuraaycaa na la'koleñcaa ba hēwíreedfa.

² Ba laak atohaa lagohsee loyaada pírgínuunun di'úsaayí'.

³ Ba aassa duuy loyaa wayee ba laakkii faraaffaa Yéesu, Ha'mudii, daama.

4 Ga dii ba enee daama na kijaahli'badá, laakka yaal banak baa ekuk kúlti cimélicí', meyussa gaba jalañ.

5 Beticaa títussa lool, hílussa kakay. Buwaa banak baa wo'ussaba an:

- Dú raas baa en na kipes ya ga leeloo buwaa kaaninda?

6 Ya gaa dii; mílsin. Níindísukat iña ya wo'eerúu lak ya lís ga Géliléeda.

7 Ya wo'eerarúu an: «*Kowukii bii, jomin tíku ga yah ha'-baakaa'caa, ya daayu ga kuraa, ya kaan, ya mílis ga besaa wukaahaywaa*».

8 Daama, ba níindísukka wo'eencaa Yéesu.

9 Ba kolkohha loycaa, ba béestí'neera tooh iñaama téelíbéecaa bidaañkaah na yíinooyaa, na béeb buwaa tesda.

10 Beticaa ensee Méri yaa dèk Makdalaada, Saan na Méri eew Saak. Beticaa bíinoo taamsee nabada béestíruusa apotaa'caa fodaama ban.

11 Wayee ba ammba wo'eencaama fodii wo'een heeyoh, ee ba sañga kigem iña beticaa wo'da.

12 Pee' nak, kolukka yaa fool bi ga loyaa; ga waa ya le'a, ya hëebdukka, ya hotta daama lémícaaa múulsee ga faraaffaada. Ya jaahli'a ga iña laakee yaama, ya yaa boyuk kaanci.

Yéesu feeñukka ga téelíbée banak ga waas Emayus

(Marka 16: 12-13)

13 Ga besaa bérii, laakka bo' banak ga téelíbéecaa Yéesu baa enee na kiyah dèk-kawaa

☆ 24:7 24: 7 Malkat 9: 22; 17: 25; 18: 32-33.

teeku Emayus. Wa úsaayohin na Yéerúsaleem iñaa hín na wahtu kanak ga kitíin.

¹⁴ Ba ðaa saawal ga loo béeb iñcaa laakee ga bescaamada.

¹⁵ Ee ga dii ða enee na kiwo', na kisaawalda, Yéesu sah-sah dabpaba, taamma naba.

¹⁶ Wayee ða ínohsohhiiri ndaga lak man na hascaagaba kúnuk hen.

¹⁷ Yéesu meekissaba an:

- Dú en na kisaawalukoh ya ga waasii?

Daama ða tuukka, keñba leehha tak.

¹⁸ Yíinoo gaba ee teeku Kelewopaas, loffari an:

- Hanaa fu don fu dëk Yéerúsaleem ee fu yéengii iñcii hewee ga bescii ciida!

¹⁹ Yéesu meekissaba an:

- Iñii hewee ya?

Ba taassari an:

- Hanaa iñaa aaw ga Yéesu Nasareet! Ya enee seldiiga-Kooh yiyaak ga fikii Kooh na ga fikii buwii béebba: tumeencaagari yakeera ee wo'eencaagari laakeera dooli.

²⁰ Wayee sarahohciigarii biyaakbii na buwii kuliyuk garida bayussari waas doo ya atti'u kikaan, ee ða daayinndi ga kuraa.

²¹ Dí yaakaareera an yeri en ðaa yah kilaas bu-Isarayeelida. Wayee baatta ga iñaama, wati weri en besii wukaahaywii, iñaa iñcaama laakee bi wati.

²² En ki'ena, laakin beticaa boku garii, ee ða tahin hafciigarii kikúnuk. Ga kím cuut, ða karin bi ga loyaa

²³ ee ƒa hottii faraaffaa Yéesu daama. ƒa boyukka, kiwo''i an ƒa hotin sah malaakacaa feeñukƒa, wo'ussaba an Yéesu yaa pes✧.

²⁴ Laakka ƒiƒo' ga ƒuwaa ensee naríiƒa ƒaa ka' bi ga loyaa, ƒa laakka tóoh fodaa daa ƒeticaa wo'eekada, wayee Yéesu ga kihafci, ƒa hottiiri.

²⁵ Yéesu dallaba kiwo' an:

- Dú daal, dú ƒerí lohoy hel ee dú ƒerí yéeh ga kigem iñcaa seldíga-Koohcaa yéegaloheeda!

²⁶ Hanaa Kiristaanii joméeríiƒa kison, balaa ya aas ga ndamaagarine?

²⁷ Léeħi'ta, Yéesu lëegísohi'taba iñaa wo'see gari ga Këyítfaada tóoh, daloh ga këyítcaa Móyíis bídeeda bi ga caa seldíga-Koohcaa ƒéefƒa.

²⁸ Ga waa ƒa hayya bi ƒa deeyca dëkaa ƒa yahoheeda, Yéesu tummba en fan ƒaa yah kipaaf fikíi.

²⁹ Wayee ƒa tēhdohhari, ƒa wo''ari an:

- Tesaa naríi ndaga nohii soosin ee wekii wii hay.

Ya aassa kon, ya tessa naba.

³⁰ Ya yuñga naba kiñam, ya ƒeƒpa mbúuraa, ya gëremmba Kooh ga; lëehi'ta, ya weellawa, e'tabawa.

³¹ Waa ennda da, hascaagaba kúnísukka, ƒa hanndari ki'inoħsoħ; wayee ga saasi, Yéesu ennda meles ga fikíiƒa, ƒa hotissiiri.

³² ƒa ƒaa wo' kon ga díkaantíba an:

- Laakéeríi fodii keeñ-soos wiyaak ga ƒuuycuu, ga wii ya en na kiwo' naruu ga

✧ 24:23 24: 23 Malkat 24: 1-11.

waasaada, ee ya yaa læegísohi'tuu iñcaa bídu ga Këyítfaadane?

³³ Ba dalla kikoluk, baa soof Yéerusaleem. Ba laakka daama tëelíbéecaa bidaañkaahbaa na yíinooyaa, lakanaa hídirukohuunun na buwaa bíinoo taamsee nabada, baa wo'ba an:

³⁴ - Ha'mudii mílisiin kayoh-kayohda! Simon hotinndi!

³⁵ Ee tëelíbéecaa banakbaa baa béesti' buwaa iñaa hewee ga waasaada na daa ba ínohsohee Yéesu ga waa ya weel mbúuraa kiñamda.

Yéesu feeñukka ga tëelíbéeccaagari

(Mëccëe 28: 16-20; Marka 16: 14-18; Sañ 20: 19-23; Tumeen 1: 6-8)

³⁶ Lak ba baa lís kiwo', Yéesu ga kihafci meyc a jalañ ga leelooba, këñí'taba an:

- Jam enat narúu.

³⁷ Ba yëecírukka, tíitussa lool ndaga ba foogee an ba hot rañ.

³⁸ Wayee Yéesu wo''aba an:

- Iñii tah hafciirúu kimúuy ya bi d'ú laaki hel kanak ga iñii d'ú hotda?

³⁹ Malkat yahciigoo na kotciigoo: bii mi sahsah! Le'at garoo d'ú malak, ndaga rañ bayoo faan bayoo yoh fodii dii d'ú hot mi bayda.

⁴⁰ Ga waa ya wo''a iñaama, ya teeɓpaba kotcaagari na yahcaa.

⁴¹ Wayee ga daa keeñba sooseeda ee ba jaahli'ada ammbaba bi ba mínndii kigëm bi wati. Yéesu meekissaɓa an:

- D'ú laakin iñaa bo' ñaman diine?

⁴² Ba e'tari jën wi'útu

⁴³ Ya beɓpawa, ñammbawa ga fikíiba.

44 Lëehí'ta ya wo''aŋa an:

- Ga wii mi en narúuda, mi wo'eerúu an béeb iŋaa wo'uunun garoo ee bíduunun ga këyítfaa Waasaa Móyíis, na këyítfaa seldiiga-Koohcaa, na këyítfaa Kañcaa jomeera kilaak.

45 Waa ennda ɗa, Yéesu lëgísi'taŋa helcaagaba doonaa ɓa ínoh iŋaa bídu ga Këyítfaada,

46 ya wo''a ɓa an:

- Iñii yii yëri bídu: Kiristaanii hay ki'en ga coonu, lëehíraa ya mílís ga buwaa kaanda, ga besaa wukaahaywaa,

47 ee daloh ga Yéerúsaleem, buwii ga ëldúnada tooh jomin kijangatu, bi ɓa súpít kipeskaagaba, ɓa bayalu baakaa'caagaba ga teekii Kiristaanii.

48 Dú ɓëri en seedi ga iñcuma béebca.

49 Ee mi, mi hay kiwosoh garúu iŋaa Paamm-boo dígoheeda; wayee dú, tesat ga ðëkii bi ga daa dú úulsan na doolaa meyoh ðook-Koohɗa.

Yéesu boyukka ga Kooh

(Marka 16: 19-20; Tumeen 1: 9-11)

50 Lëehí'ta Yéesu meydohha tëelíbéecaagari teeraa, ɓa ka'ta bi ga ɓak ðëkaa Bétanii. Daama, ya ɓëwí'ta yahcaagari, ya barkeellaɓa.

51 Ee ga dii ya enee naba kibarkeelɗa, ya yaa tagoh naba, ya ɓëwírussa aawwa ðook-Kooh.

52 Tëelíbéecaa nak, yí'ussa ga fíkíici ɓaa gërëm Kooh, lëehí'ta ɓa boyukka Yéerúsaleem na keeñ wisóosí'.

53 Ee besaa en béeb, ɓa eni ga Kaanfaa Kooh, ɓa kañi Kooh.

**Hewhewii winéwí'wii Kooh Kifiliimunkii
ki'askii**

**Noon: Hewhewii winéwí'wii Kooh Kifiliimunkii
ki'askii New Testament**

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Noon)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files
dated 29 Jan 2022

7c1cfb93-c4c9-5127-ac22-ecb23adca870